

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ
ΝΑΟΥΣΗΣ

Στιγμιότυπα από την Απελευθέρωση της Νάουσας

Ο πλάτανος
του Αριστοτέλη

—●—
Τα ιονάφκια

—●—
Οι δουλειές του
καλαμποκιού

«Τα Τρία Πηγάδια»

Η τεχνική της θέρμανσης.- Ζιζανιοκτόνα και πε-
ριβάλλον.- Το συμπόσιο της Νάουσας.- Ο ΕΟΣ Να-
ούσης.- Ο Πυρσός στη DIZON

“ΝΙΑΟΥΣΤΑ”

ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΤΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Έτος Ζ Τόμος Γ Τεύχος 25

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Οδυσσέας Ντινόπουλος, Ελένη Μήτσαλα
Λευκή Σαμαρά, Χρήστος Μουχάγιερ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

Βασ. Κωνσταντίνου 44

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Γιάννης Καρατσώλης, Γεωπόνος 21.331

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

«Τα Τρία Πηγάδια»

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ — ΕΚΤΥΠΩΣΗ

«Τυπογραφία» Αντώνη Μαυρογένη
Αντωνίου Καμάρα 3 — τηλ. 260.140 & 226.924
Θεσσαλονίκη

Περιεχόμενα

Ιστορικά — Λαογραφικά — Κοινωνικά

ΧΙΟΝΙΔΗ Γ. Στιγμιότυπα από την απελευθέρωση της Νάουσας (1912)	136
ΑΔΑΛΟΓΛΟΥ Ν. Μητροφάνης Κριτόπουλος	138
ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗ Θ. Ο Πλάτανος του Αριστοτέλη	140
ΠΥΡΙΝΟΥ Π. Ιονάφι των μπατατζήδων στη Νάουσα	141
ΣΒΑΡΝΟΠΟΥΛΟΥ Σ. Οι δουλειές του καλαμποκιού	142
ΣΠΑΡΤΣΗ Ν. Τα Ιονάφκια: οι μιλιάδοι	144
ΞΗΡΟΤΥΡΗ Ι. Τα ναρκωτικά	148
ΜΠΑΪΤΣΗ Τ. Νιάουστα: μια πόλη από ευεργέτες	154

Επιστημονικά — Ιατρικά

ΚΑΠΕΤΑΝΟΠΟΥΛΟΥ Τ. Η τεχνική της θέρμανσης	146
ΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ Σ. & ΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ Ν. Τα επακόλουθα της παχυσαρκίας	152

Λογοτεχνικά

ΑΔΑΛΟΓΛΟΥ ΚΟΥΛΑ Ποιήματα	153
ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗ Π. Το συμπόσιο της Νάουσας	164

Δεντροκομικά — Γεωργικά

ΚΩΤΟΥΛΑ ΣΥΚΑ ΕΛΕΝΗ Ζιζανιοκτόνα & περιβάλλον	156
ΙΑΚΩΒΙΔΟΥ ΟΛΓΑ Ιεροτελεστία της Άνοιξης	159
ΡΟΥΜΠΟΥ ΑΘΑΝ. Ο μαρasmus της Αχλαδιάς	169
ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΟΔ. Δεντροκομικά θέματα	180

Δραστηριότητες συλλόγων — Διάφορα

ΜΠΑΪΤΣΗ Δ. Ο ΕΟΣ Ναούσης στα πρώτα του βήματα	161
ΒΑΛΣΑΜΙΔΗ ΕΜ. «Ο Πυρσός» στη ΔΙΖΟΝ	168
Βιβλιοπαρουσίαση	172
Αλληλογραφία	174

Η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ»

Εύχεται
στους συνεργάτες
και τους αναγνώστες της
ΚΑΛΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ
ΚΑΙ ΧΑΡΟΥΜΕΝΟ 1984

Αγαπητέ φίλε

Με το σημερινό τεύχος ολοκληρώνεται ο τρίτος τόμος της «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ». Γι' αυτό το παρουσιάζουμε με ιδιαίτερη συγκίνηση και χαρά.

Στις σελίδες του περιοδικού μας δημοσιεύονται άρθρα σχετικά με την νεώτερη Ιστορία της Νάουσας και την προσφορά των κατοίκων της προς την πατρίδα την περίοδο εκείνη.

Αγαπητέ φίλε

Στο περιοδικό μας φιλοξενούνται ειδικά ενημερωτικά άρθρα γύρω από την υγεία του ανθρώπου και την μόλυνση του περιβάλλοντος, θέματα «καυτά» που δεν χάνουν καμιά φορά την επικαιρότητα. Επίσης φιλοξενούνται ειδικά άρθρα λαογραφικού περιεχομένου που μας «ζωντανεύουν» την ζωή και την γλώσσα των ανθρώπων των περασμένων γενεών.

Αγαπητέ φίλε

Στις στήλες της «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ» δημοσιεύονται ειδικά κείμενα που έχουν σχέση με τις δραστηριότητες των τοπικών συλλόγων. Επίσης για τους δεντροκαλλιεργητές αναγνώστες όπως πάντοτε άρθρα επίκαιρα δεντροκομικού περιεχομένου.

Αυτά για σήμερα. Θα είμαστε και πάλι κοντά σας ύστερα από τρεις μήνες. Ως τότε καλό χειμώνα.

Γειά σας
Ο Ντιν

Ετήσια συνδρομή Ιδιωτών	δρχ. 500
Δήμοι, Κοινότητες, Συν)σμοί	δρχ. 1.000
Εξωτερικού Δολάρια	20

ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ (1912)

Προλεγόμενα

Είναι γνωστό ότι η τουρκοκρατούμενη Νάουσα ελευθερώθηκε από τον ελληνικό στρατό τον Οκτώβριο του 1912.

Στον σιδηροδρομικό σταθμό της πόλεως έφθαναν τις μεταμεσημβρινές ώρες της Τετάρτης, 17ης Οκτωβρίου 1912, οι διάφορες μονάδες της IV μεραρχίας, ακολουθώντας τον άμαξιτό δρόμο, που άρχιζε από την απελευθερωμένη πιά (16.10.1912) Βέροια και διευθυνόνταν προς τη Νάουσα. Η ολοκλήρωση της αρήξεως τους συμπληρώθηκε το βράδυ της ίδιας ημέρας, όποτε έγινε και η διανυκτέρευσή τους στον σιδηροδρομικό σταθμό.

Τις επόμενες ώρες πέρασαν από κοντά τα στρατεύματα και της II μεραρχίας και μάλιστα μετροδύντηκαν οι μονάδες των δύο μεραρχιών, όπως γράφει ο ύστερα στρατηγός Γ. Θ. Φεσσόπουλος στην εξιστόρηση των γεγονότων.

Η κατάσταση στη Νάουσα τις προηγούμενες ημέρες

Στο βιβλίο της «Διαρκούς 'Αντιπροσωπείας» της Κοινότητας της Νάουσας βρήκα την εξής αξιόλογη πληροφορία, καταχωρισμένη στα πρακτικά (σελ. 65) της συνεδριάσεως της 14.10.1912:

«Ο (...) ανήγγειλε τη συνελεύσει, ότι ο Μητροπολίτης επρόκειτο να έλθη άλλ' ένεκα απροόπτων περιστατικών ανέβληθη ή άριξις αυτού.

“Ότι έν Βεροίμ ένεκα της άνα-

πτυχθείσης τρομοκρατίας ο Μητροπολίτης μετά του Καϊμακάμη, κατελθόντες εις τον σταθμόν, ένεκαρδίσαν τους φεύγοντας και έπεισαν αυτούς να επιστρέψωσι.

Τό αυτό δέ και ένταύθα έγένετο

Του ΓΙΩΡ. Χ. ΧΙΟΝΙΔΗ Δικηγόρου Βεροίας

χθές και ότι πρέπει να περιμένωμεν τα γεγονότα μετά ψυχραιμίας...».

Ναουσαίοι στη Βέροια ζητούν την άφιξη Ελληνικού Στρατού. Τί γράφει ο Θ. Πάγκαλος.

‘Αλλά οι Ναουσαίοι ήσαν ανήσυχοι και μόλις πληροφορήθηκαν ότι ο ελληνικός στρατός κατέλαβε τη γειτονική τους πόλη Βέροια, δέν μπορούσαν πιά να συγκρατηθούν και να τιθασεύσουν τον γνωστό αυθορμητισμό τους και τά μοναδικά πατριωτικά συναισθήματά τους.

Φόρτωσαν λοιπόν πολλά ζώα με διάφορα τρόφιμα και έφθασαν στη Βέροια.

‘Αξίζει όμως να δώσουμε την περιγραφή του γεγονότος, όπως τη διέσωσε ο (ύστερα στρατηγός και δικτάτορας) Θεόδωρος Πάγκαλος, στο βιβλίο του «'Απομνημονεύματα» (τόμ. 1ος, ‘Αθήναι 1950, σελ. 240):

‘Εκτός των άνωτέρω θα εκθέσω

και τό εξής χαρακτηριστικόν γεγονός, τό όποιον εμαι βέβαιος θά ένθυμούνται οι λοχαγοί Κλάδος και Κογκίδης, έπιτελείς της VI μεραρχίας, ως και οι επιζώντες αξιωματικοί και όπλίται αυτής: ‘Η VI μεραρχία έστάθμευσε τότε βορείως της Βεροίας, όποτε την έσπέραν ειδοποιήθημεν εκ των προφυλακών ότι έφθασαν εκεί, σүн γυναιξί, όμάδες ‘Ελλήνων κατοίκων της Ναούσης, ακολουθούμενοι από πλείστα φορτηγά κτήνη, φέροντα τρόφιμα και ότι ζητούν να ιδούν τον Μέραρχον. ‘Εσπευσα εις τά προφυλακάς, όπου έπιτροπή εκ Ναουσιωτών εξήτει να ιδη τον Πασσάν (ήννόουν τον άρχηγόν) διά να τον παρακαλέσουν να στείλη και εις Νάουσαν στρατόν κ.λ.π. Τά φορτηγά κτήνη έφερον τρόφιμα και πολλάς εκατοντάδας άρτων, τους όποιους παρεσκεύασαν οι κλίβανοι και αι γυναίκες της Ναούσης διά τους στρατιώτας μας. ‘Επί πλέον, περί τά δέκα (10) φορτία με βυτία οίνου. Θεωρώ περιττόν να περιγράψω όποιος ήτο ο ένθουσιασμός των άμογενών μας εκείνων, οίτινες, μετά δουλείαν τόσων αιώνων, έβλεπον εις Μακεδονίαν τον έλευθερωτήν στρατόν μας. Οι κάτοικοι της Ναούσης, άλλωστε, διεκρίθησαν πάντοτε διά τά ύπέροχα πατριωτικά τους αισθήματα. ‘Η άνωτέρω ‘Επιτροπή μου έδήλωσεν ότι εκόμιζε και δύο βυτία οίνου, πολύ παλαιού και εξαιρετικής ποιότητος διά τον άρχηγόν. Τους ειπον ότι είναι άργά διά να ιδουν τον άρχηγόν, παρέλα-

βον τὰ δύο βυτία καὶ τὰ μετεκόμενα εἰς τὸ Στρατηγεῖον, ὅπου μετὰ τῶν λοιπῶν συναδέλφων (Κλάδου καὶ Κοκκίδη) ἐδοκιμάσαμεν τὸν οἶνον τοῦ Πασσᾶ καὶ εὐρομεν ὄντως ὅτι αὐτὸς θὰ ἦτο τὸ νέκταρ, πού προσέφερον ἡ Ἡβὴ καὶ ὁ Γανυμήδης εἰς τοὺς Θεοὺς τοῦ ἐκεῖ πλησίον εὐρισκομένου Ὀλύμπου. Ἐνθυμούμαι ὅτι τὸ περιήρημον αὐτὸ κρασί τῆς Ναούσης ἦτο μέλαν καὶ ἐρυθρὸν (ἀνὰ ἓν βυτίον). Φαίνεται ὁμῶς ὅτι ἦτο πολὺν ἰσχυρὸν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο οἱ δοκιμάσαντες νὰ καταλήξουν εἰς ἔντονον εὐθυμίαν. Ἐγὼ ὁμολογῶ ὅτι προσήγγισα πολὺ πρὸς τὴν μέθην. Ὅταν προσήλθε μετ' ὀλίγον διὰ τὴν σύνταξιν τῆς διαταγῆς ἐπιχειρήσεων ὁ Ἐπιτελάρχης Χατζανέστης ἀντελήφθη ἀμέσως περὶ τίνος πρόκειται καὶ ἔφυγε κατηγανακτισμένος, φωνάζων: «Τὶ κατὰστασις, ἀξιοματικοὶ τοῦ Ἐπιτελείου μεθυμένοι!»...

Οἱ πληροφορίες του Σ. Κτεναβέα

Ἄλλωστε, καὶ ὁ Στράτος Κτεναβέας γράφει («Ὁ ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος, μακεδονικὴ ἐκστρατεία. Ἀθήναι, ἀ.ἐ.ε.) ὅτι σελ. 81):

«Εἰς τὴν Νάουσαν οἱ Ἕλληνες ἰδιοκτῆται μεγάλων ἐργοστασίων ἀπέκρυψαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὰ ἄλευρα καὶ τὰ σιτηρὰ διὰ νὰ τὰ διαθέσουν εἰς τὸν στρατὸν μας».

Προσθέτει ἀκόμα (σελ. 83) ὅτι:

«Προηγουμένως τὸ ὄγδοον σύνταγμα εἶχεν ἐνεργήσει ἀποστολὴν πρὸς προμήθειαν ἄρτου εἰς τὴν Νάουσαν ὑπὸ τὸν λοχίαν Βασίλ. Τζαραβέλλαν. Ἡ δύναμις αὐτὴ, ὁδηγηθεῖσα εἰς τὴν Νάουσαν ἀπὸ τὸν πρόκριτον Βασίλ. Κόκκινον, ἔτυχε τῶν ἐνθουσιωδествῶν ἐκδηλώσεων.

Οἱ κάτοικοι παρ' ὀλίγον νὰ πιασθῶν ποῖος νὰ τοὺς πρωτοφιλοξενήσῃ. Ψαχὶ κατὰ ποσότητας εὐρέθη ἀμέσως καὶ αἱ περιποιήσεις ἐκράτησαν συγκινημένους τοὺς ἄνδρας».

Ὁ Σπύρος Μελάς στη Νάουσα. Ενδιαφέρουσα περιγραφή

Ὁ γνωστὸς λογοτέχνης καὶ ἀκαδημαϊκὸς Σπύρος Μελάς ὑπηρετήσε ὡς ἐφεδρὸς ὑπαξιωματικὸς στοὺς πολέμους 1912 — 1913 καὶ ἔγραψε σχετικὸ βιβλίο, μὲ τίτλο «Οἱ πόλεμοι 1912 — 1913...», Ἀθήνα 1958.

Ὁλόκληρο τὸ ΙΗ' κεφάλαιο (σελ. 140 — 153) τούτου ἀφιερώνει στὴν «Ἀποστολὴν στὴ Νάουσα» καὶ περιγράφει (μὲ τὴ γνωστὴ γλαφυρότητα καὶ «δυνατὴ» πέννα του) τὴν ἐπίσκεψή του στὸν τότε δήμαρχο τῆς Νάουσας «Χατζὴ Μαλούση» ἢ «Χατζητῶνον», στὸν ὁποῖο ἔφθασε μὲ ὁδηγὸ ἓνα Τούρκο μπαζεβάνη, προκειμένου νὰ ζητήσῃ νὰ τοῦ δώσει 4 — 5 καθαλάρηδες τῆς ἐμπιστοσύνης του, πού νὰ ξέρουν καλὰ τὸν δρόμο γιὰ τὸ χωριὸ «Σενδέλ».

Ἀξίζει ὅμως τὸν κόπο νὰ διαβάσῃ ὁ ἀναγνώστης (Ναουσαῖος ἢ ὄχι ὁλόκληρο τὸ κείμενο αὐτό, γιατί ἔχει πολυσήμαντη ἀξία, μὰ καὶ ἀποδίδει ἄριστα τίς τότε συνθήκες.

Ὁ Σπύρος Μελάς περιγράφει τὴν πόλιν τῆς Νάουσας καὶ τὸ σπίτι τοῦ δημάρχου τῆς, ὅπως καὶ τὴν ἐξωτερικὴ ἐμφάνιση καὶ τὸν χαρακτήρα του.

Γράφει (σελ. 148), λοιπόν, γιὰ τοῦτον:

«Ἦταν ἓνας μελαχροινὸς σαραντάρης, τύπος καλοδεμένου ἀνατολίτη, μὲ καστανὰ μάτια, γεμάτα πο-

νηριὰ - τὸ μοναδικὸ αὐτὸ ὄπλο τοῦ ραγιά - μὲ μαῦρα, πικρὰ μαλλιά, πού κορνιζάριζαν μέτωπο στενὸ ἀπὸ τὸ φέσι πού φοροῦσε - μύτη κυρτὴ καὶ χεῖλη παχιά, πού στέγαζε, μὲ τὰ κέρατα κατὰ πάνω, τὸ μισοφέγγαρο φροντισμένου μουστακι-
ον. Τὸ ὕψος του προσταχτικὸ, κάτω ἀπὸ μιὰ ἐπιφανειακὴ γλάνκα, ὁ λόγος του θετικὸς, μεστός ἀπὸ πεῖρα καὶ ἡ μεγάλη ἐπιφύλαξη, κάτω ἀπὸ τὴν προσοπίδα τῆς εὐκόλης οἰκειότητας, δείχνανε ἄνθρωπο μὲ θέληση, φτιαγμένον γιὰ ἐπιχειρήσεις καὶ δημόσια ζωὴ. Ἀμα τοῦ εἶπα τὸ σκοπὸ τῆς νυχτερινῆς ἀποστολῆς μου, πῆρε ἀμέσως τὴν ὑπόθεσιν γιὰ δική του:

— Ὡσπου νὰ πάρεις ἓνα καφέ, ἓνα τοίπουρο κι' ἓνα τσιγαράκι, θὰ ἐτοιμασῶ νὰ πᾶμε νὰ τελειώσουμε τὴ δουλειά».

Κατάπιν (σελ. 149 — 150) χρησιμοποιεῖ, ὅσα τοῦ εἶπε ὁ δήμαρχος, γιὰ τὸ πάθημα τοῦ Τούρκου τηλεγραφεῖ τῆς Νάουσας καὶ τὴ φυγὴ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν τὸ βράδυ τῆς 16 Ὀκτωβρίου 1912, τὰ ὁποῖα, ὁμῶς, γνωρίζαμε καὶ ἀπὸ ἄλλο βιβλίο.

Καὶ τελειώνει (σελ. 151 — 152) μὲ τίς ἐξῆς ἐνδιαφέρουσες λεπτομέρειες:

«Ὁ Χατζὴ - Μαλούσης μοῦ ἱστορήσε ἀκόμα τὴν πανηγυρικὴ ὑποδοχὴ τοῦ Κωνσταντίνου στὴ Νάουσα, πού εἶχε φτάσει μὲ τ' αὐτοκίνητο τ' ἀπόγευμα, ὅταν ἡ τέταρτη Μεραρχία βάδιζε πρὸς τὸ σταθμὸ:

— Στὸ σταθμὸ θὰ ξενύχτησε κι' αὐτὸς ἀπόψε... Ἀπὸ δῶ ἔφυγε τὰ μεσάνυχτα - μοῦ πρόστεσε. Βιάζεται βλέπεις νὰ τὰ πῇ ἓνα χεράκι ἀκόμα μὲ τὸν πασά!...

Εἶχε πιά ξημερώσει, ὅταν βγήκα-

Συνέχεια στὴ σελίδα 139

Μητροφάνης Κριτόπουλος (1589-1639)

Ο Μητροφάνης Κριτόπουλος υπήρξε λόγιος κληρικός που έφτασε ως το περιλάμπρο αξίωμα του Πατριάρχη Αλεξανδρείας και αναδείχτηκε σε μεγάλο πνευματικό ανάστημα.

Γεννήθηκε στη Βέροια της Μακεδονίας το 1588 και ήταν γιός του προύχοντα Θεοδώρου. Τα εγκύκλια μαθήματά του διδάχτηκε στην πατρίδα του και τον Άθω. Την δράση, τις ανησυχίες και τις προοπτικές του Μητροφάνη, παρουσιάζει σαφέστερα και παραστατικά ο καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου κ. Ι. Αναστασίου, στο ενδιαφέρον μέρος του βιβλίου του που κυκλοφόρησε ή Έταιρία Μακεδονικών Σπουδών «Μητροφάνης Κριτόπουλος, πατριάρχης Αλεξανδρείας, από την Βέροια» Τίτλος του βιβλίου είναι: «Πνευματικοί άνδρες της Μακεδονίας κατά την τουρκοκρατία». Ο κ. Αναστασίου παρακολουθεί την δράση του στα εκκλησιαστικά και εθνικά θέματα από τη στιγμή που γεννήθηκε μέχρι το θάνατό του.

Το 1613 έφτασε στο Άγιον Όρος, την κοιτίδα αυτή των ήγετων που έσωσαν την θρησκεία και τον Έλληνισμό κατά την τουρκοκρατία. Έδώ είχε την καλή τύχη να γνωρίσει τον πατριάρχη της Κωνσταντινούπολης Κύριλλο Λούκαρη που είχε καταφύγει σε μία από τις εξορίες του από το οικουμενικό πατριαρχείο. Χειροτονήθηκε εδώ διάκονος. Συνδέθηκε με τον Λούκαρη ο οποίος τον εκτίμησε πολύ και τον πήρε αργότερα μαζί του στην Αλεξανδρεία της Αιγύπτου και καταπολέμησαν τους Ίησουίτες...

Ο Λούκαρης έστειλε τον Μητρο-

ΜΗΤΡΟΦΑΝΗΣ ΚΡΙΤΟΠΟΥΛΟΣ
1589 - 1639

φάνη στο φίλο του αρχιεπίσκοπο του Καντέμπουργι Άμπωτ με σκοπό να σπουδάσει και στην πραγματικότητα μαζί με τους άλλους νέους της ορθοδοξίας που θά στέλνονταν

Του συνεργάτη μας
Λογοτέχνη
ΝΙΚΟΥ ΑΔΑΛΟΓΛΟΥ

στην Αγγλία για τον ίδιο σκοπό, «ότι είναι επιτίδιο στην ύπηρεσία του Ευαγγελίου». Παραθέτουμε ένα απόσπασμα από ένα γράμμα του Άμπωτ που αναφέρει για τις ικανότητες του νεαρού Βεροιώτη: «Εφύτευσα τον εγγενή τουτον Έλληνη της σχολής βλατών - εντός τεσσάρων χρόνων ένθα εν μέσω ήμων θέλει ανθοβολήσει, εν της Όξωνίας πανεπιστημίου - εν τω ύπάρχει αξιο-λογοτάτη διδασκαλία και δεκαεπτά λάνεια...» Και πραγματικά ο Μητροφάνης ανθοφόρησε. Φαίνεται πρώτα - πρώτα από την «ΦΙΛΟΘΗΚΗ» ένα είδος λευκόματσ, που εί-

(Ο Θεός είναι Αγάπη)

ΒΙΒΛΟΣ

χε καταρτήσει ο ίδιος για να γράφουν οι φίλοι του τις γνώμες τους για αυτόν, που είναι γεμάτη ώραία σχόλια για τον Μητροφάνη. Πέντε χρόνια στην Αγγλία αποκτά ο σοφός Βεροιώτης ανεπανάληπτη εμπειρία και πολλές γνώσεις.

Ύστερα από δύο περιόδους στις χώρες του μεταρρυθμιστικού κινήματος, Αγγλία, Γερμανία, Έλβετία. Στις χώρες αυτές γνωρίστηκε και εκτιμήθηκε από πολλούς διαπρεπείς Εδρωπαίους και μελέτησε επί τόπου τα εκκλησιαστικά πράγματα της Εδρώπης. Μορφώθηκε πλάτειά και αγάπησε τα κλασσικά Γράμματα. Έτσι ανοίγουν για τον Μητροφάνη οι πόρτες των καλύτερων πανεπιστημίων της εποχής και του προσφέρουνε τη φιλική τους καρδιά και τα πλούσιά τους αισθήματα οι σοφώτεροι από τους καθηγητές. Σημμετέχει σε θεολογικές συζητήσεις, εκπροσωπεί τον Πατριάρχη Κύριλλο Λούκαρη σε σεμινάρια και σε άλλες εκδηλώσεις προεαλόντας τον θαυμασμό και την αγάπη για το πρόσωπό του, ενώ ένισχύει τις σχέσεις των ορθοδόξων, με τους διαμαρτυρούμενους.

Μέχρι το 1630 δίδαξε στην Έλληνική σχολή της Βενετίας ως καθηγητής.

Από δώ φεύγει στην Κωνσταντινούπολη και το 1633 φτάνει στην Αλεξανδρεία της Αιγύπτου όπου χειροτονείται μητροπολίτης «Μέμφως και Αιγύπτου». Εκεί τελικά άγκυροβόλησε φέρνοντας τη γραπτή κι' α-

Συνέχεια από την σελίδα 137

με για να γυρεύουμε οδηγούς. Και με άνησχυστε τώρα ή σκέψη, πώς δεν ήμουνα πολύ έν τάξει με τούς ανώτερους μου. 'Αλλά τι να γίνει; Αὐτὸς πὺν δίνει μιὰ διαταγή τὰ φαντάζεται όλα εὐκόλα, ὅποιος παίρνει τὴ διαταγή τὰ βρίσκει δύσκολα καὶ τὸ δίκιο εἶναι πάντα με τὸ δεύτερο, ποῦχει νὰ κάμει μ' ἓνα σωρὸ ἐμπόδια.

Τὰ περισσότερα παράθυρα εἶχαν ἀνοίξει κι' οἱ νοικοκυράδες, ἀναμάλιασμένες, πρόβαλλαν ἐδῶ κι' ἐκεῖ γιὰ ν' ἀπλώσουν ἔξω καὶ ν' ἀερίσουν τὰ σκεπάσματά τους. Δάσος ἀπὸ ἑλληνικὲς σημαίες, πρόχειρα ραμμένες ἀπὸ γαλάζια πανιά ὀλων τῶν εἰδῶν, κρέμονταν δεξιά κι' ἀριστερά στὰ ξύλινα μπαλκονάκια, στο-

λισμένα καὶ με πλῆθος γλάστρες φθινοπωρινῶν λουλουδιῶν. Λίγα μα γαζάκια, τώρα μόλις ἀνοιγαν κι' οἱ ἀραιοὶ προῖνοι διαβάτες χαιρετούσαν με σέβας τὸ συνοδό μου. Φτάσαμε στὴ μικρὴ τετράγωνη πλατεῖα, ὅπου τὸ δημορχεῖο καὶ τὸ τηλεγραφεῖο. Ἐκεῖ, ὁ τσαούσης, τὸ τελευταῖο λείψανο τῆς τούρκικης ἐξουσίας, καθισμένος μπροστὰ στὴν πόρτα, κάπνιζε τὸ τσιγάρο του συλλογισμένος. Εἶχε ἀπορασίσει, ὅπως μοῦ εἶπε, ὅταν τὸν πλησιάσαμε, νὰ μὴν ἀρήσει τὴ Νάουσα, ὅπου εἶχε ὑπηρετήσει τόσα χρόνια καὶ εἶχε τόσο καλοὺς φίλους:

— Γιατί νὰ φύγω; Ποῦ νὰ πάω; Ἄν ὁ Βασιλιάς ὁ Γιώργης μὴ θέλ' νὰ φυλάω τὰ σύρματα στὸ ντελέγραφο καὶ με πλερών' ποῦ θὲ νὰ-

βρω καλύτερα;

Μοῦδωσε χαμογελώντας νὰ κάμω τσιγάρο. Καὶ σκεπτόμουνα με φρίκη, ὅτι ἂν συναντιόμουν μ' αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο λίγο πὺ ἔξω θὰ ἤμουν ὑποχρεωμένος νὰ τοῦ στείλω μιὰ σφαῖρα στὸ κρανίο με κλειστοσκοπιο ἀπὸ τετρακοσίων ἢ πεντακοσίων μέτρων.

Ἐντωμεταξὺ καὶ τὸ Γενικὸ Στρατηγεῖο (Ἐπιτελεῖο) τὸ μεσημέρι τῆς 18.10.1912 εἶχε φθάσει (σιδηροδρομικῶς), ἀπὸ τὴ Βέροια, στὸν σιδηροδρομικὸ τῆς Νάουσας, ὅπου παρέμεινε μέχρι τὴν 8.30 πρωῒ τῆς ἐπόμενης ἡμέρας, ὅποτε ἔφυγε γιὰ τὴ Σκόδρα.

Ἔτσι, λοιπόν, ἐλευθερώθηκε καὶ ἡ γενναία καὶ ἱστορικὴ πόλη τῆς Νάουσας...

γραφὴ σοφία πὺν εἶχε μεταφέρει ἀπὸ τὴν Εὐρώπη μαζί με τὴ πλούσια βιβλιοθήκη του, πὺν προκάλεσε τὸν θαυμασμὸ τῶν συγχρόνων του.

Τὸ 1636 διαδέχεται στὸ θρόνο τῆς Ἀλεξανδρείας τὸν Γεράσιμο Σπαρταλιώτη.

Ἦταν μιὰ ἐποχὴ πὺν ἡ ρομφαία τοῦ Ἰσλάμ δὲν εἶχε ἀρήσει παρὰ μόνο ὀκτὼ χιλιάδες περίπου ὀρθόδοξους, φτωχοὺς καὶ ἀγράμματος.

Ἡ πατριαρχία του ἦταν πολὺ σύντομη γιατί ὕστερα ἀπὸ τρία χρόνια πέθανε στὴν Βλαχία τὸ 1639 σὲ ἡλικία 50 χρόνων, ἔχοντας μέσα του τὸν πόθο τῆς σπουδῆς καὶ τῆς μελέτης.

Ἐγραψε μνημειώδη μελετήματα καὶ τιμήθηκε γιὰ τὴν σοφία του.

Ἀπὸ τὰ συγγράματά του ἀναφέρουμε τὰ παρακάτω:

1) Ὁμολογία τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς

2) Ἐκθεσι σύντομος περὶ μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως

3) Μετάφρασις τῆς Κοινῆς Διαθήκης στὸ ἀπλοελληνικὸ

4) Γραμματικὴ ἀπλοελληνικὴ

5) Περὶ τῆς προσφορᾶς τοῦ γράμματος Δ καὶ Θ ὡς ὅν ντάτα καὶ ζήτα ἀλλὰ δέλτα καὶ θήτα χρὴ ταῦτα προσφέρεσθαι.

6) ὁδοιπορικὸν με ἐντυπώσεις ἀπὸ ταξίδια του στὴν Εὐρώπη...

Πολὺ ἐνδιαφέρουσες γιὰ τὸ σύγχρονο ἑλληνισμὸ οἱ διαπιστώσεις πὺν ἔκανε στὸ βιβλίο του πὺν ἀναφέρονται στὴ μικρὴ νεοελληνικὴ γραμματικὴ του πὺν γράφηκε τὸ 1626 καὶ μᾶς λένε ὅτι στίς ἀρχὲς τοῦ 17ου αἰῶνα, ἡ Πέλλα εἶχε ἀκόμα τριακόσια περίπου σπίτια καὶ ὅτι δὲν ἦταν ἄγνωστη γιατί ἀνακαλύφθηκαν ἀπὸ λαμπρούς ἀρχαιολόγους, τὸν Μακαρόνα, τὸν Πέτσα καὶ τὸν Ἀνδρόνικο τὰ περίφημα σ' ὅλο σ' ὅλο τὸν κόσμῳ κειμήλια καὶ μωσαϊκὰ πὺν σώζονταν στὴν ἐποχὴ κείνη λείψανα τοῦ τείχους τῆς Πέλλας με μωσαϊκὰ καὶ κίονες...

Ὁ Μητροφάνης ἦταν ὑπερήφανος γιὰ τὴν γενέθλιά του γῆ κι ἐ-

νῶ ἔφτασε στὸ ἀνώτατο ἀξίωμα τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, με πολλὴ μετριοφροσύνη ὑπέγραφε στὰ γράμματά του «Μητροφάνης, ἱερομόναχος, ὁ Κριτόπουλος, ὁ ἐκ Βεροίας τῆς Μακεδονίας». Ὁ ἄνθρωπος Βεροίας γιὰ νὰ τιμήσει τὴ μνήμη τοῦ σοφοῦ καὶ μεγάλου τέκνου του ἀφιέρωσε τὸ 1971 «τῆς Βεροιώτικης γιορτῆς Βικέλειαν» στὸ πρόσωπό του καὶ στὸ ἔργο τοῦ Μητροφάνη Κριτόπουλου.

Βιβλιογραφία

1) Ι. Αναστασίου: Πνευματικοὶ Ἄνδρες τῆς Μακεδονίας κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν Μητροφάνης Κριτόπουλος, πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ἀπὸ τὴν Βέροιαν. Ἐκδοσὴ Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν Θεσσαλονίκης.

2) Μεγάλῃ Εγκυκλοπαίδεια Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας. Τ. 10ος Σελ. 248. Χάρη Πάτση Αθήνα

3) Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Εγκυκλοπαίδεια Πανου Τραντάκη. Ἐκδοτικὸς Ὄργανισμός Φοινῆς, τόμος ΖΙ σελ. 152.

4) Ἱστορία τῆς Βεροίας, Ἀν. Χριστοδούλου. Βέροια.

5) Διάφορα περιοδικὰ, ἐφημερίδες, διαλέξεις...

Μητροφάνης Κριτόπουλος

Ο πλάτανος του Αριστοτέλη

Πήγα πολλές φορές στο Νυμφαίο της Μίεζας, εκεί που μέχρι σήμερα φαίνονται τ' αχνάρια από το πέρασμα του Αριστοτέλη και του Μεγαλέξανδρου και κάθε φορά είχα την αίσθηση της πρώτης επίσκεψης. Ηρεμία, γαλήνη, αγαλλίαση, έκταση. Επίγειος παράδεισος. Τριγύρω ήμεροι, κατάφυτοι από μηλιές, ροδακινιές κι αμπέλια λόφοι και ισώματα. Ρεματιές δασωμένες θαθύσκιες από καρυδιές, φυλονιές και πλατάνια, που ιχνογραφούν την κοίτη της Αράπιτσας, που τα νερά της ξεπηδούν απ' τα ριζά του φεγγαριού, κάτω απ' την ασάλευτη ματιά της μαρμαρωμένης Μπάμπους, μέσα από τα σπλάχνα της κακοτράχαλης Παλιονιάουτσας.

Η θέα του φεγγαριού είναι ένα από τα στοιχεία που συνθέτουν τη μαγεία του Νυμφαίου, καθώς είναι ένα από τα πιο χαρακτηριστικά σημεία του περιγύρου που αποτελούν τον ορίζοντα που το περιβάλλει και δένεται μαζί του οργανικά, θα μπορούσαμε να πούμε, ώστε μαζί να αποτελούν ένα χώρο, που, όπως νομίζω, πιο ταιριαστός για τα λατρεία της Αρτέμιδας δεν θα μπορούσε να βρεθεί. Αλλά για την Αρτέμιδα, για τη Μπάμπου με τα γίδια και για το όνομα του Φεγγαριού ίσως να μιλήσουμε άλλη φορά, τώρα ας γυρίσουμε στο θέμα μας που είναι ο πλάτανος του Αριστοτέλη.

Το καλοκαίρι που μας πέρασε βρεθήκαμε με μια φιλική συντροφιά για μια ακόμη φορά στο Νυμφαίο της Μίεζας. Θεϊκά ησυχία που την χρωμάτιζαν τα κελαηδήματα των κοτσυριών μας έκανε να νιώθουμε απ' την πρώτη κιόλας στιγμή σαν μύστες. Η βλάστηση οργιαστική. Πήγαμε στις πηγές, είπαμε το κρυστάλλινο νερό με τις χούφτες μας κι έπειτα καθήσαμε στη σκιά του πλάτανου που ορθώνεται κοντά τους.

Χαίρεται η ψυχή σου να βλέπεις και ν' ακούς πως αναβλύζουν μέσα απ' τα σπλάχνα της μάνας γης οι πηγές των Νυμφών, κι ώρες - ώρες θαρρείς πως μέσα από τις δροσερές σπηλιές των πόρινων βράχων θα προβάλλουν οι ίδιες οι θεές των πηγών λυσίζομες οι Νύμφες.

Και τότε έγινε κάτι που έμοιαζε με αποκαλύψη

Τι πελώριος πλάτανος ήταν αυτός που μας σκέπαζε με τη σκιά του! Τι ριζές και τι κορμός ήταν

ΤΟΥ ΘΩΜΑ ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗ

αυτά που είχε! Οι ριζές χοντρές σαν κορμοί μεγάλων δέντρων και ο κούφιος κορμός του ολόκληρη σπηλιά με πόρτες και παράθυρα για μια ολόκληρη συντροφιά. Πώς δεν με είχε προβληματίσει η ηλικία του πιο πριν; Σίγουρα με ξεγελούσε το ύψος του. Δεν είναι ιδιαίτερα ψηλός, ποιός ξέρει πόσες φορές να κεραυνοβολήθηκε και τα κλαδιά του είναι τόσο φουντωτά και ζωντανά. Το δροσερό νερό των πηγών των Νυμφών τον δροσίζει αδιάκοπα, ώστε σου δίνει την ψευδαίσθηση ότι είναι νέος.

Πόσα χρόνια άραγε χρειάστηκαν για να γίνει ένας τέτοιος πλάτανος; Τάχα θα πέφταμε έξω αν τον θεωρούσαμε δύομισι χιλιάδες χρόνων;

Δεν μπορεί αλήθεια να υπολογιστεί από κάποιους ειδικούς με ακρίβεια, έστω σχετική, η ηλικία του;

Αν πραγματικά ο πλάτανος αυτός είναι δύομισι ή και παραπάνω χιλιάδων χρόνων, τότε θα μπορούσε να ονομαστεί πλάτανος του Αριστοτέλη και του Μεγαλέξαντρου, αφού θα υπήρχε στον ίδιο τόπο και στα χρόνια που κατοικούσαν σ' αυτόν και οι δυο μεγάλοι άντρες που προαναφέρα, ο δάσκαλος και ο μαθητής.

Πόσα αλήθεια δέντρα υπάρχουν

στον κόσμο ολόκληρο και στη χώρα μας ιδιαίτερα, που να μπορούν να δεθούν με τόσο σπουδαίες μορφές της ιστορίας; Σίγουρα μετρημένα στα δάχτυλα.

Στον ελληνικό χώρο ξακουστός είναι ο πλάτανος του πατέρα της Ιατρικής, του Ιπποκράτη, στην Κω, που πρέπει να είναι πιο γέρος απ' το δικό μας. Οπωσδήποτε ξεπερνάει τα δύομισι χιλιάδες χρόνια. Γνωστή είναι και η Ελιά, του Πλάτωνα στην Αθήνα που πριν από μερικά χρόνια είχε πέσει θύμα τροχαίου ατυχήματος. Άγνωστη είναι η τύχη του Πλάτανου του Πλάτωνα.

Οι αρχαίοι Έλληνες, όπως γράφει ο περιηγητής Πausanias, αγαπούσαν τη σκιά των πλατάνων και φύτευαν πλατάνια στα ώση, στα γυμναστήρια και στους κήπους.

Στην αρχαία Ελλάδα ήταν διάσημη η πλάτανος Μενελαΐς που την είχε φυτέψει ο Μενέλαος στα χρόνια της εκστρατείας στην Τροία. Για τους αρχαίους ο πλάτανος ήταν γένους θηλυκού, η πλάτανος.

Ο Θεόφραστος, ο μαθητής και διάδοχος του Αριστοτέλη στο Λύκειο, μνημονεύει έναν πλάτανο που είχε φυτέψει ο Αγαμέμνωνας στους Δελφούς που λέγεται ότι ζει μέχρι σήμερα. Αν πραγματικά ζει ο πλάτανος αυτός - σε επισκέφεις μου στους Δελφούς δεν άκουσα τίποτε σχετικό - τότε θα έχει ηλικία πάνω από τρεις χιλιάδες χρόνια.

Μέσα στην ιστορία λοιπόν των αιωνόβιων δέντρων, των πολύτιμων αυτών μνημείων που δένουν περισσότερο από κάθε άλλο μνημείο το παρελθόν με το παρόν, πρέπει να πάρει τη θέση που του αξίζει και ο πλάτανος του Νυμφαίου της Μίεζας, ο πλάτανος του Αριστοτέλη και του Μεγαλέξαντρου, και μαζί με τ' άλλα αδέρφια του, τα παιδιά του και τους απογόνους τους να χαί

Συνέχεια στη σελίδα 147

Η ίδρυση του Ισναφίου των Μπαταντζίδων στη Νάουσα κατά τους χρόνους της τουρκοκρατίας

Εισαγωγή

Αφορμή για την εργασία αυτή έδωσε ένα εκκλησιαστικό γράμμα που αναφέρεται στο ισνάφι των μπαταντζίδων της Νάουσας και είναι καταχωρημένο σε κώδικα της Ιεράς Μητροπόλεως Βεροίας.

Οι Ναουσαίοι κάτω από τις δύσκολες συνθήκες της τουρκικής σκλαβιάς εκμεταλλεύτηκαν κάθε αδυναμία του δυνάστη και κάθε ευνοϊκή ευκαιρία που τους παρουσιαστική, κι έτσι κατόρθωσαν να δημιουργήσουν ξεχωριστή πολιτική, κοινωνική και οικονομική ζωή και να ξεπεράσουν τις μεγάλες δυσκολίες του τουρκικού ζυγού και να επιζήσουν μέσα στις δύσκολες συνθήκες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Οι διάφοροι επαγγελματίες² Ναουσαίοι, διότεχνες, γεωργοί, κτηνοτρόφοι, έμποροι, σαμαράδες, καρδουνάριδες, μυλωνάδες, φαραάδες, θεριστάδες, αλωνιστάδες, αραμπατζήδες, μπαταντζήδες κ.α. ενώθηκαν σε συντεχνίες με αντικειμενικό σκοπό να διεκδικήσουν τα ατομικά τους συμφέροντα και να προφυλάξουν αυτά και να προφυλαχτούν από την αρπακτική μανία των Τούρκων, αλλά και να προσφέρουν στο συνάνθρωπό τους, ομόθρησκο και ομοεθνή, και γενικά στην κοινή εθνική υπόθεση.

Αυτοί οι ίδιοι την ώρα που εργάζονταν στα εργαστήριά τους τονού τους τον είχαν στην Εκκλησία, στο Έθνος, στην Πατρίδα, στην εκπαίδευση του τόπου τους και στην κοινωνική πρόνοια.

Στηριγμένοι στις αρχές της αδελφότητας και τα διδάγματα του

Χριστού τόνωσαν τις ηθικές αρχές και εξευγένισαν τα ήθη των μελών τους, ανέπνευσαν σ' αυτά το αίσθημα της αγάπης και της αλληλεγγύης και ανέπτυξαν αδελφικούς δεσμούς μεταξύ τους.

Επειδή ακόμη γνώριζαν καλά το μεγάλο ρόλο της Εκκλησίας και της παιδείας, διάθεσαν πλουσιοπά-

Παύλου Πυρινού καθηγητή

ροχα όλους τους πόρους τους για να ενισχύσουν και να εξυψώσουν αυτά και μέσω αυτών να καλλιεργήσουν την εθνική και επαναστατική συνείδηση των Ναουσαίων.

Επειδή δεν έχει εξερευνηθεί σ' όλη την έκτασή του το θέμα της προσφοράς των συντεχνιών (ισναφιών) της Νάουσας, θεώρησα σκόπιμο να δημοσιεύσω ένα ιδρυτικό του ισναφίου των Μπαταντζίδων της Νάουσας με σκοπό ένας πιο ειδικός από μένα να ασχοληθεί με το θέμα αυτό.

Το ιδρυτικό εκκλησιαστικό γράμμα που αφορά το ισ- νάφι των Μπαταντζίδων

«Ο Βεροίας και Ναούσης Θεόκλητος³ Βεβαιοί Διά του παρόντος εκκλησιαστικού τε και αὐλικού γράμματος δήλον καθίσταται, ότι παραστάτες σήμερα πρὸς τὴν ἐμὴν ταπεινότητα οἱ ὑποφαινόμενοι τὸ συνάφιον παταντζίδων, ὡμολόγησαν αὐαιρέτω γνώμη καὶ ευχαρίστη διάθεσιν, ὅτι γνώμη κοινῇ αφοῦ συνέδεσαν πρὸς ἀλλήλους συναφικὰς τὰς συμφωνίας κατὰ τὸ ἀ-

νὰ χείρας των ἰδιαίτερον ἔγγραφον εἰς διατήρησιν συναφίον, ὑπόσχονται νὰ τὰς διατηρήσωσιν ἄνευ παραμι-
κρὰς μετατροπῆς τῶν ἐν τῷ ἰδίῳ δια-
λαμβανομένων συμφωνίων, ἀποφασί-
σαντες προσεπιτούτοις νὰ ἐκτελῶσι
κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Τιμίου καὶ ζωο-
ποιοῦ Σταυροῦ κατ' ἔτος καὶ ἀρχιερα-
τικὴν λειτουργίαν, πληρώνοντες τὰ εἰ-
θισμένα τῆς ἱερᾶς λειτουργίας εἰς τὸν
εὐρεθέντα ἀρχιερέα, διὰ νὰ μνημονεύ-
ωνται τὰ ὀνόματα τοῦ συναφίου ζών-
των τε καὶ τεθνώντων διηνεκῇ δια-
τήρησιν τοῦ συναφίου των δι' ὃ ἐγένε-
το τὸ παρὸν αὐλικὸν γράμμα τῇ ἡ-
μετέρῃ ἐπιβεβαίωσει, τῇ αὐτῶν ἐθε-
λουσίῳ ὑπογραφῇ καταστρωθέν καὶ
ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς ἀ-
γιωτάτης Μητροπόλεως, καὶ ἐδόθη εἰς
χείρας αὐτῶν πρὸς διατήρησιν τῆς
αὐθαιρέτω αὐτῶν ἀποφάσεως συναφι-
κῶς, καὶ ἀποφυγὴν πάσης ἐνδεχομέ-
νης μεταξύ τους διχονοίας

1855 Σεπτεμβρίου 17

Νάουσα

Νικόλαος ἀναστασίου βεβαιώνω

ἀναστάσιος γεωργάκη »

γεηγόριος γεωργίου »

Κωνσταντῖνος ἰωάννου »

γεηγόριος ἰωάννου βεβαιώνω

Χρήστος Κωνσταντίνου Τόντζης »

Χρήστος γεωργίου Σεραφίμ »

ἀνδρέας βασιλείου »

Πίπας Ρίζου »

δημήτριος Ράνκα »

Ζαφίρης Κωνσταντίνου »

Παρατηρήσεις - Συμπερά- σματα

Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ ἀνωτέρω
εκκλησιαστικὸ γράμμα, 12 Να-

Συνέχεια στὴ σελίδα 167

Οι δουλειές του καλαμπουκιού...

Το καλαμπόκι αποτελεί σήμερα μια βασική ζωοτροφή για την εκτροφή της οικόσιτης κτηνοτροφίας. Χρησιμοποιείται ακόμα για την παρασκευή αραβοσιτέλαιου και λεπτού αλευριού (άνθους) που έχουν μεγάλη θρεπτική αξία για τα παιδιά.

Οι διάφοροι επιστήμονες γενετιστές καθώς και τα Ινστιτούτα καλλυτέρευσης φυτών έχουν κάνει του κόσμου τις διασταυρώσεις για να επιτύχουν τόσο γρήγορη ωρίμανση όσο και μεγάλη στρεμματική απόδοση. Είναι τα λεγόμενα υβρίδια που βοηθούν πολύ στην ανάπτυξη της κτηνοτροφίας αλλά και γενικότερα της αγροτικής οικονομίας.

Πράγματι οι αποδόσεις καλαμποκιού σήμερα είναι πολύ μεγάλες αλλά η ποιότητα είναι πολύ χαμηλή κι αυτό μπορούμε να το διαπιστώσουμε τρώγοντας μια φρέσκια ρόκα ψητή που είναι το λιγότερο σκέτη ανοστήα.

Εμείς όμως θ' αναφερθούμε στο παλιό καλαμπόκι το νόστιμο εκείνο το χρυσοκόκκινο νόστιμο και μοσχοβόλητο προϊόν της Ελληνικής γης το καλαμπόκι όπως το λέει ο λαός στην πρώτη καταγωγή της λέξης από το αρθανίτικο καλαμ = καλάμι και μπουκι = ψωμί (ψωμί από καλάμι).

Το καλαμπόκι αποτέλεσε βασικό είδος διατροφής του φτωχού λαού μας και το αλεύρι του για πολλές γενιές χρησίμεψε για την παρασκευή του γλυκού ψωμιού και ενός πλήθους διάφορων νόστιμων και θρεπτικών τροφών.

Η καλλιέργεια του καλαμποκιού δεν ήταν δαπανηρή κι έφτανε το χωράφι ν' άγει γερό και να το βοηθήσουν λίγο οι χρειζόμενες βοοήδες. Ο σπαρμός γινόταν με το κλα-

σικό αλέτρι που έσερνε το ζευγάρι απ' τον Κοκκίνη και τον Παρδάλη τα δυο δώδια. Έστερα από το θέρο του σταριού ή του κριθαριού στα χωράφια αυτά που λέγονται καλαμιές σπερνόταν το καλαμπόκι: για ν' αυξηθεί έτσι η παραγωγή του κάθε φτωχού ζευγαριού. Πιο συστηματικά όμως σπερνόταν σε ειδικά προ-

Του Στ. Σβαρνόπουλου

ετοιμασμένα χωράφια τα νιάματα και η απόδοση ήταν πολύ μεγάλη.

Σαν φύτευαν καλά και γινόταν μια - δυο πιθαμές μπόι έπρεπε να τσαπιστεί για πρώτη φορά να γίνει το κατονικό αραίωμα και να ξεδοτανιστούν τα διάφορα ζιζάνια κι' α γριόχορτα. Αργότερα γίνονταν κι άλλα τσαπίσματα κι' όταν χρειάζονταν και ποτίσματα αν είχε κοντά στο χωράφι νερό.

Το δούλεμα της τσάπας έκαναν οι γυναίκες αργατίνας και τα παιδιά με γέλια και τραγούδι. Ήταν σχετικά εύκολη δουλειά αλλά απαραίτητη.

Στις άκρες του χωραφιού έσπαιραν φουντόσπορο κι' έπαρναν εργότερα το απαραίτητο υλικό για τις φούντες (σκούπες) του σπιτιού. Έδαζαν ακόμα καμιά αράδα μποστανικά ή ντομάτες και κρομμύδια και είχαν έτσι προτσάγι για τους εργάτες του χωραφιού.

Ο καιρός σιγά - σιγά περνούσε και το ωρίμασμα του καρπού προχωρούσε. Οι ρόκες έδεναν γάλα και τότε ψήνονταν κοντά στα κάρβουνα ξεφλουδιμένες ή με τα φύλλα κι' ήταν μια παρά πολύ νόστιμη και περιζήτητη λιχουδιά. Αν μάλιστα γινόταν σε συνδυασμό με ψημένα στη χόβολη κυδώνια τότε ήταν πραγ-

ματική πανδαισία. Εκείνες οι ρόκες ήταν δώσε και μέγα μπάριπα κι' όχι τα σημερινά κακά αντίγραφα και υποκατάστατα.

Σιγά - σιγά το φύλλωμα και οι ρόκες της καλαμποκιάς άρχιζαν να ξανθαίνουν και να χάνουν το ζωηρό τους πράσινο χρώμα. Αυτό ήταν δείγμα ωρίμανσης κι' αφού γινόταν η συλλογή του φύλλου (της καλαμποκιάς) που αποτελούσε άριστη ζωοτροφή κόδονταν οι καλαμποκιάς με το δρεπάνι και οι ώριμες ρόκες πια μαζεύονταν για να μεταφερθούν με το βοϊδάμαξο στην αυλή του σπιτιού και να γίνουν μικροί σωροί (κόπες).

Αφού ψήνονταν για λίγο διάστημα στον ήλιο και στον αγέρα έπρεπε πια να γίνει το ξεφλούδισμα και οι πλέχτρες. Το ξεφλούδισμα του καλαμποκιού ήταν μια πολύ ευχάριστη και διασκεδαστική αγροτική δουλειά γιομάτη ποίηση και ρομαντισμό. Σ' αυτή τη δουλειά έπαιρναν μέρος όλοι οι σπιτικοί από τον παππού και τη γιαγιά μέχρι τ αγόνια αλλά και οι φίλοι, οι συγγενείς, οι γειτονίες. Το ξεφλούδισμα ήταν ένα σωστό πανηγύρι κάτω απ' τον δροσερό και αστερόφυτο χινοπωριάτικο νυχτερινό ουρανό. Σταυροπόδι όλοι μικροί μεγάλοι: αγόρια και κορίτσια γύρω απ' την κάθε κόπα έπαιρναν και ξεφλούδιζαν μια - μια τις ρόκες του καλαμποκιού. Τα χέρια δούλευαν αταμάτητα και το ξεφλούδισμα προχωρούσε. Τις κοντές ρόκες τις καθάριζαν ολότελα από τα φύλλα και τις έκαναν εντελώς κολοθές, ήταν οι λεγόμενες κουτσιουμπές. Τις μεγάλες και τις κανονικές ρόκες δεν τις ξεφλούδιζαν εντελώς αλλά άφηναν πίσω στο κοτσάνι λίγα φύλλα και μ' αυ-

τά τα επιδέξια χέρια της γιαγιάς ή του παππού έπλεγαν τις ρόκες τη μια δίπλα στην άλλη σε μεγάλη αρματιά στη λεγόμενη πλέχτρα. Οι κουτσιουμπές (κολοθές) ρόκες αποξηραίνονταν στην αυλή ή στο κινόγι του σπιτιού ενώ οι πλέχτρες σκαλώνονταν για τον ίδιο σκοπό μέσα στον κουτσιρό. Ο κουτσιρός ήταν ένα πρωτόγονο στεγνωτήριο φτιαγμένο με γερά κλαδιά και δέρυγες λυγαριάς ή δρέζια. Ήταν σαν ένα μεγάλο πλεγμένο καλάθι με σκεπή και πόρτα για νάχουμε ασφάλεια απ' τη δροχή κι' από τα ζώα.

Το ξεφλούδισμα του καλαμποκιού ήταν μια πολύ ευχάριστη γεωργική απασχόληση όπως είπαμε και γινόταν ακόμα πιο όμορφο σαν άρχιζαν οι μεγάλοι ν' αφηγούνται ατέλειωτα παραμύθια και ιστορίες πολύ τολμηρές που προκαλούσαν τα χάχανα των κοριτσιών και την απορία των μικρών κι' ανίδεων παιδιών. Δεν πειράζει, ας είναι, ας μαθαίνουν και τα παιδιά λίγο - λίγο τη ζωή έλεγαν οι τρανοί και συνέχιζαν τις μαχόσιμες (νόστιμες) ιστορίες τους. Την κούραση και το ξενύχτι των ξεφλουδιστάδων την έπαιρναν και την γλύκαιναν τα κεράσματα της πρώτης νύφης της μεγάλης πατριαρχικής φαμίλιας με ρόκες ψημένες, γλυκό κυδωνάτο και πίττες λαχταριστές στη γάστρα. Η ώρα έφυγε μέσα στην νύχτα χωρίς να το καταλάβεις και το έργο απόσβηνε. Απ' τη μια μεριά ο χρυσός καρπός κι' απ' την άλλη θουνό τα φύλλα τα ξέφλουδα. Μ' αυτά θα γεμίσουν μιντέρια και στρώματα, θα κάνουν προσανάμματα και τα πολύ φιλά λιανόφυλλα θα τα μαζέψουν οι μεγάλοι για το στρίψιμο του καπνού τους σε τσιγάρα. Ακόμα και τα μαλλιά του καλαμποκιού τα μάζευαν οι γριές για να κάνουν μ' αυτά ιλιάρια και γιατρικά για τα νεφρά κι' άλλες αρρώστιες. Αχρείαστα νάνα!

Μια άλλη φάση απ' τις δουλειές

του καλαμποκιού ήταν το ξεσπύρισμα. Αφού στέγνωσαν καλά οι ρόκες με τα χέρια ή με τη δοθήσια της ανάστροφης ενός δρεπανιού γινόταν το ξεσπύρισμα του καλαμποκιού που απλώνονταν πάνω σε στρωσίδια για να στεγνώσει ακόμα πιο πολύ να γίνει μπαρούτι που λένε να σπυκαστεί και νάναί έτοιμα για άλεσμα στο μύλο. Αργότερα δέδα:α δγήχαν οι ξεσπυριστικές μηχανές κι' έτσι απάλλαξαν τον κόπο από τον κόπο και την άχαρη και μονότονη δουλειά. Τα κοτσάνια απ' τις ρόκες τα μάζευαν με φροντίδα γιατί ήταν μιας πρώτης τάξεως καύσιμη ύλη και προσανάμματα ακόμα δε χρησιμοποιευσαν και για δουλώματα στα μπουκάλια όπως οι φελλοί.

Το καλαμπούκι στέγνωσε για καλά. Το άλεσμα είναι έτοιμο για το μύλο. Εκεί σαν έρθει η αράδα του θα πεις στο μυλωνά αυτό το σπυκί να το κάνει γιαρνά για τα ζωντανά κι' αυτό φιλό αλεύρι για τους ανθρώπους. Εκείνος θα πάρει το δίκιό του το χξά ή ξάι (παράγωγο του ρήματος εξάγω, εξάγειον) κι' εσύ το μυρωτάτο και ζεστό καλαμποκάλευρο. Θα γεμίσει το σπίτι και τ' αμπάρια πλούτο και τι δεν μπορεί να κάνει η καλή νοικοκυρά με καλαμποκίσιο αλεύρι. Χίλια - δυο καλούδια. Να τα πούμε όλα θα πάμε σε μάκρος.

Μέσα στα μεγάλα θαθεία ταψιά, τα νουχιά, έφκιαχναν τα νιδατά που ήταν σκέτο παντεσπάνι όταν το έτρωγες ζεστό - ζεστό με ελιές και κρομμύδια και κανένα κομμάτι μπάτσιο και μπρούσκο κρασί. Τα μικρά πάλι καρδέλια του ψωμιού που τάκοθαν με τη σουπέρα για φόρμα και τ' άλειθαν με φιλό κουρκούτη κι' έφκιαχναν μια κόρα σαν κάστανο ψημένο και μαλακιά σαν το δαμάκι. Οι μαρκαντιέρες απλωμένες στο μεγάλο το σινί (λεπτό ταψί) και δίπλα το πατιμέζι με μούστο, κυδώνι, κολοκύθα, σόκα και μελιτζανάκι να γλύφεις τα δάχτυλά σου.

Το κατσαμάκι ανακατωτό ή βραστό περιχυμένο με λίπος χοιρινό αλλά μισχοδόλητο και τρήματα τυριού και οι χίλες δυο παραλλαγές της μπομποτίας (πίττας με καλαμποκίσιο αλεύρι) με τις μπατζάρες και τα νόστιμα λάπατα και τις πασπάλες με τραχανά, τυρί κι' αυγό. Αμ! εκείνες οι νόστιμες κουρκούτες και ο καλοκαθουρισμένος καλαμποκίσιος χαλδός άλλο να λες κι' άλλο να τρώς.

Ετσι το καλαμπούκι ήταν δάση και στήριγμα για τη διατροφή πρώτα της φαμίλιας κι' ύστερα των ζωντανών. Τα οικίσια γουρούνια τα πάχυναν με γιαρνά καθώς και τα αρνίθια με καλαμπούκι ξερό για να κάνουν περισσότερα αυγά. Να μη ξεχάσουμε όμως και την φροντίδα των φυλάκων των σπιτιών και των κοπαδιών των σκυλιών. Τα σκυλόψωμα ή γκουμπούλια ήταν σφαιρικά σαν μπάλλες ψωμιά που τάτρωγαν με λαχμαργία τα σκυλιά κι' αποχτούσαν δύναμη κι' αξιοίτη.

Και τι να πρωτοθυμηθεί κανένας απ' τα ατέλειωτα αγαθά του παλιού του ντόπου καλαμποκιού. Το βρασμένο ξερό καλαμπούκι με αλάτι που ήταν ο καλύτερος παστατέμπος ή το ψητό μικρόσπυρο άσπρο καλαμπούκι (το αράπικο) που γινόταν παπαδούλες και τσατίρ - πατίρ τρελλή χαρά των παιδιών όπως πάνω - κάτω σήμερα το πόπ - κόρυ της μηχανής.

Τώρα το καλαμπούκι - και που να το βρεις - σπάνια το χρησιμοποιούν οι άνθρωποι στη διατροφή τους. Ωστόσο κάποιες άλλες εποχές ήταν είδος πρώτης ανάγκης και μια τροφή θρεπτική κι' ευκολοχώνευτη. Σε δύσκολες περιστάσεις και μέρες πείνας του Ελληνικού λαού μας έδωχε παλληκάρια μας γλύτωσε απ' το θάνατο κι' ας το μοιραζόμασταν με το δελτίο...

Οι μιλισάδοι

Πριν απ' τον πόλεμον η Νιάουστα είχεν καμπόσους μιλισάδεις όπουσ ου Νάκης ου Μπαντής οι Καλαϊτζίδοι κι άλλοινοι. Ερχουνταν κι έρχουνται ακόμα, πουλλοί απ' τη Χαλκιδική για τις φιλλουριές τις καστανιές τη ματιρίνα (θυμάρι) κι άλλα λουγίσιμα λουλούντγια.

Τότι τα μιλίσκια δούλιθαν σι κουφίνια πλιγμένα απού λιανές βέργεις ιτιάς κι έφκιαναν μουναχά τους τις κιρίθρεις μι τα κιλιά τους για να μάσουν του μέλι τους κι να τρανέψουν του γόνου τους.

Τα κουφίνια μι τις βέργεις τους καταλήγουν πανουθειό μαζουμένεις σ' ένα τσιόπουρου σα χειρούλι κι απού κάτου μιριά ήταν σαν πουδαρικά απού καρέκλα για να σθαίνουν οι μέλισσες. Τα κουφίνια απού μέσα ήταν αλιμένα μη λάσπη φκιασμένη απού χώμα κι κουπριά ταξέδικη απού αγιλάδεις. Αυτή η λάσπη αλοΐφουνταν κι απού πανουθιό κι όταν στέγγουνειν δε βρέχουνταν απ' τις βρουχιές. Για να ιδούν τα μιλίσκια οι μιλισάδεις τα σήκουναν κι τ' αναπουδουγρνούσαν. Για να τα τρυγήσουν έκουφταν τις πήτεις μη του μαχαίρι.

Τώρα τα κουφίνια γένουντι σα μικρές καλύβες μη σανίντγια κι λαμαρίνα πανουθιό στου καπάκι, μι μνιά πουρτουδά απ' αμπρουστά που κλείνει μ' ένα σανίδι τη νύχτα όταν θέλουν να πάνουν τα μιλίσκια μακριά σι άλλουν τόπων. Σ' αυτές τις κυφέλες θάβουν κι τιχνητές κιρίθρεις για να μην απουσταίνουν οι μέλισσες να χτίσουν κινούργιεις.

Τότι οι μιλισάδοι δεν είχαν

Τοτι υι τώρα ΤΑ ΙΣΝΑΦΚΙΑ

νε μαχαρι καλό ειδικό, νε βούρτσα αξιπιτούτου για μιλίσκια, νε φουφού, νε καραβάνα, νε μηχανή για να βγάζουν του μέλι, νε φουσούνα για κάπνισμα, νε ειδικό καπέλου για να προφυλάγουνται απ' τα τσιμπήματα της μέλισσας.

Αντίς για καπέλου έδιναν ένα τσίπινου κι αντίς για καπνιστή-

Του Νίκου Σπάρτη

ρι έκιγαν κουπριές στεγνουμένεις στουν τοίχου του καλουκαίρι ή ίσκηνα απ' τα δέντρα για να ντιώχνουν τις μέλισσες.

Όταν ου κιρός είναι καλός οι μιλισάδεις δεν θάνουν καπέλου κι γάντγια στα χέργια, γιατί θέλουν να τους τσιμπάει κι απού καμνιά μέλισσα για να τους πιρνούν τα ριματικά. Δεν τάχατι οι μιλισάδεις δεν έχουν ριματικά. Τότι δεν είχαν ούτι ανοιχτίρι ένα σιδηρένιου ιργαλείου π' ανοίγουν του καπάκι απ' την κυφέλι γιατί οι μέλισσες του κλείνουν μη πρόπουλι.

Δεν είχαν καν κι καν τέτγια ιργαλεία κι του μέλι τόβγαζαν απ' τις κιρίθρεις μη τα χέργια τις λιάνιζαν κι τις στράγγιζαν καλά καλά για να βγει του μέλι. Τις κιρίθρεις τις μάζουναν σ' ένα καζάνι σκιπασμένου για να μη σθαίνουν μέλισσες να κλέψουν του μέλι.

Οι μέλισσες έφκιαναν μουναχές τους κινούργιεις κιρίθρεις. Κάθι κουφίνι (κυφέλη) είναι ένας ταϊ-

φάς μη αρχηγόν τη βασίλισσα που είναι μαϊ τρανίτιρη ουλίγου σιμπού απού τους κιρίνεις, τις αρσενικές μέλισσες που μούγγι τρων κι δε δουλεύουν. Οι αργατίνεις ουλίγου μικρότερες απ' τους κιρίνεις μαζώνουν γύρι κιμέλι, χτίζουν τις κιρίθρεις για να γινήσει η βασίλισσα κι ταΐζουν του γόνου. Φυλάγουν κι του κουφίνι απού τους ουχτριούς, βγαίνουν καλαούζιδοι για να βρούν βουσκή κι φέρνουν χαμπέρι στις άλλεις τις μέλισσες για νάρθουν να βουσκίσουν. Αυτοί οι καλαούζιδοι απιτούν ίσαμι δέκα δώδικο χιλιόμετρα μακριά.

Οι αργατίνεις απιτούν απού λουλούδι σι λουλούδι, κάμνουν απάνου απού ικατό βίζιτεις καθι βουλά κι μαζώνουν τουν κρουναχτό απ' τα λουλούντγια στα που δάργια τους για να τουν φέρουν στα κιλιά να θρέψουν τα μικρά σκουλίκια τους που θα γένουν μέλισσες. Μαζώνουν ίσαμι ικατό χιλιάδες μικρά σπιργιά (γυρεοκόκκους) ή πάσα μνιά στις τρίγεις απ' τα πουδάργια τους, μαζί μι του μέλι που πέρνουν απ' τα λουλούντγια.

Μι ταυτό του χάρισμα να μαζώνουν τουν κρουναχτό απ' τα λουλούντγια τρώμει κι μείς σπουρικά λουγίσιμα. Κι άμα είναι κατάστατους κιρός κι δεν απιτούν οι μέλισσες δεν γένηται γου νιμουποίηση κι δεν έχει φρούτγια.

Αυτά κι άλλα πλειότιρα ξέρουν τώρα για τις μέλισσες. Οι νέεις βασίλισσες όταν βγουν απ'

του βασιλικό κιλί πούνει κι αυτό τρανύτηρου απού τα άλλα κι για να τρανέψουν ταΐζουνται απ' τις αργατίνεις μη βασιλικόν πουλτόν, μαλώνουν αναμιταζύ τους κι απομινίσκει μινιά νέα. Στου ίντγιου κουφίνι βγαίνουν τρείς τέσσερεις. Η γιρότιρη που νίκησειν βγαίνει όξου κι απιτάει μαζί μι όλους τους κιφήνεις κι ζιουγαρώνηται μι έναν απ' τ' αυτούς που ψουφάει μιτά του ζιουγαρούμα. Υσταρνας η βασιλισσα πέρνει κινούργιου σπίτι. Τότι τη βάνουν σι νέου κουφίνι κι οι αργατίνεις φκιάνουν κινούργιεις κιρίθρεις για να γινήσει η βασιλισσα για τέσσιρα πέντι χρόνια. Οταν γιράσει κι δε γινάει τη σκουτώνουν οι αργατίνεις κι ένα απ' τ' αυγά της του φκιάνουν βασιλικό κιλί!

Τότι πουλλοί ξυλουφουροί έβρισκαν στου θουνό κουφάλεις απού δένδρα γιουμάτεις μη πίτεις απού κιρίθρεις κι μέλισσαι. Κι για να μάσουν του μέλι κουκουλώουνταν μι καμινιά λινάτσα κι άναφταν φουτχιά για να τις καπνίσουν να φύγουν για να πάρουν του μέλι.

Κι τώρα πάλι βρίσκουν σι κανά τζιάκι παληρό ή καναν τοίχουν ή σι καμινιά μούτλα απού παληρό σπίτι. Ου μιλισσάς πρέπει νάχει του νου του την άνοιξη κι όταν ιδεί πουλλές μέλισσαι νά βγαίνουν όξου απ' την κυφέλη να τις μάτει σι κινούργια.

Οι αργατίνεις σκουτώνουν κι τους κιφίνεις αμα μπιτίσει του ζιουγάριασμα μη τη βασιλισσα τη νέα για να μην τρων του μέλι χουρίς να δουλεύουν. Αμπουρούν να κλείσουν μι πρόπουλι ακόμα κι ένα μικρό πουντίκι αν σέβει στην κυφέλη.

Η πχιό χειρότιρη αρώστια σι αδύνατου μιλίσσι είναι ου σκόρους ένα σκουλίκι που τρώει κι χαλνάει τις κιθρεις, η μιλισσόφιρα, ου μιλισσόλκους μινιά σφή

κα που τσιμπάει κι άλλα.

Τώρα οι συστηματικοί μιλισσοκόμοι κυτάζουν καλά τα μιλίσκια τους τα ταΐζουν μη ζάχαρι κι προσφταίνουν τις αρρώστειες τους.

Τότι του μέλι της μέλισσας πόλιγαν μπακαλίσκιου γιατί του πουλούσαν οι μπακαλίδοι. Οι μπακαλίδοι δεν πουλούσαν μέλι απού σύκα ή απού μούστουν απ' τα σταφύλια γιατί αυτό τόφκιαναν σι όλα τα σπίτχια.

Του μπακαλίσκιου του μέλι τ' αγοράζαν για να αλείφουν πανουθιό την πίττα τη λειψιά όταν τα βρέφα έβγαζαν γλυκειά. Για να βγει γλυκά χουρίς πυρητόν κι πουνίτγια τη μοίραζαν στους πιραστικούς σ' ένα σταυρουδρόμι.

Τότι τα πουλύ παληά χρόνια τα κιργιά στις ικκλησιές γένουνταν μούγγι απού κιρί της μέλισσας.

Τότι σαν που λιάνιζαν κι στράγγιζαν τις κιρίθρεις μη τα χέργια τις έλιουναν σ' ένα μπαγράφτι κι έφκιαναν κιρί που του πουλούσαν στους μπακαλίδεις κι στις ικκλησιές. Μι τ' αυτό του κιρί στα σπίτχια έφκιαναν κιργιά για την ικκλησιά ή για σαράντισμα καμιάς λιχώνας ή απού κάνα πιδί. Εφκιαναν κι λαμπάδεις για την ανάσταση ή κι για κανένα τάξιμου.

Κιρί χρειάζουνταν για να φκιάνουν μι λάδι στη ζιάρι μέσα σ' ένα σιόλι κιραλειφή που άλειφαν τα χέργια τους οι αγρότεις για να μαλακώσουν. Κιρί θάνουν κι στις σκισμαπαριές όταν αμπουλιάζουν μι τιβί ακόμα κι τώρα μικροί.

Μι κιρί κέρουναν οι τσαγκάριδεις του σπάγγου για να αγγιπτάει στου πιτσιό όταν έραφταν μη του χέρι τα γιμινιά.

Τώρα γινηκειν της μόδας ου βασιλικός πουλτός που τον μαζώνουν απ' τα βασιλικά κιλιά

που φκιάνουν ιπιταυτού πλειότειρα οι μιλισσάδεις. Λεν τάχα δίνει κριχτάδα, ιξιπνάδα, προφύλαξη απού όλες τις αρρώστειες κι τέτχια.

Τότι δεν είζιραν για βασιλικό πουλτόν, του μέλι τότρουγαν οι άρρουστοι κι τα μικρά πιντγιά μι δούτυρου για να δυναμώσουν.

Για του μέλι τραγουδούσαν τα μικρά πιντγιά στη Νιάουστα όταν ίγλιπαν λιούλιακαν:

Ελα έλα λιούλιακα να σι δώσου μέλι

Μέλι κι καρύδι, πέτσα απού γου μάρι

που λαγόν πουδάρι κι ένα πουρτουκάλι.

Κι για καναν σικλιτισμένουν που δεν πήγγηγαν καλά οι δουλειές του ίλιγαν: «Εκατσιν ή μπάμπου του μέλι». Κι όταν ουμιλούν για πράγματα που είναι ουλίγα λέν: «Αν ήταν μπόλικου του μέλι οι γιούφοτοι θα τότρουγαν μη τα χουλιάργια».

Κι για κανέναν γλυκουμίλητουν λεν: «Του στόμα του μέλι στάζει».

Μινιά μέρα ειχείν τα χρόνια ντγιο αδερφκια αδερφός κι αδερφή έκλειψαν τα κλειντγιά απ' την παληά (τότι η νύφη δεν είχειν κλειντγιά) κι άνοιξαν του ντουλάπι να κλέψουν γλυκό μιλιτζιανάτου πούταν μούγγι για τους ξένους. Τα μικρά τα πιντγιά άγλυφαν του ντέντζιρι που γένουνταν του γλυκό κι άλλου τίπουτας. Οπου άρπαξαν αντγιαστικα απού μινιά μιλιτζιάνα την έχαψαν μάνι μάνι για να τη φάν. Του κουρίτσι δεν είδιν μινιά μέλισσα πούταν πανουθειό στη μιλιτζιάνα κι την τσίμπησειν στη γλώσσα. Για να μη προσδουθεί δε φώναζειν αμά σι ουλίγη ώρα την πρίστηκειν η γλώσσα, γιόμουσειν του στόμα της γλώσσα κι δεν αμπουρούσειν να ουμιλήσει. Ετσι προσδόθηκεν στη νάνα π' αχίρησειν τις τσιρίδεις.

Η τεχνική της θέρμανσης

Γενικά

Η Θερμότητα είναι μια μορφή ενέργειας χρήσιμη στον άνθρωπο όχι μόνο για την εξυπηρέτηση και διευκόλυνσή του, αλλά και ζωτικής σημασίας για την ύπαρξή του. Αυτή την ζωτική αναγκαιότητα τη συνδέσει από πολύ νωρίς με την ύπαρξη του ανθρώπου και μέχρι σήμερα δεν έχει μειωθεί καθόλου η σημασία και η χρησιμότητά της, παρά την ανακάλυψη άλλων μορφών ενεργειών πιο εύχρηστων και πιο αποδοτικών (ηλεκτρική, ηλιακή, χημική, πυρηνική κ.λ.π.). Ο άνθρωπος οργανισμός, ανεξάρτητα απ' τη θερμοκρασία του περιβάλλοντος στο οποίο βρίσκεται πρέπει να διατηρεί την εσωτερική του θερμοκρασία πάντοτε σταθερή - γύρω στους 37°C - πράγμα όμως που σε εξαιρετικά αντίξενες συνθήκες - πολύ ψυχρές ή πολύ ζεστές - δεν μπορεί να εξασφαλίσει. Παράλληλη με την πλευρά αυτή της υγιεινής του ανθρώπου, είναι και η εξέλιξη της τεχνικής των συστημάτων θέρμανσης. Πλευρά που δυστυχώς ελάχιστα, αν όχι καθόλου, λαμβάνεται υπ' όψη. Ένα σύστημα θέρμανσης αποσκοπεί στην παραγωγή και απόδοση σ' ένα σπίτι, μιάς ποσότητας θερμότητας ικανής να εξασφαλίσει στο εσωτερικό του συνθήκες διαμονής ή εργασίας άνετες και υγιεινές.

Πόση ζέστη χάνεται από ένα σπίτι

Ανεξάρτητα από τις καιρικές συνθήκες που επικρατούν, η θερμοκρασία στο εσωτερικό ενός σπιτιού πρέπει να διατηρείται σταθερή σε επιθυμητό επίπεδο. Επειδή σχεδόν

πάντοτε υπάρχει διαφορά θερμοκρασίας μεταξύ του περιβάλλοντος και του εσωτερικού της κατοικίας, υπάρχει συνεχής ανταλλαγή θερμότητας ανάμεσά τους. Έτσι το χειμώνα εμφανίζεται μια ροή θερμότητας από το ζεστό σπίτι προς τον ψυχρό εξωτερικό χώρο. Αυτά τα ποσά θερμότητας που μέσα σε μια ώρα «φεύγουν» από το σπίτι είναι γνωστά στην τεχνική ορολογία σαν

**Του Τ. Καπετανόπουλου
Τεχνολόγου Μηχ. Μηχ) κού**

«θερμικές απώλειες» ή «θερμικές ανάγκες» του σπιτιού. Η θερμότητα αυτή που χάνεται, είναι αυτονόητο ότι πρέπει να αναπληρώνεται από το σύστημα θέρμανσης που υπάρχει, ώστε να εξασφαλίζονται συνθήκες θερμικής άνεσης στο σπίτι. Οι θερμικές απώλειες αποτελούν μια χαρακτηριστική ιδιότητα του σπιτιού και ανάλογα με το μέγεθός τους θα υπολογισθεί και το σύστημα θέρμανσης που θα εγκατασταθεί. Τέλος, οι θερμικές απώλειες διακρίνονται στις απώλειες που οφείλονται στην θερμική αγωγιμότητα των εξωτερικών επιφανειών του σπιτιού, και στις απώλειες που προκαλούνται με τη μεταφορά του ψυχρού εξωτερικού αέρα μέσα στο σπίτι κατά τον αερισμό του. Το μέγεθός τους επηρεάζεται στον ένα ή στον άλλο βαθμό από: Τα οικοδομικά υλικά, τη χαμηλότερη θερμοκρασία της περιοχής, την εξωτερική μορφή του σπιτιού, την ηλιοφάνεια της περιοχής, την ανεμόπτωση και σχετική υγρασία της περιοχής και τέλος από την χρήση και λει-

τουργική οργάνωση των εσωτερικών χώρων του σπιτιού.

Θερμική μόνωση. Η οικονομική φίλη μας.

Είναι φανερό από τα προηγούμενα ότι η ζέστη που χάνεται από ένα σπίτι, μπορεί να μειωθεί, αν κατασκευάσουμε εξωτερικά τοιχώματα στα οποία αντιστοιχούν μικρές τιμές του συντελεστή θερμοπερατότητας K . Με τα υλικά αυτά τοποθετείται μια επιπλέον στρώση στους τοίχους, δάπεδα και τις οροφές. Για τα παράθυρα χρησιμοποιούνται τα διπλά τζάμια. Η επιπρόσθετη τοποθέτηση κάποιου θερμομονωτικού υλικού στα εξωτερικά τοιχώματα μειώνει δραστικά τις απώλειες αγωγιμότητας του σπιτιού, μείωση που έχει άμεση αντανάκλαση στις δαπάνες μας για τη θέρμανση. Η μείωση αυτή και φυσικά η εξοικονόμηση σε καύσιμα και χρήματα μπορεί να φτάσει μέχρι και 60% ένα ποσοστό αρκετά υψηλό ικανό να εγγυάται τη γρήγορη απόσβεση της δαπάνης κατασκευής της θερμικής μόνωσης. Ταυτόχρονα όμως με την ενεργητική επίδραση της θερμικής μόνωσης στο πορτοφόλι μας, τα πλεονεκτήματά της δε σταματούν εδώ. Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, η θερμική μόνωση διατηρεί σε υψηλές τιμές τις θερμοκρασίες των εσωτερικών επιφανειών του σπιτιού, πράγμα που αποτελεί βασικό παράγοντα για την εξασφάλιση της θερμικής άνεσης. Επίσης αξίζει να σημειωθεί η προστασία που προσφέρει στα ίδια τα δομικά στοιχεία του σπιτιού, όπου τοποθετείται.

Τα συστήματα θέρμανσης

Τις θερμικές απώλειες που έχει

ένα σπίτι, για να τις αντιμετωπίσουμε, έτσι ώστε να επιτύχουμε την επιθυμητή μας θερμοκρασία σε κάθε ένα χώρο, εφαρμόζουμε το κατάλληλο για κάθε περίπτωση σύστημα θέρμανσης. Σαν σύστημα θέρμανσης εννοούμε κάποια μηχανολογική εγκατάσταση που παράγει θερμότητα και την αποδίδει στο κτίριο όπου είναι τοποθετημένη. Είναι πλατιά διαδεδομένο, ότι ένα σύστημα θέρμανσης χρειάζεται για να ζεσταίνει τους εσωτερικούς χώρους ενός σπιτιού στη διάρκεια του χειμώνα. Η αντίληψη αυτή, χωρίς φυσικά να είναι λαθεμένη, είναι τόσο γενική, ώστε δεν βοηθάει στη στοιχειοθέτηση ουσιαστικών και συγκεκριμένων απαιτήσεων από τα διάφορα συστήματα θέρμανσης και κατά συνέπεια ούτε στη σωστή αξιολόγηση και επιλογή τους. Με τη θέρμανση καθορίζονται η θερμοκρασία του εσωτερικού αέρα και η θερμοκρασία των εσωτερικών επιφανειών του χώρου, δηλαδή η αισθητή του θερμοκρασία. Επομένως, ένα σύστημα θέρμανσης, θερμαίνοντας ένα χώρο ρυθμίζει την αισθητή του θερμοκρασία σε τέτοιες τιμές, ώστε η θερμότητα που απομακρύνεται από το σώμα του ανθρώπου, κατά τις ψυχρές εποχές, να βρίσκεται σε ισορροπία με εκείνη που παράγεται σ' αυτό. Ο προο-

ρισμός αυτός του συστήματος θέρμανσης, πραγματοποιείται με την παραγωγή και απόδοση στο κτίριο τόσης ποσότητας θερμότητας, όσες είναι οι θερμικές του απώλειες. Για ευνόητους λόγους η ισχύς του συστήματος θέρμανσης καθορίζεται ίση με τις μέγιστες θερμικές απώλειες του σπιτιού. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει πως είναι απαραίτητο να εργάζεται συνέχεια με τη μέγιστη αποδοτικότητά τους. Οι θερμικές απώλειες μεταβάλλονται συνεχώς ανάλογα με τις επικρατούσες καιρικές συνθήκες και το σύστημα θέρμανσης με διάφορες ρυθμίσεις και αυτοματισμούς προσαρμόζει - με μικρή ή μεγάλη επιτυχία - την απόδοσή του στην απαιτούμενη κάθε φορά ποσότητα θερμότητας.

Το κόστος των συστημάτων θέρμανσης

Θα ήταν κοινότυπο να λέγαμε ότι ο παράγοντας του κόστους, χωρίς να είναι ο μοναδικός, παίζει καθοριστικό και αποφασιστικό ρόλο στη διαμόρφωση της απόφασης για την επιλογή του ενός ή του άλλου συστήματος θέρμανσης. Επομένως μια παρουσίαση των συστημάτων θέρμανσης, θα ήταν αναμφίβολα ελλιπής αν δεν περιελάμβανε και μια διερεύνηση του οικονομικού μέ-

ρους του Ζητήματος. Άλλωστε οι υπηρεσίες που προσφέρει το κάθε σύστημα δεν είναι πάντοτε οι ίδιες και αυτές οι διαφορές παίζουν πολλές φορές ουσιαστικό ρόλο για την επιλογή του ενός ή του άλλου συστήματος. Μια σωστή τέτοια απόφαση μπορεί να ληφθεί μόνο μετά από οικονομοτεχνική μελέτη της κάθε περίπτωσης ξεχωριστά. Προχωρώντας στην διερεύνηση του κόστους του κάθε συστήματος είναι απαραίτητο να γίνει διάκριση στην αρχική δαπάνη, δηλαδή στην δαπάνη εγκατάστασης και στην ετήσια δαπάνη λειτουργίας ίση με την δαπάνη καυσίμου, συντήρησης κ.λπ.

Τα συστήματα για τα οποία συνήθως διερευνάται το κόστος τους είναι:

— Θέρμανση με λεβητοστάσιο και χαλύβδινα θερμομαντικά σώματα

— Θέρμανση με λεβητοστάσιο και σωλήνες δαπέδου

— Θέρμανση με δυναμικούς θερμοσυσσωρευτές

— Θέρμανση με ηλεκτρικά στοιχεία οροφής

— Θέρμανση με ηλεκτρικούς θερμοπομπούς άμεσης απόδοσης

— Θέρμανση με αντλία θερμότητας.

Συνέχεια από την σελ. 140
ρονται την αγάπη μας και την προστασία μας. Πρέπει και το πιο μικρό παιδί να ξέρει ότι κειμήλιο δεν είναι μόνο ένα ανθρώπινο κατασκεύασμα μικρής ή μεγάλης υλικής αξίας που κληρονομήσαμε απ' τους προγόνους μας αλλά και το φυσικό

Ο πλάτανος του Αριστοτέλη

περιβάλλον στο σύνολό του και ότι συχνά μερικά στοιχεία που το αποτελούν, μια πέτρα μια σπηλιά, ένα δέντρο είναι από τα πιο πολύτιμα κειμήλια που κληρονομήσαμε και

που έχουμε και μεις χρέος να τα κληρονομήσουμε αμέριμνα στις μελλοντικές γενιές, αν δεν θέλουμε να πάρουμε επάνω μας το στίγμα και την κατάρα της άσωτης γενιάς που στατάλησε την πολύτιμη κληρονομιά της και άφησε φτωχούς και δυστυχισμένους τους απογόνους της.

Τά ναρκωτικά καί ποιοί στρέφονται πρὸς αὐτά

Γ'

Ἔπειτα πάλι ἡ μεταφυσικὴ ἐρημιά καὶ ἀδιαφορία, ἡ ἔλλειψη ἰδανικῶν καὶ ἡ ἔντονη καὶ διάχυτη τάση περιφρόνησης πρὸς τὴν ἀτομικὴ ἀξία, ὁδηγοῦν τὸν χωρὶς φιλοσοφικὰς ρίζας σύγχρονο ἄνθρωπο καὶ πρὸς τὸν σύγχρονο τέλεια ἀρροῖστο νέο στὸ μηδενισμὸ καὶ ἀπ' ἐκεῖ εὐκολότερα πρὸς τὰ ναρκωτικά, τὸ λευκὸ θάνατο. Σήμερα ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς νέων δὲν παραδέχεται πιά τὴν πατροπαράδοτη ἠθική, δηλαδὴ τὸν κώδικα τῶν ἀναγνωρισμένων ἠθικῶν κανόνων καὶ τὸν πίνακα ἠθικῶν ἀξιών. Κι ὅχι μόνον παραμερίζει τοὺς κανόνες ἠθικῶν ἀξιών, παρὰ ἀπορρίπτει συνολικῶς τὴν ἠθική. Δὲν κατατολμοῦνται αὐτὲς καθ' ἑαυτὰς οἱ ἀξίες. Τίθεται σὲ ἀμφιβολία, ἂν πρέπει νὰ ὑπάρχουν κανόνες, οἱ ὁποῖοι νὰ ρυθμίζουν ἢ νὰ ἐπιβάλλουν πειθαρχία στὴ συμπεριφορὰ τῶν ἀτόμων καὶ τῶν ομάδων καὶ ἀξίες σταθερὲς πού νὰ ἐπιτρέπουν νὰ κρίνομε αὐτὴ τὴ συμπεριφορὰ. Μιὰ βαδελικὴ κρίση ἐπικρατεῖ στὸ πεδίο τοῦ ἠθικοῦ προβλήματος τῶν ἀξιών καὶ τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων, ἀρετῶν καὶ κανόνων πού διέπουν ἢ πρέπει νὰ διέπουν τὶς ἀνθρώπινες σχέσεις. Τὸ τεχνολογικὸ πνεῦμα δὲν μπορεῖ νὰ προκαλέσει μόρφωση, παρὰ ὑψηλὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο. Γιὰ τὴν ἠθικὴ ἀνάπτυξη καὶ τοὺς κανόνες τῶν ἀνθρωπιστικῶν σχέσεων τῶν μελῶν μιᾶς κοινωνίας πρέπει νὰ ἐνδιαφερθεῖ ἀπόλυτα καὶ μόνον ὁ ἄνθρωπος μὲ μέσον τὴν ἀγωγή, αὐτὴν πού δὲν τὴν προσέχομε καθόλου. Ἔτσι ἡ παλιὰ γενιά δὲν μπόρεσε νὰ στερεώσει τὸ νέο στὰ πόδια του. Κατὰ αὐτόνομο τρόπο, μὲ αὐτόνομη σκέψη καὶ κρίση, παρὰ τὸν ἄφησε μέ-

σα στὴν εὐμάρεια ἀπροσανατόλιστο καὶ ἀνίσχυρο νὰ ἀντισταθεῖ στὶς παρορμήσεις τῆς εὐμαρείας καὶ στοὺς πειρασμοὺς τῆς ἀνεσθης καὶ τῆς λαλοπέρας, χωρὶς ἀναπτυγμένη γερὴ θέληση, παρὰ ἀναπτυγμένη τὴν τάση τῆς ἐπιθυμίας καὶ τῶν ὁρμῶν του, ὅπου ἐπίμονα ζητεῖ τὴν ἱκανοποίησίν του. σ' αὐτὴ πού δὲ θρίσκεις ἄκρη καὶ τέλος. Ἀνικανοποίητος πού εἶναι ὁ σύγχρονος νέος, ἀ-

ΙΩΝ. ΣΗΡΟΥΡΗ
ομότιμου καθηγητοῦ
τῆς Κοινωνιολογίας
στὴν Α.Β.Σ. Θεοῦ νίκης

ποδιοργανομένο καὶ ἀνεργάτιστο ἐσωτερικῶς, ὑποταγμένο στὶς ὁρμὲς καὶ στὶς ὁρέξεις, ἀπειθαρχοῦ στρέφεται πρὸς τὰ ναρκωτικά, πρὸς αὐτὰς παραισθήσεις του, γιὰ ν' ἀποφύγει τὴν πραγματικότητα τῆς ζωῆς μὴ ἀπεικάζοντας, ὅτι προχωρεῖ πρὸς τὸ σύντομο θάνατό του.

Τὰ καρβάνια ἐπίσης τῶν τουριστῶν πού μᾶς ἐπισκέπτονται κάθε χρόνο εἶναι καὶ αὐτὰ μιὰ αἰτία στροφῆς τῶν νέων πρὸς τὰ ναρκωτικά, γιὰτὶ ἀνάμεσα στοὺς πολλοὺς ὑπάρχουν ἀρκετοὶ διακινητὲς τῶν ναρκωτικῶν, ἀλλὰ καὶ ναρκομανεῖς πού καὶ αὐτοὶ συντελοῦν στὴ διάδοση στὸν τόπο μας τῶν ναρκωτικῶν... Τὸ ξένο πνεῦμα μᾶς ἔχει κατακλύσει καὶ εἶναι καὶ αὐτὸ στὴ μορφή πού μᾶς ἔρχεται καὶ μὲ τὸν τρόπο κυρίως πού τὸ δεχόμαστε ἀνεξέταστα, ἀνεξέλεκτα, ἀπερίσκεπτα, ἀταίριαστα, εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πολλὰς αἰτίες πού βοηθοῦν τοὺς νέους πρὸς τὸ παραστράτημα. Ὅταν οἱ νέοι μένουν ἀκαθοδήγητοι, τότε προσπαθοῦν νὰ ζήσουν τὴ ζωὴ τῶν ἄλλων καὶ ὅχι τὴ δική τους, αὐτὴν πού ἀνταποκρίνεται στὴν ψυχική

μας ὕψη καὶ παράδοση. Ὁ τόπος μας ἔχει πλημμυρῆσει ἀπὸ ξενικὸ τρόπο ζωῆς, ἀπὸ ἕναν κίνδυνο μᾶλλον ἀφανή. Ὁ ξένος πολιτισμὸς μᾶς εἶναι ὅπωςδὴποτε χρήσιμος, ὅχι νὰ τὸν μιμηθοῦμε τυφλὰ καὶ στραβά, παρὰ νὰ μᾶς γίνῃ ὁ ὁδηγητὴς γιὰ νὰ γνωρίσουμε καλύτερα τὸν ἑαυτό μας καὶ ὅχι γιὰ νὰ τὸν χάσουμε, ὅποτε εὐκόλα τρεπόμαστε πρὸς τὸ παραστράτημα, ξεριζωνόμενοι ἀπὸ τὴν παράδοσή μας κλπ.

Ἡ χαλάρωση πάλι τοῦ θρησκευτικοῦ μας συναισθήματος εἶναι καὶ αὐτὴ μιὰ αἰτία πού διευκολύνει τὴ στροφὴ τῶν ἐφήβων καὶ τῶν νέων μας πρὸς τὰ ναρκωτικά. Ὁ νέος ξεκόβει πιά σήμερα σχεδὸν ὁλοκληρωτικὰ ἀπὸ τὶς θρησκευτικὰς παραδόσεις. Στὸ μνημονικὸ τοῦ νέου αὐτοῦ πού ἔχει μένει ἀμυδρὰ, χωρὶς ζωὴ, χωρὶς αἷμα, εἶναι κάποιο ἄθροισμα μερικῶν προτάσεων πού εἶχε μάθει ἄλλοτε ἀπέξω. Οἱ προτάσεις αὐτὲς δὲν περιέχουν καμιά ζωντανὴ ἀλήθεια, πού νὰ μαρτυρᾷ κάποια ἀνώτερη πραγματικότητα. Ἔτσι δὲν εἶναι ἀπορίας ἄξιον, πῶς ἄλλες δυνάμεις καὶ ὅχι ὁ Θεὸς προβάλλουν ἔντονα στὸν ὁρίζοντα τοῦ νέου, πού σκεπάζουν, ὅ,τι ἄλλοτε εἶχεν ἀπλωῶς ἀποστηθίσει. Ὅ,τι ἄλλοτε συγκινοῦσε τὸ παιδί, γλύστρησε ἀπὸ τὰ δάχτυλά του σὰν τὴν ἄμμο, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβει. «Ἄς μὴ γελιόμαστε» λέγει ἕνας σοφὸς ὁποῖος δὲ ζεῖ τὸ Θεὸ ἀπὸ πίστη ζωντανή, γι αὐτὸν ἔχει γίνῃ περιττός. Τὸ δῶμα πῶς ὁ Θεὸς εἶναι περιττός εἶναι κοινὸ σήμερα γιὰ ὅλους τοὺς νέους εἴτε εἶναι χριστιανοὶ εἴτε ὅχι. «Ὁ κόσμος ἀποχριστιανίζεται» εἶπαν «ἀ-

πως αποδιταμινώνεται ένα σώμα». Και γι' αυτή την κατάσταση την ευθύνη την έχουμε εμείς οι ώριμοι περισσότεροι, παρά οι νέοι. Αυτοί ανακαλύπτουν την υποκρισία μας, χάνουν την εμπιστοσύνη τους από μας. Προχωρούν προς τον ωμό αυθορμητισμό σαν αντίδραση προς την υποκρισία μας. Δεν πιστεύουν, γιατί ανακάλυψαν, το χάος ανάμεσα στο λόγο μας και στην πράξη. Κι από αντίδραση στρέφεται μέρος αυτών, μαζί και με άλλα συμπαράμαρτουντα, προς τα ναρκωτικά.

Μιά άλλη αιτία που ώθει τους νέους προς τα ναρκωτικά είναι η μαζοποίηση. Σήμερα ο άνθρωπος όλο και χάνει το πρόσωπό του και πιο πολύ ο νέος. Αυτός αισθάνεται τον εαυτό του άρκετά άρρωθριασμένο, πιεζόμενο και πνιγόμενο κάτω από το βάρος της μάζας, κάτω από τις ανώνυμες δίες των οργανώσεων κλπ. Ο σύγχρονος νέος παρασέρνεται ως άτομο από το μαζικό ρεύμα και χάνεται μέσα σ' αυτό το μαζικό ανώνυμο πλήθος, χωρίς δικό του ιπιά πρόσωπο. Χάνεται, σκεπάζεται η αυτόνομη και αντικειμενική θέλησή του κάτω από το μαζικό πνεύμα. Άγeloποιείται χάνοντας την πνευματικότητα, την αυτοπειθαρχία και τη φρόνηση κι ακόμη πιο πολύ την προσωπική ευθύνη έτοιμος πιά για πολλές αντικειμενικές ενέργειες και πράξεις ως τη στροφή προς τα ναρκωτικά.

Η διαφήμιση επίσης παίζει ένα ρόλο στη στροφή προς τα ναρκωτικά και προς άλλες αντικειμενικές ενέργειες των παιδιών και των εφήβων. Καθώς και η τηλεόραση πέρα από τις διαφημίσεις που μας παρουσιάζει, επιδρά με τα διάφορα σήριαλ, με τις εικόνες, τις σκηνές, έγκληματικών πράξεων που μας προβάλλει ή με ακατάλληλες για το κοινό και κυρίως για τους νέους παρουσιάσεις ναρκωμανών ή όμοφυλόφυλων που έχουν μάθει καλά το

μάθημά τους, ώστε να υποστηρίξουν και να δικαιολογούν τις παρεκκλίσεις τους με σοφιστική τέχνη. Κάτι τέτοιες αδέξιες παρουσιάσεις αντί ν' αποτρέπουν από το κακό προκαλούν τόσο την περιέργεια των εφήβων, ώστε χωρίς να έχουν ποτέ στο νου τους να δοκιμάσουν τα ναρκωτικά, διαγείρονται έτσι τώρα με τη λεγόμενη τάχατε διαφώτιση, ώστε να ώθούντα ιπρός τη δοκιμή τους. Κι όταν το παιδί και ο έφηβος τα δάνουν στα στόμα τους από περιέργεια και τα δοκιμάσουν τότε πηγαινε να τους τα δγάνεις. "Όλα αυτά τα είδη των ναρκωτικών κι εκείνα που τα χαρακτηρίζουν ως τάχατε ελαφρά, κλείνουν μέσα τους μιá δαιμονική απόλαυση και ευχαρίστηση, αλλά κάτω απ' αυτή την ήδονη και τα όράματα βρίσκεται ο θάνατος. Είπαν και είναι σωστό πως «ό κινηματογράφος» αλλά και η τηλεόραση μπορούν όλα να τα τραγουδήσουν, όλα να τα προαγάγουν, αλλά και όλα να τα καταστρέψουν». Η επίδρασή τους είναι τόσο ευεργετική, όσο και καταστρεπτική, τόσο ειλόγια, όσο και κατάρα, όταν απουσιάζει από τη λειτουργία τους ή ήθικη και ή κοινωνική ευθύνη από τους ανθρώπους που τις διαφεντεύουν. Μπορεί να συντελέσουν τόσο στην πρόοδο, όσο και την εξάρθρωση της ήθικης ύποστασης της κοινωνίας μας. Δυστυχώς δέ φαίνεται στον τόπο μας, στη χρήση και των δυο σπουδαίων αυτών έφευρέσεων να επικρατεί και να κυριαρχεί ή ήθικη και κοινωνική ευθύνη. Κυριαρχεί το εμπορικό καθολοκληρίαν κυρίως πνεύμα. Το κοινό σέρνεται προς το κακόγουστο. "Έτσι που θα μπορούσε κανένας χωρίς δισταγμό να πεί, ότι ή τηλεόρασή μας και ο κινηματογράφος μας είναι ο καθρέφτης της κοινωνίας μας και ότι το κοινό μας έχει τις παρουσιάσεις, τα σήριαλ και τις ταινίες που του αξίζουν, γι αυτό κι ακούσαμε από σημαίνοντα πρόσωπα της τηλεόρασης του τόπου μας, πως ή παρουσίαση

από την τηλεόραση σκηνών φόνων, έγκληματος, και παρομοίων επιβάλλεται, ώστε τα παιδιά και οι έφηβοι να μάθουν ότι ή ζωή μας δεν είναι όμαλή ή ρομαντική. "Όστόσο πουθενά στον κόσμο δεν συναντά κανέναν, αυτή την αντίληψη, πουθενά στις κοινωνικές επιστήμες δεν αναφαίρεται αυτή ή δική μας σοφία της παιδαγωγικής και της ψυχολογίας των υπεύθυνων του προγράμματος της τηλεόρασης μας. Και δεν μπορούσε να είναι αλλιώς, γιατί δεν υπάρχει νεοέλληνας που να μην τα ξέρει όλα, τα πάντα.

Μιά βασική αιτία εξάπλωσης του λευκού θανάτου είναι το λαθρεμπόριο των ναρκωτικών. Αυτό κατά τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί σε μιá μεγάλη εξαιρετικά κερδοφόρο διεθνή οικονομική επιχείρηση, σκορπώντας κυρίως στους νέους τη δυστυχία ως τον άφανισμό τους. Το χαρακτηριστικό αυτού του χωρίς όρια κερδοφόρου επαγγέλματος είναι, πως όσο πιο πολύ προχωρούμε από τα μαλακά ζημιογόνα ναρκωτικά προς τα σκληρά, τόσο και πιο μεγάλα κέρδη αποκομίζουν οι διακινητές του θανάτου. Γι αυτό και το κακό αυτό οργανώνεται σε διεθνείς διαστάσεις. Οι κυβερνήσεις των Η.Π.Α., της Σοβιετικής Ένωσης και όλων των άλλων χωρών έλαβαν μέτρα ενάντια προς το λαθρεμπόριο των ναρκωτικών. "Όστόσο δεν κατάφεραν κάτι το σοβαρό. Έδω και λίγα χρόνια όλες οι προηγμένες χώρες κατέληξαν πως το κακό μπορούσε να σταματήσει μόνον από την πηγή του. Έτσι προσπάθησαν να πείσουν τις χώρες που παράγουν τα ναρκωτικά, δηλαδή το λευκό θάνατο των νέων τόσο στο Δυτικό, όσο και στο Άνατολικό ήμισφαίριο, να σταματήσουν την παραγωγή ή τουλάχιστον να την υπαγάγουν κάτω από τον έλεγχο για τις ανάγκες μόνον της φαρμακοβιομηχανίας. "Ο ίδιος ό

Ὁργανισμὸς τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν τοῦ ὁποῖου εἰδικὲς ἐπιτροπὲς μελέτησαν καὶ μελετοῦν τὸ θέμα — μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ὁ ὁμῶτ. καθηγητὴς τῆς Φαρμακολογίας τοῦ Α.Π. Θεσ/νίκης κ. Γεώργιος Λογαράς — θεωρεῖ κι αὐτὸς ὅτι τὸ πρῶτο καὶ ἀποτελεσματικὸ μέτρο τοῦ κακοῦ εἶναι τὸ σταμάτημα τῆς παραγωγῆς τῶν ναρκωτικῶν, δηλαδή τῆς καλλιέργειας τῶν ναρκωτικῶν φυτῶν κλπ. σὲ αὐστηρὰ ἐλεγχόμενη ἐκταση.

Τότερα ἀπὸ τίς προσπάθειες αὐτὲς θὰ νόμιζε κανένας πὼς τὸ κακὸ περιορίσθηκε ἢ ὄφειλε νὰ περιορισθεῖ. Αὐτὸ τουλάχιστον ὑπαγορεύει ἡ κοινὴ λογικὴ. Αὐτὴ δυστυχῶς ἀπουσιάζει, ὅπως καὶ ἡ κοινὴ καὶ ἀπλή ἠθικὴ. Δυστυχῶς παρατηρεῖται καὶ σὲ τοῦτο τὸ παγκόσμιον φαινόμενο, πὺν ἀφορᾷ στὴν ὑπαρξή, στὴν ὑπόστασιν ἢ μὴ τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι καὶ στὸ φαινόμενο καταστροφῆς ἢ μείωσιν τῆς παραγωγῆς τῶν πυρηνικῶν ὀπλῶν, δηλαδή διάστασιν θελήσεων μέσα ἀκόμη καὶ στοὺς κόλπους τοῦ Ο.Η.Ε., ὅπως καὶ στὸ πρόβλημα «πυρηνικὰ ὄπλα». Εἶναι ἐκπληκτικὸ τὸ φαινόμενο τῆς ἠθικῆς κρίσεως πὺν παρατηρεῖται στοὺς κυβερνήτες τῶν λαῶν καὶ κυρίως στοὺς κυβερνήτες τῶν δύο ὑπερδυνάμεων, πὺν ἔχουν τὴ δύναμιν νὰ ἐπιβάλλουν καὶ σ' αὐτὸ τὸ σπουδαῖο γιὰ τοὺς λαοὺς πρόβλημα τάξιν, ἀλλὰ δὲ θάνουν, γιὰτὶ τὰ πάντα τὰ πολιτικοποιοῦν. Οἱ χῶρες πὺν παρᾶγον τὰ φυτὰ τῶν ναρκωτικῶν δὲν ἀποδέχονται τίς συμφωνίες π.χ. μετὶ τῆς Η.Π.Α. γιὰ ἀποζημίωση τῶν καλλιεργητῶν τοῦ λευκοῦ θανάτου ἢ τίς ἀποδέχονται, ἀλλὰ τίς καταστρατηγοῦν ὕστερα ἀπὸ χρονικὸ διάστημα ὅπως συνέβη μετὶ τὴν Τουρκία καὶ μετὶ ἄλλες χῶρες τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, κλπ. (βλέπε γι' αὐτὸ τὸ θέμα Δ. Γκούτα «Ἡ Μάστιγα τῶν Ναρκωτικῶν» 1977, σ. 65 κ.ε.)

Ἔτσι ἀρχίζει καὶ πάλι τὸ λαθρεμπόριο καὶ ἀνοίγει ἡ μαύρη ἀγορὰ τῶν ναρκωτικῶν. Κι ὄχι μόνον οἱ Η.Π.Α. καὶ ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη, ἀλ-

λὰ καὶ ἡ Σοβιετικὴ Ρωσία διαμαρτυρήθηκε γιὰ τὸ λαθρεμπόριο πὺν διακινεῖται στὰ ρωσο-τουρκικὰ σύνορα, ἀλλὰ χωρὶς ἀποτέλεσμα. Οἱ Τούρκοι χρησιμοποιοῦν πιά τὸ ὅπιο ἐναντὶ τῶν δύο ὑπερδυνάμεων ὡς πολιτικὸ ὄπλο.

Ἐκεῖνο τὸ ὅπιο βγαίνει ἀπὸ ὅλη αὐτὴ τὴ θλίβερὴ κατάστασιν εἶναι ὅτι ἡ ἀπληστία τοῦ κέρδους εἶναι ἀκατανίκητη. Τίποτε σήμερα μέσα στὸ παγκόσμιον βιομηχανικὸ μας κόσμον δὲν εἶναι τῆς νεροπῆς ἀρκεῖ αὐτὸ νὰ φέρνῃ κέρδος, ἀλλὰ καὶ κανένα ἄλλο δὲν μαρτυρεῖ τόσο τὴν θλίβερὴ ἠθικὴ κρίσιν τοῦ κόσμου μας, ὅσο αὐτὴ ἡ σύγχρονη ἀντίληψιν καὶ τάσιν μιᾶς ἐντονης παρακμῆς τοῦ πολιτισμοῦ μας. Τὰ ναρκωτικὰ εἶναι ἓνα πρόβλημα τοῦ ὁποῖου ἡ λύσιν προσκρούει στὰ οἰκονομικὰ συμφέροντα. Εἶναι ἓνα πρόβλημα ἀκόμη πὺν δυστυχῶς πολιτικοποιεῖται. Δυὸ καταστάσεις πὺν πάντα βρίσκονται καὶ κινεῦνται ἐπάνω ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν νέων. Μόνον ἂν μπορούσε νὰ χτυπηθεῖ ἡ πηγὴ τῶν ναρκωτικῶν, δηλαδή, ἂν ἀπαγορευέτο ἡ καλλιέργειά τους. Αὐτὴ ὅμως ἡ μοναδικὴ λύσιν ἀπέτυχε.

Σήμερα βέβαια ὅλες οἱ χῶρες παίρνουν μέτρα κατὰ τοῦ λαθρεμπορίου. Παρόλα τὰ μέτρα τῶν κυβερνήσεων ὅλων τῶν χωρῶν τὸ λαθρεμπόριο δὲν ἐμποδίζεται. Ἄλλωστε ἡ φαρμακευτικὴ βιομηχανία γιὰ τὴν παρασκευὴ διαφόρων ψυχοτροπικῶν φαρμάκων εἶναι ἀναγκασμένη νὰ προμηθεύεται πρώτη ἔλη γιὰ λατρικὸς σκοποῦς. Ἔτσι μέσα στὰ πλαίσια, ἀνάμεσα στὴ νομιμότητα καὶ στὴν παρανομία κινεῖται τὸ λαθρεμπόριο τῶν ναρκωτικῶν καὶ στὴν πὺν ἐπιτυχὴ — ἂν ὑπάρχει — ἀπαγόρευσίν του. Οἱ λαθρέμποροι ὥστόσο βρίσκουν τρόπους καὶ μέσα ὥστε νὰ διακινεῦν καὶ νὰ πωλοῦν τὸ λευκὸ θάνατο πανάκριβα. Παρὰ τὰ ἀνασταλτικὰ μέτρα ὅλων τῶν χωρῶν, τοὺς ἀπαγορευτικὸς νόμους, τὸ λαθρεμπόριο ἐξαπλώνεται καὶ αὐξάνονται οἱ ναρκουμανεῖς. Εἶναι ἀνάγκη νὰ συνει-

δητοποιήσουμε νέοι καὶ μὴ, πὺν τὰ ναρκωτικὰ εἶναι ἡ πὺν μεγάλη καταστροφὴ, ἡ πὺν μεγάλη ἀρρώστια πὺν φθείρει θεμελιακὰ ἓνα λαό.

Ἡ συνειδητοποίηση δὲ γίνεται τόσο, ὅσο νομίζομε, μετ' ἀμελέτητη καὶ γεμάτη ἀπὸ ἄγνοια τοῦ προβλήματος, σὺν αὐτὴ πὺν δυστυχῶς πολλὲς φορὲς ἀντικρούομε στὴν τηλεόρασίν μας, πὺν ἀντὶ νὰ ἀποβαίνει θετικὰ ἐνεργεῖ τέλεια ἀρνητικά. Ἐκτὸς ἀπὸ τίς ἀμελέτητες καὶ ἄστοχες παρουσιάσεις, ἔχομε καὶ τὴν ραδιοτηλεόρασιν τοῦ δρόμου. Κάποια κοπέλα στέλνεται ἀπὸ τὴν τηλεόρασίν μας μετ' ἀσχετικὰ μηχανήματα μετ' σκοπὸ δῆθεν ἐρευνας!! νὰ ρωτᾷ τοὺς διαβάτες, τάχατες τὸ κοινό, γιὰ σοβαρὰ κοινωνικὰ προβλήματα, σὺν τὰ ναρκωτικὰ π.χ. ποιά γνώμιν ἔχουν κλπ. Ἔτσι παρουσιάσθηκε τὸ φαινόμενο κοπέλα ἀπὸ τὴν τηλεόρασιν νὰ ρωτᾷ στὸ δρόμον τὰ παιδιά, κοριτσόπουλα καὶ ἀγόρια Γυμνασίου ἢ Λυκείου τί γνώμιν ἔχουν γιὰ τὰ ναρκωτικὰ καὶ τί ἔχουν ἀκούσει γι αὐτά, τί ἔξερουν γι αὐτά; Καὶ ἡ ἀπάντησιν τοῦ ἐρήβου μαθητῆ ἦταν τοῦτη: «Ἔξω πὺν γιὰ τὰ ναρκωτικὰ φταίει ἡ Ἀμερικὴ καὶ ὅτι στὴν Εὐρώπη δὲν διατρέχομε κανέναν κίνδυνον». Φυσικὰ τί περιμένε κανένας ν' ἀκούσει ἀπὸ τὸ παιδί, ἀπὸ τὸ μαθητοῦδι, ὅτι ἄκουσε ἀπὸ τὸ περιβάλλον του, πὺν γιὰ ὅλα φταίνε οἱ Η.Π.Α. καὶ μόνον καὶ ἐμεῖς γιὰ τίποτε. Τέτοιες ἐνημερώσεις!! δὲν εἶναι σοβαρὲς, λὲς καὶ εἶναι δολιοφθορὲς. Τέτοια θέματα σὺν τὰ ναρκωτικὰ δὲ βγαίνουν καὶ μάλιστα μετ' τὸν τρόπο πὺν τὰ βγάνομε μετ' ἀνόητες ἐρωτήσεις στὸ πεζοδρόμιον. Εἶναι ἄλλα τὰ θέματα, πὺν ἴσως νὰ ταιριάζουν στὴν τηλεόρασιν τοῦ δρόμου. Δυστυχῶς δὲν μπορούμε νὰ ξεφύγομε ἀπὸ τὸ ἐπιφανειακό, τὸ ἀμελέτητο, τὸ ἀπρογραμματιστό, τὸ ἐπιπόλαιον. Πλατσουρίζομε μέσα στὴν ἄγνοιά μας καὶ καταπιανόμαστε μετ' σοβαρὰ κοινω-

νικά προβλήματα μὴν υποπεύοντες καὶ τὴν ἀμάθειά μας.

Στις 20.12.81 ὁργανώθηκε ἀπὸ τὴν τηλεόραση μιὰ συζήτηση γύρω ἀπὸ τὰ ναρκωτικά, τὰχατες, διαφωτιστικῆς μορφῆς. Συμμετείχαν καὶ ὑπουργοὶ κι ἕνας καθηγητῆς Ἀνωτάτης παιδείας. Δὲν θὰ παρουσιάσω ἐδῶ τὴ θλιβερὴ μορφή της, τὴν περιέγραψα καὶ τὴ σχολίασα στὴν ἐφημερίδα «Καθημερινή» (10-11 Ἰανουαρίου 1982) ἐκτενῶς, ὅσο μοῦ ἐπέτρεψε ὁ χώρος μιᾶς ὁλόκληρης σελίδας της. Θὰ ἀναφερθῶ ἐδῶ μόνο σὲ μιὰ παράγραφο τοῦ κεμένου. Ἀνάμεσα στὰ ἄλλα ἡ ἐκπομπὴ παρουσίασε καὶ ἕναν ὀπιομανῆ, στραμμένο μὲ τὰ νῶτα πρὸς τοὺς τηλεθεατές, ἀλλὰ ἡ φωνὴ του ἔντονη καὶ ἐπιτηδευμένη καὶ οἱ φράσεις του τοποθετημένες μὲ νόημα μᾶλλον προτρεπτικῆς προπαγάνδας, παρὰ ἀποφυγῆς τοῦ κακοῦ. «Δὲν πειράζει — εἶπε, φτάνοντας πρὸς τὸ τέλος τῆς προπαγανδιστικῆς ἐξομολόγησής — ἂν ὁ νέος δοκιμάσει τὸ ναρκωτικὸ (ἐννοοῦσε τὸ ὄπιο) καὶ πέντε καὶ ἑξὶ φορὲς γιὰ ν' ἀποχτήσῃ τὴν πείρα του». Τότε ὁ παρουσιαστὴς τοῦ εἶπε «καὶ δὲν νομίζετε πὼς ἔτσι πάμε πρὸς τὸν ἐθισμό;». Ὁ ἀφηγητῆς ὀπιομανῆς ἀπάντησε «πὼς αὐτὸ δὲν πειράζει, μπορεῖ νὰ τὸ κόψῃ ἂν θέλῃ· δὲ φτάνει ἀκόμη ὡς τὴ συνήθεια». Καταλαβαίνετε τώρα τί σημαίνει αὐτὸ σὰν παρότρυνση πρὸς τὸν ἔφηβο· κι ἐκεῖνος πού δὲν εἶχε σκεφθεῖ ποτὲ νὰ δοκιμάσῃ τὴν πρῆξά θὰ ἐνθαρρυνθεῖ καὶ θὰ βάνει τὸ τοιγάρο μὲ τὸ ὄπιο στὸ στόμα του. Τὸ εἶπε σοῦ λέει καὶ ὁ ὀπιομανῆς στὴν τηλεόραση, κατὰ ἐπίσημο τρόπο, πὼς «πεντέξι φορὲς ἂν καπνίσῃς τοιγάρο μὲ ὄπιο, δὲν παθαίνεις τίποτε, παρὰ ἀποκτᾷς τὴν πείρα σου». Κράτησέ τον τώρα τὸν ἔφηβο νὰ μὴ δοκιμάσῃ καὶ λευτέρωσέ τον ἔπειτα ἀπὸ τὸ ὄπιο. Ἦταν θλιβερὴ ἡ παρουσίαση τοῦ ὀπιομανῆ ἐξηγητῆ, γιατί ἔκανε διδασκαλία πὼς νὰ γίνῃ κανένας ὀπιομανῆς. «Τὸ ὄπιο, εἶπε, δὲν πειρά-

ζει τὴν ὑγεία, παρὰ κάνει τὴ ζωὴ ὥραία». Αὐτὸ ἦταν τὸ νόημα τῆς ἐξομολόγησής του. Κι ἀκόμη, ὅταν ὁ παρουσιαστὴς μίλησε γιὰ τοὺς ἐμπόρους τοῦ λευκοῦ θανάτου, ὁ ὀπιομανῆς ἀπάντησε: «Τί θὰ πῇ ἐμποροὶ τοῦ θανάτου. Εἶναι καλοὶ ἐμποροὶ σὰν τοὺς ἄλλους κι αὐτοί. Ἀπλῶς πουλᾶνε καὶ ἀγοράζουν, ἂν δὲ θέλῃς δὲ στὸ πουλᾶνε, δὲ σὲ βιάζουν νὰ τὸ πάρῃς...». Ἔτσι ἀντιγράφει ὁ ναρκομανῆς τοὺς λαθρεμπόρους τῆς καταστροφῆς, σὰν εὐεργέτες του. Καλύτερη προτροπὴ πρὸς τὰ ναρκωτικά δὲν μπορούσε νὰ γίνῃ. Προτροπὴ τοῦ πῶς κανένας θὰ καταντήσῃ ἑρεπίσι, ῥάκος καὶ ἐτοιμοθάνατος.

Ἡ μὲ τὸ παραπάνω νόημα φυσικά καταπολέμηση τῶν ναρκωτικῶν εἶναι θλιβερὰ θλαπτική γιατί κατὰ ἀσύνητο τρόπο προκαλοῦμε στὸν ἔφηβο νέο, τὴν περιέργειά του νὰ δοκιμάσῃ τὰ ναρκωτικά, ἀντὶ νὰ τὸν ἀποτρέπομε. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ ὀρισμένους διαλέξεις. Σὰν προσφορότερο τρόπο ἀποτροπῆς νομίζω, ὅτι πρέπει ν' ἀκολουθήσουμε ἐκεῖνον πού μᾶς τόνισε ὁ καθηγητῆς κ. Γ. Λογαράς (Καθημερινὴ 1.3.80) δηλαδὴ αὐτὸν πού ἀκολουθοῦν οἱ Σκανδιναβοί. Ἐκεῖ δὲν κάνουν διαφώτιση τύπου, ὁμιλιῶν κλπ. παρὰ σὲ μεγάλα πανῶ ἀναγράφουν τὸν ἀριθμὸ τῶν θανάτων νέων ἀπὸ 18—21 γρόνων ἀπὸ τὰ ναρκωτικά καὶ τὰ ἀναρτοῦν σὲ ἐπίκαιρα σημεῖα. Οἱ ἀριθμοὶ μιλοῦν εὐγλωττα καὶ οὐσιαστικά. Κι ἀκόμη μᾶς προσθέτει ὁ κ. Λογαράς, πὼς στὰ σταυροδρόμια ἀναρτοῦν εἰκόνες ἢ ἐκμαγεῖα ναρκομανῶν πού δείχνουν τὸ πὼς καταντᾷ ἕνας ναρκομανῆς. Ἡ μέθοδος αὐτὴ νομίζω πὼς εἶναι ἡ προσφορότερη.

Δὲν θὰ λησμονήσω ποτέ, ὅταν ἦμουν φοιτητῆς, εἶχε γίνῃ στὴν Ἀθήνα μιὰ ἔκθεσι ἀπὸ τὴν Πανεπιστημιακὴ Ἀφροδισιακὴ Κλινικὴ,

πού ἔδειχνε μὲ ἐκμαγεῖα παραστατικότατα τὶς ἐξελκώσεις τοῦ σώματος ἀτόμων πού ἔπασχαν ἀπὸ σύφιλη. Ἦταν καταπληκτικὴ ἡ ἐπίδρασις τῆς ἔκθεσης ἐπάνω μας, ὥστε δεκάδες σελίδες ἢ δεκάδες διαλέξεις, ἂν ἀκούαμε δὲν θὰ εἶχαν τὴ δύναμις ἐπίδρασης πού εἶχαν οἱ εἰκόνες, τὰ σκίτσα καὶ κυρίως τὰ ἐκμαγεῖα μὲ τὶς ἐξελκώσεις. Ἀς κάνομε δὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴ διαφώτιση αὐτὴ πού κάνουν οἱ Σκανδιναβοὶ καὶ οἱ Ἀγγλοί. Ἔτσι θὰ παραλαβαίνομε τὸ κακό. Κι ἀκόμη, ἂς κάνομε πρὸς αὐστηροὺς νόμους ἐναντία τῶν λαθρεμπόρων κι ἂς μὴ παραλείπομε τοὺς ναρκομανεῖς νὰ τοὺς ἀντικρούσομε ὡς ἀσθενεῖς, πασχίζοντες νὰ τοὺς θεραπεύσομε, νὰ τοὺς ἀποτοξινώσομε, ἰδρύοντες εἰδικὰ νοσοκομεῖα μὲ εἰδικούς γιатρούς. Πάντως ἀπαιτεῖται προγραμματισμὸς γιὰ τὴν καταπολέμηση αὐτοῦ τοῦ κακοῦ πού διαβιδρώσκει καὶ ὑπονομεύει τὰ θεμέλια τῆς ὑπαρξῆς μας. Ἡ ἴδια ἡ κοινωνία, πέρα ἀπὸ τοὺς ἀστυνομικοὺς καὶ λοιποὺς φορεῖς τοῦ κράτους, ὀφείλει νὰ δοθῇ γιὰ τὴν ἴδια της τὴν ὑπαρξή. Ὅφειλει νὰ ἀμυνθεῖ ἐναντία στὸ κακὸ μὲ ὅλες τὶς ὁργανώσεις της. Ἡ καταπολέμηση τῶν ναρκωτικῶν ἐπιτάσσει στὸν καθένα μας νὰ ἐκτελεῖ ἀπέναντι τοῦ κακοῦ τῆς ναρκομανίας τὸ καθῆκεν του, δηλαδὴ νὰ μάχεται ἐναντία στὴ διάδοσή της. Εἶναι μεγάλῃ ἡ εὐθύνη τοῦ κάθε ἀτόμου νὰ εἶναι φύλακας τῆς ὑγείας τοῦ λαοῦ, τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Δυστυχῶς στὸν τόπο μας τέτοιο εἶδος κοινωνικῆς συνείδησης ὄχι μόνον δὲν εἶναι ἀναπτυγμένο παρὰ ἐμποδίζεται νὰ ἀνοπτῇ ἀπὸ μιὰ περιορούσα τὴν κοινωνία μας ἀνευθυνότητα μορφῆς τοῦ γνωστοῦ μας «Ὁχ' ἀδελφέ μου» μιᾶς ἠθικῆς κρίσης κοινωνικῆς συνείδησης. Κάτι πού πρέπει ὁποσδήποτε νὰ τὸ συνειδητοποιήσομε, γιατί ἡ ναρκομανία σήμερον συγκαταλέγεται μετὰ τῶν πρὸ μεγάλων προβλημάτων πού ἀπειλοῦν τὴ σύγχρονη κοινωνία μας.

Τα επακόλουθα της παχυσαρκίας

— Από τις κλασσικές επιδημιολογικές μελέτες προκύπτει ότι οι παχύσαρκοι πεθαίνουν συχνότερα σε σχέση με τον γενικό πληθυσμό από ασθένειες που κύρια αφορούν το καρδιαγγειακό, τους νεφρούς, τον σακχαρώδη διαβήτη και τις νόσους των χοληφόρων. Παρουσιάζουν επίσης συχνότερα τα συμπτώματα της εκφυλιστικής αρθροπάθειας. Επίσης παχύσαρκες γυναίκες μειονεκτούν στις ανεπιθύμητες εκδηλώσεις της εγκυμοσύνης. Όλοι δε μειονεκτούν στην χορήγηση γενικής αναισθησίας. Με νεώτερες έρευνες αποδείχθηκε ότι η σχέση παχυσαρκίας - στεφανιαίας νόσου είναι μικρότερης σημασίας όταν υπάρχουν και άλλοι επιβαρυντικοί παράγοντες όπως κάπνισμα, υπέρταση, υπερχοληστεριναιμία, ηλικία.

— Είναι γνωστό ότι το 90ο)ο των παχυσάρκων παρουσιάζουν ένα τουλάχιστο από τους παρακάτω επιβαρυντικούς παράγοντες.

- υπέρταση
- ελάττωση της ανοχής της γλυκόζης
- υπερχοληστεριναιμία
- υπερτριγλυκεριδαμία
- υπερούριχαμία
- Όσο αφορά τις αγγειοπροστατευτικές λιποπρωτεΐνες (HDL) πιστεύεται ότι η συγκέντρωσή τους στο αίμα είναι αντίστροφα ανάλογη με το σωματικό βάρος.

— Ειδικότερα με την σχέση στεφανιαίας νόσου - παχυσαρκίας δεν αποδείχθηκε σαφής αναλογία, παρά, μόνο και σε σχέση με την ηλικία.

Η παχυσαρκία εξ' άλλων συχνά συνδυάζεται με υπέρταση. Είναι γνωστόν ότι η υπερβολική λήψη τροφής συνδυάζεται με μεγάλη κατανάλωση αλάτος. Απόδειξη ότι η ελάττωση του βάρους των παχυσάρκων ενηλίκων συνδυάζεται με ελάττωση της αρτηριακής πίεσης.

— Πιο ειδικά για τα θρέφη η εγκατάλειψη του θηλασμού έχει σαν αποτέλεσμα την λήψη ατροποποιημένου γάλακτος αγελάδας από το οποίο λαμβάνουν τετραπλάσια ποσότητα αλάτος. Κατά αυτό τον τρόπο τα παιδιά κερδίζουν μεγαλύτερο βάρος και παρουσιάζουν αυξημένο κίνδυνο υπέρτασης στο μέλλον.

— Για την πασίγνωστη σχέση

Των Στ. Γουσόπουλου και Νικ. Γουσόπουλου

παχυσαρκίας σακχαρώδους διαβήτη τονίζοντας τα εξής:

α) Ο ινσουλινοεξαρτώμενος διαβήτης δεν συμβαδίζει με αυξημένο σωματικό βάρος (νεανικού τύπου)

β) Αντίστροφα σε διαβητικούς ηλικίας άνω των 30 ετών η παχυσαρκία αναλογεί στο 80ο)ο των περιπτώσεων

γ) Η μέσω δίαιτας επιτυγχάνομενη απώλεια βάρους ρυθμίζει τον σακχαρώδη διαβήτη ο οποίος απορρυθμίζεται με την επανάκτηση του βάρους.

δ) Με την αύξηση της ηλικίας απαιτείται μεγαλύτερη απώλεια βάρους για την ρύθμισή του

ε) Η άθροιση του λίπους στο ανώτερο τμήμα του σώματος (ανδροειδής τύπος παχυσαρκίας) έχει μεγαλύτερη σχέση με τον διαβήτη σε σύγκριση με τις περιπτώσεις παχυσαρκίας που το λίπος αθροίζεται εκλεκτικά στο κατώτερο τμήμα του σώματος.

Καφές και καρδιαγγειακό

Πρόσφατες έρευνες σε αγγλικά ιατρικά περιοδικά για τον καφέ μας πληροφορούν τα παρακάτω ενδιαφέροντα αποτελέσματα. Βέβαια αναφέρουν οι ερευνητές, οι μεγάλες δόσεις καφέ ερεθίζουν το καρδιαγγειακό σύστημα προκαλώντας αλλαγές στον καρδιακό ρυθμό, όπως έκτακτες συστολές, ταχυκαρδίες κολπικού τύπου κ.ά., αλλά οι ερευνητές - συνεργάτες του περιοδικού MEDICAL LETTER υπογραμμίζουν στην πρόσφατη εργασία τους ότι:

Οι μέχρι τώρα εργασίες που έχουν δημοσιευθεί αποδείχνουν ότι η ελογική κατανάλωση του καφέ δεν αυξάνει την προδιάθεση για αρρώστιες του καρδιαγγειακού. Επίσης αποδείχθηκε ότι ο χωρίς καφεΐνη καφές (DECAFFEINATO) και το τσάϊ δεν είναι πλέον αθώα σε σχέση με άλλους τύπους καφέ ή

τσαγιού σε ασθενείς με ανεγνωρισμένη υπέρταση ή με εγκατεστημένες αρρώστιες του καρδιαγγειακού.

Καφές και γαστρεντερικό

— Όσο αφορά το γαστρεντερικό σύστημα οι ίδιοι ερευνητές συνεργάτες του περιοδικού υπογραμμίζουν ότι: Τα αποτελέσματα του καφέ επί του γαστρεντερικού δεν οφείλονται στην καφεΐνη μόνο διότι τόσο ο καφές με καφεΐνη όσον και χωρίς καφεΐνη καφές προκαλούν τα ίδια αποτελέσματα, συνεργώντας επί της γαστρικής εκκρίσεως (αύξηση της έκκρισης του υδροχλωρικού οξέος) και επί της αυξήσεως του τόνου του σφιγκτήρα του οισοφάγου.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Αρκεί

Χειμώνιασε πια.
Αλλά σήμερα μια λιακάδα αναπάντεχη.
Το ταβάνι σταμάτησε να στάζει.
Μόνο μια διάχυτη μυρωδιά μούχλας
αιωρείται στην αίθουσα.
Τα παιδιά γράφουν,
απορροφημένα απ' τις σκέψεις τους.
Τα κοιτάζω.
Ένας ήλιος θριαμβευτής όρμησε απ' τα παράθυρα.
Χρύσιζε το χνούδι στ' αγορίστικα μάγουλα.
Τα μαλλιά του Θανάση έδειξαν πιο ξανθά.
Ένας πυρρός αγνός στεφάνωσε
τις μαύρες σκάλες του Γιώργου.
Ο Χρήστος σήκωσε για μια στιγμή τα μάτια του,
ξαφνιασμένος απ' το δυνατό φως,
και ξανάσκυψε στην κόλλα του.
Τα κορίτσια, λυτρωμένα ήδη απ' το άγγιγμα της
νυχταςίας,
πέταξαν τα πανωφόρια
τέντωσαν τα λυγερά -ασχημάτιστα ακόμη -κορμιά
τους.
Η Λία στερέωσε τα γυαλιά της
με μια κίνηση σαν τη δική μου.
Η Μαρία στερέωσε το χιτνάκι της
παίρνοντας μια συνήθεια δική μου.
Η Άννα με κοίταξε και σταύρωσε τα πόδια της,
έπως εγώ.
Την άλλη ώρα θα τους μιλάω.
Θα διαλύομαι σε σαρανταδύο ζευγάρια μάτια,
που θα με απορροφούν και θα με απομοιώνουν.
Έτσι θα με πάρουν μαζί τους.
Και θα με θρουν στα πρώτα τους όνειρα,
στις πρώτες ανησυχίες, στα ερωτηματικά τους,
στο νόημα κάποιων λέξεων
που τώρα τις ψηλαφούν γράμμα-γράμμα
ρουφούν τη μυρωδιά τους
κι η φτωχή τους κάμαρα λαμπαδιάζει.
Δυναμώνουν τα εφηβικά μπράτσα.
Κι η καρδιά δυναμώνει κι αυτή.
Κάτι είναι κι αυτό.
Κάτι είναι.

Ορόσημο

Να μη σταματήσουμε· ας προχωρήσουμε κι άλλο
Δεν μπορεί· κάπου θα βγάξει αυτό το μονοπάτι.
Μην κοιτάς τη συστάδα των δέντρων κι αυτούς
τους θάμνους
που κλείνουν το δρόμο.
Δεν μπορεί· κάπου θα βγάξει.
Μη σκαλίζεις μόνο τ' αρχικά μας στο δέντρο.
Χάραξε ημερομηνία και ώρα.
Να τη θυμόμαστε αυτή τη μέρα.
Χτες βράδυ ονειρεύτηκα:
μια βάρκα με λευκό πανί·
ανάσσινα το κυμάτισμά του
και μια γαλήνη είχε απλωθεί στη θάλασσα και
στον ύπνο μου.
Λες νά'ναι το αύριο;
Το σήμερα το μοιράσαμε κόκκινες φέτες καρπούζι·
φτύνουμε τα κουκούτσια
κι αιτταινόμαστε το χυμό γλυκό και κρύο
να διατρέχει το στέρνο μας.
Απόψε θα ξενοχτήσουν πάλι οι ψαράδες.
Κι εγώ θα ζητιανεύω λίγη δροσιά από τ' άσπρα
σεντόνια.
Αύριο σαν κάθε μέρα
στην ακρογιαλιά οι πέτρες θα εμποδίζουν τα παι-
διά να τρέχουν
Το κύμα ολοένα θα γλύφει τις πέτρες στρογγυλές
Μ' αυτές τις πέτρες θα σμιλέψω το κορμί σου.
Ν' αναδυθείς κάτι ανάμεσα
σε ενάλιο Θεό και λεβέντη βαρκάρη
ρουσκώνοντάς σου τα μπράτσα
δυσ αρμαθιές ελπίδες.

Κούλα Αδαλόγλου
(Από το βιβλίο ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΣ,
Θεο) νίκη 1982)

«ΝΙΑΟΥΣΤΑ»: Μια πόλη από ευεργέτες

26. Η έξω Αγία Τριάδα

Ήταν παλιό Μοναστήρι το οποίο καταστράφηκε από τους Τούρκους το 1822. Τα θεμέλια της παλιάς εκκλησίας δόθηκαν το 1928 οι αδελφοί Δημήτριος και Γεώργιος Τασιούκας μαζί με το φίλο τους Δημήτριο Ξανθόδη. Την ξανάχτισαν στον ίδιο χώρο του Γκοτζί Ταρλά και για το σκοπό αυτό δοθήθηκε και το προσωπικό των εργοστασίων του Λαναρά. Το μικρό αυτό σχολήτσι έμεινε μέχρι το 1960 οπότε μεταφέρθηκε λίγο πιο κάτω γιατί εμποδίζε στο χώρο των κατασκευών. Το σημερινό, με τον καθαρά Βυζαντινό ρυθμό του φέρει την επιγραφή.

ΑΝΗΓΕΡΘΗ ΤΟ 1961

ΔΩΡΕΑΙΣ

ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡ. ΛΑΝΑΡΑ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π' ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙΣ

ΕΦΟΡΕΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ

ΣΧΟΛΕΙΩΝ Β' ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

ΒΕΡΟΙΑΣ

ΕΙΣΦΟΡΑΙ ΕΥΛΑΒΩΝ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

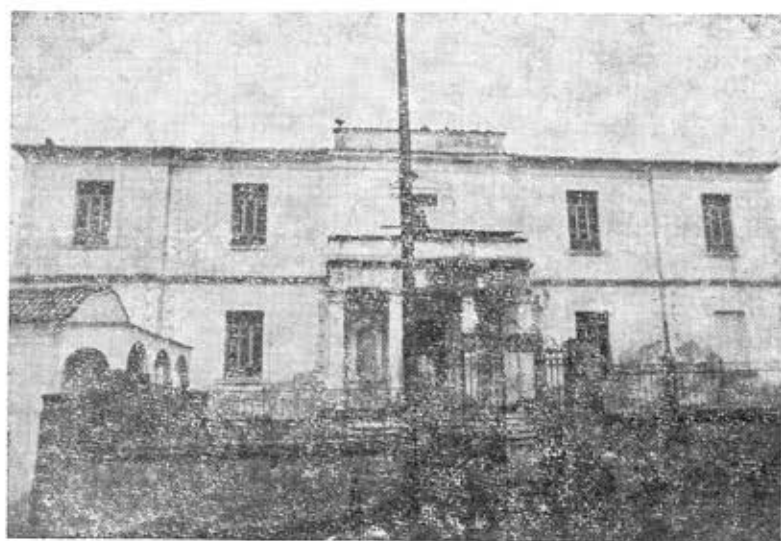
Από τους παλιούς ιδρυτές του, σήμερα ζει μόνο ο Γιώργης Τασιούκας ο οποίος έχει ξεπεράσει τον ένα αιώνα ζωής.

27. Τα Γαλάκεια

Είναι το δεύτερο σε ηλικία σχολείο της Νάουσας μετά το Παρθενγωγείο του 4ου. Το σημερινό κτίριο χτίστηκε το 1921 από τον ΓΡΗΓΟΡΙΟ ή ΓΑΛΑΚΗ ΛΟΓΓΟ, από τον οποίο πήρε και το όνομά του. Πριν όμως από αυτό υπήρχε το σχολείο του Χ' Κουρκούτα, σε καθαρά Ναουσαίικη αρχιτεκτονική, χτισμένο στη δυτική πλευρά του χώρου.

Η έξω Αγία Τριάδα

Τα Γαλάκεια

Του Τάκη Μπάιτση

Τότε στη θέση του σημερινού σχολείου ήταν υπερασυνόδια πλατάνια, κάτω από τον ίσκιο των οποίων χόρευαν οι Μπούλες τις Αποκριές ή

έπαιζαν τα παιδιά, κάτω απ' τα ήσυχά βλέματα των γερόντων.

Τ σημερινά «ΓΑΛΑΚΕΙΑ» είναι ένα νεοκλασσικό κτίριο, πραγματικό σταλίδι της πόλης. Πρέπει να σημειωθεί ότι το οικόπεδο ανήκε

στην εκκλησία του Αγίου Θεοφάνη.

28. Ο Άγιος Θεοφάνης

Είναι μικρό παρεκκλήσι στην πρόσοψη του σχολείου «ΓΑΛΑΚΕΙΑ» και φέρει το όνομα του πολιούχου Αγίου μας. Είναι ρυθμού Βασιλικής με καμπυλωτή οροφή. Η εκκλησία ήταν χτισμένη από πολύ παλιά, στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, μάλιστα είχε και υπόγειο, που σώζεται μέχρι σήμερα δυστυχώς κλειστό, και το χρησιμοποιούσε σαν κρυφώνα ή και κρυφό σχολείο. Ο Γαλάκης Λόγγος καθώς και όλη η συνοικία δοθήσαν για την ανακαίνισή του. Τη σημερινή του μορφή την πήρε τα τελευταία 20 χρόνια.

Ο Άγιος Θεοφάνης

29. Η Παναγιά

Είναι η μεγαλύτερη σε επιβάρυνση εκκλησία της Νάουσας. Ρυθμός Βασιλικής, με αρκετά σκαλισματα στο τέμπλο και την οροφή. Δυστυχώς έχουν λαδομπογιασιστή πρόσφατα σε απομίμηση ξύλου και έχασαν την παλιά αρχοντιά που τα έδινε το μεράκι του τεχνίτη. Κάτω από το πάτωμα, που παλιά ήταν με μαρμαρίνες πλάκες, είναι υπόγειο και στους τοίχους είναι τοποθετημένα μεγάλα «πυθάρια» με σκοπό να βοηθούν στην ηχητική. Μέσα σ' αυτή την εκκλησία φυλάσσεται και η κάρα του πολιούχου της Νάουσας Οσίου Θεοφάνη.

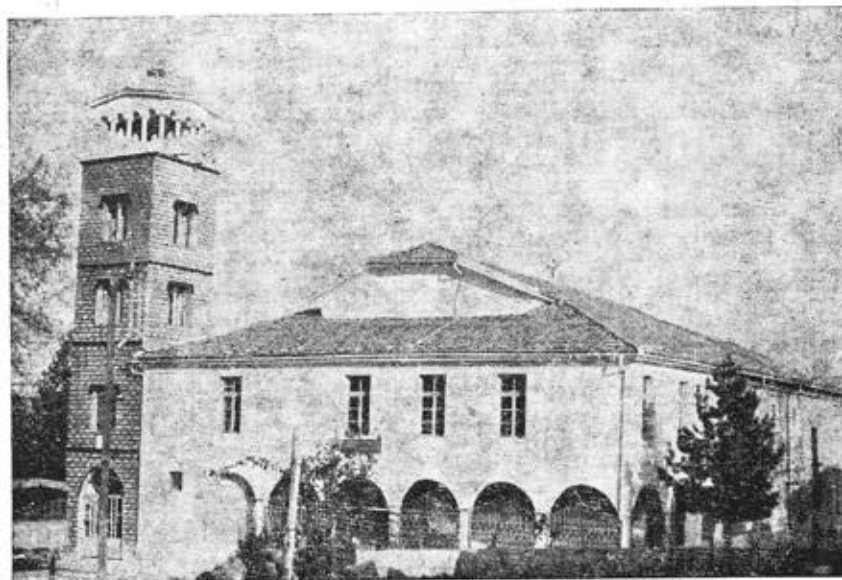
Στην εκκλησία που μετά την καταστροφή του 1822 χτίστηκε από συνδρομές των Ναυσαίων και των Οσλαμαντών υπάρχει η επιγραφή

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ
ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ
ΕΤΟΣ ΑΝΕΓΕΡΣΕΩΣ 1833.

Μια πλάκα στην εξωτερική δεξιά πλευρά γράφει.

Εν 1833 Φεβρουαρίου 9.

Η παλιά καμπάνα που ήταν φτι-

Η Παναγία

αγμένη από σιδερα του εναέριου σιδηρόδρομου του Βαρμίου έδωσε τη θέση της στο σημερινό κτίσμα που φέρει:

ΑΝΗΓΕΡΘΗ ΕΝ ΕΤΕΙ 1975
ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ
ΧΡΗΣΤΟΥ Λ. ΓΥΦΤΑΚΗ
ΕΤΟΣ 18

Στους κήπους του περιβάλλοντος που ανήκουν στην εκκλησία και με τη δοθήσια του Δήμου έχουν γίνει ωραία παρτάκια, ήταν χτισμένα τα κελιά της εκκλησίας (μικρά ισόγεια σπιτάκια) τα οποία στις αρχές του αιώνα μας και μέχρι το 1940 δίδονταν με μικρόνοίκι σε φτωχές οικογένειες δλάχικης καταγωγής στην πλειοψηφία τους.

Ζιζανιοκτόνα και περιβάλλον

Από τους αρχαιότετους ακόμη χρόνους ο άνθρωπος χρησιμοποιούσε διάφορους τρόπους για να καταστρέψει τα ζιζάνια που ενοχλούσαν τα σπαρτά του. Σήμερα, η χρήση των ζιζανιοκτόνων, λόγω των μεγάλων πλεονεκτημάτων και της πρακτικότητας που παρουσιάζει, έχει πια γενικευθεί και μπορούμε να πούμε ότι αποτελεί το μοναδικό σχεδόν τρόπο για την απαλλογή των καλλιεργειών μας από τα ανεπιθύμητα ζιζάνια.

Παρ' όλο ότι τα ζιζανιοκτόνα σε σύγκριση με τα άλλα γεωργικά φάρμακα, φαίνεται να έχουν τις μικρότερες πιθανότητες να επηρεάσουν τοξικά τα γεωργικά προϊόντα ή να μολύνουν τα υπόγεια νερά, τα ποτάμια κλπ., παρ' όλα αυτά, όπως όλα τα πράγματα έχουν κι αυτά τα μειονεκτήματά τους και μπορεί καμιά φορά να μας δημιουργήσουν προβλήματα, ιδίως όταν δεν τα χρησιμοποιούμε σωστά ή όταν αγνοούμε ορισμένες βασικές αρχές που δεν πρέπει ποτέ να ξεχνάμε.

Αν γνωρίζουμε την τύχη και τη συμπεριφορά του ζιζανιοκτόνου από τη στιγμή που θα το χρησιμοποιήσουμε και μετά, αυτό θα μας βοηθήσει να αποφύγουμε τέτοια προβλήματα ή κινδύνους, παράλληλα όμως θα μας διευκολύνει και μερικούς οδικατολήγους φόβους ή προκαταλήψεις για τη μόλυνση του περιβάλλοντος που μπορεί να προκύψει από τη χρήση του ζιζανιοκτόνου υγρού.

Για να θεωρηθεί ένα πρόγραμμα ζιζανιοκτονίας ότι είναι πετυχημένο θα πρέπει να καλύπτει τρεις βασικούς στόχους: πρώτο, να έχει όσο το δυνατό μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στην καλλιέργεια που το χρησιμοποιούμε, δεύτερο, να μην κάνει ζημία σε γειτονικές καλλιέρ-

γειες και τρίτο, να μην επιβαρύνει πολύ το κόστος της παραγωγής. Ακόμη, επειδή τα τελευταία χρόνια το πρόβλημα της μόλυνσης του περιβάλλοντος έχει απασχολήσει σοβαρότατα ολόκληρο τον κόσμο, θα πρέπει να αναφέρεται και στον τρόπο που θα χρησιμοποιηθεί το ζιζανιοκτόνο ώστε να διασφαλίζεται η ελάχιστη δυνατή διασπορά του στο περιβάλλον.

Γενικά, τα κυριότερα προβλήματα που μπορεί να μας δημιουργήσει η χρήση ή μάλλον η αλόγιστη χρήση των ζιζανιοκτόνων είναι η ανεπιθύμητη παρουσία υπολειμμάτων τους στις τροφές του ανθρώπου

Της Ελένης Κωτούλα — Συκά Ινστιτούτο Προστασίας Φυτών Θεσσαλονίκης

και των ζώων, η διείσδυσή τους στα υπόγεια νερά, τα ποτάμια τις λίμνες κ.λπ. η παραμονή τους στο έδαφος για πολύ χρόνο ή η διάχυσή τους στην ατμόσφαιρα, η φωτοτοξικότητα που μπορεί να προκαλέσουν σε γειτονικές καλλιέργειες, η δημιουργία ανθεκτικών ζιζανίων κ.λπ.

Για να κατανοήσουμε καλύτερα τα φαινόμενα αυτά θα πρέπει να εξετάσουμε με ποιά τρόπο διοχετεύονται τα ζιζανιοκτόνα πρώτον μέσα στην ατμόσφαιρα, δεύτερον μέσα στην βιόσφαιρα, δηλαδή στο σύστημα έδαφος — φυτά — άνθρωπος ή ζώα, φυτικά προϊόντα κ.λπ. και τρίτον μέσα στην υδρόσφαιρα δηλαδή τα κανάλια τις λίμνες τους ποταμούς τις θάλασσες κ.λπ. Ας αρχίσουμε λοιπόν από την ατμόσφαιρα.

Η εφαρμογή των ζιζανιοκτόνων γίνεται όπως είναι γνωστό είτε με

το αεροπλάνο είτε με ψεκαστήρες χειροκίνητους ή μηχανοκίνητους. Κατά τη διαδρομή που κάνει το ζιζανιοκτόνο από το σημείο ψεκασμού μέχρι να φθάσει στον προορισμό του, ένα μικρό μέρος του διαχέεται στην ατμόσφαιρα παρασυρόμενο από τον αέρα. Η μετακίνηση ή διάχυση του ποσοστού αυτού εξαρτάται από ένα πλήθος παραγόντων όπως είναι: το μέγεθος των σταγονιδίων του ψεκαστικού υγρού, το είδος του ζιζανιοκτόνου, τα διάφορα πρόσθετα που περιέχει, το είδος των ψεκαστικών μηχανημάτων, την πίεση του ψεκασμού, το ύψος των μπέκ από την επιφάνεια του ψεκασμού και φυσικά από την ένταση των ανέμων. Είναι δηλαδή ευνόητο ότι όσο τα σταγονίδια του ψεκασμού είναι μεγαλύτερα τόσο η ποσότητα του υγρού που παρασύρεται από τον αέρα είναι μικρότερη. Ακόμη, τα σκευάσματα που είναι διαλυμένα σε νερό παρασύρονται ευκολότερα από τα ελαστοσκευάσματα. Οι απώλειες που γίνονται από το αεροπλάνο είναι μεγαλύτερες από εκείνες που θα γίνουν από ένα ψεκαστήρα εδάφους και γενικότερα όσο το ύψος των μπέκ απομακρύνεται από την ψεκαζομένη επιφάνεια τόσο περισσότερο υγρό διασκορπίζεται στην ατμόσφαιρα. Το ίδιο συμβαίνει όσο η πίεση του ψεκασμού αυξάνει και φυσικά όσο η ένταση του αέρα κατά την ώρα του ψεκασμού αυξάνει κι αυτή.

Για να περιορίσουν τις διαφυγές αυτές οι κατασκευαστές δίνουν στα σκευάσματά τους διάφορα πρόσθετα με τα οποία ελέγχεται μέχρι ένα σημείο η απώλεια.

Από όσα όμως έχουν λεχθεί πιο πάνω, φαίνεται ότι και στην περίπτωση ακάμης που παρθούν όλα τα απαραίτητα προφυλακτικά μέτρα,

πάλι: ένα ποσοστό ψευκαστικού υγρού θα διαφύγει προς την ατμόσφαιρα.

Οι διάφοροι ερευνητές μάλιστα υπολόγισαν ότι το ποσοστό αυτό, κάτω από τις πιο ευνοϊκές συνθήκες ψευκασμού φθάνει στο 1,4% περίπου. Αυτό σημαίνει: ότι στα 100 κιλά ψευκαστικού υγρού 1,5 περίπου κίλο θα διοχετευθεί προς την ατμόσφαιρα.

Το πράγμα όπως γίνεται χιμείως αντιληπτό παίρνει ιδιαίτερη σημασία όταν χρησιμοποιούμε ορμονικά ζιζανιοκτόνα όπως το 2,4D, το ROUNDUP κ.α. τα οποία έχουν την ιδιότητα να προκαλούν παραμορφώσεις όταν έρθουν σε επαφή με καλλιεργούμενα ευαίσθητα φυτά.

Όταν μάλιστα τα φυτά αυτά έχουν πλησιάσει στην ωρίμανση τότε η ζημιά γίνεται ακόμη μεγαλύτερη.

Κλασικά παραδείγματα τέτοιων περιπτώσεων είναι το πολύ συνηθισμένο φαινόμενο που παρατηρείται στα φύλλα κυρίως της ντομάτας και του αμπελιού όταν πέσουν επάνω τους σταγονίδια ψευκασμού με 2,4D που χρησιμοποιούν για την καταστροφή των ζιζανίων σε γειτονικά σταροχώραφα.

Εκτός όμως από τον τρόπο διασποράς που περιγράψαμε πιο πάνω, υπάρχει και ένας άλλος που αφορά μόνο στα πτητικά ζιζανιοκτόνα, σ' εκείνα δηλαδή που έχουν την τάση να εξατμίζονται εύκολα. Τέτοια ζιζανιοκτόνα έχουν την ιδιότητα να αναδίδουν ατμούς στην ατμόσφαιρα οι οποίοι και με τον ελάχιστο ακόμη αέρα μπορεί να μεταφερθούν σε μικρές ή μεγάλες αποστάσεις. Την ιδιότητα αυτή δεν την έχουν μόνο υγρά ζιζανιοκτόνα αλλά και ορισμένα με μορφή κοκκώδη όπως το TILLAM 10 G κ.λ.π.

Τα καρβαμιδικά και θειοκαρβαμιδικά όπως και μερικά φαινοξυοξεία είναι από τα πιο πτητικά ζιζανιοκτόνα. Για να αποφεύγονται

οι ζημιές από την χρήση τέτοιων ζιζανιοκτόνων η εφαρμογή τους πρέπει να συνοδεύεται από ενσωμάτωση.

Πέρα από τους δυο αυτούς τρόπους διαφυγής των ζιζανιοκτόνων στην ατμόσφαιρα που περιγράψαμε πιο πάνω υπάρχουν και μερικοί άλλοι: μικρότερης όμως πρακτικής σημασίας.

Ας δούμε όμως τώρα πως διοχετεύονται και ποιά πορεία ακολουθούν τα ζιζανιοκτόνα μέσα στη βιόσφαιρα, δηλαδή όπως είπαμε στο σύστημα έδαφος - φυτό, άνθρωπος ή ζώα κ.λ.π.

Τα ζιζανιοκτόνα που θα πέσουν με οποιονδήποτε τρόπο πάνω στο σύστημα έδαφος - φυτό θα ακολουθήσουν την εξής πορεία. Ένα μέρος τους θα εξατμισθεί και επομένως θα διαχυθεί στην ατμόσφαιρα, ένα άλλο μέρος θα διασπασθεί σε μικρότερες ενώσεις και τέλος ένα άλλο μέρος θα απορροφηθεί από το έδαφος και το φυτό.

Για το μέρος του ζιζανιοκτόνου που θα περάσει στην ατμόσφαιρα δεν θα μιλήσουμε άλλο, γιατί με το θέμα αυτό έχουμε ασχοληθεί πιο πριν.

Εδώ μόνο θα προσθέσουμε ότι η ποσότητα του ζιζανιοκτόνου που εισέρχεται στην ατμόσφαιρα διασπάται σιγά σιγά με την βοήθεια του ηλιακού φωτός σε απλούστερες ενώσεις που οι περισσότερες αποσπώνονται στα ψηλότερα στρώματα της ατμόσφαιρας.

Διάσπαση του ζιζανιοκτόνου δεν γίνεται μόνο στην ατμόσφαιρα, γίνεται και μέσα στο φυτό όπως επίσης και μέσα στο έδαφος. Η διάσπαση του φαρμάκου μέσα στο φυτό μπορεί να δώσει προϊόντα περισσότερο ή λιγότερο ή το ίδιο τοξικά με το αρχικό ζιζανιοκτόνο. Σε πολλά όμως φυτά η διάσπαση αυτή καταλήγει σε προϊόντα τελείως αδρανή και επομένως ακίνδυνα. Ανάλογα λοιπόν με την ικανότητα που έχουν τα διάφορα φυτά να διασ-

πούν ένα ζιζανιοκτόνο μέχρι τέλει: ως ατοξικότητας ή όχι, διακρίνονται σε ανθεκτικά, σε λιγότερο ανθεκτικά και σε ευαίσθητα στο εν λόγω ζιζανιοκτόνο.

Το ποσοστό τέλος του ζιζανιοκτόνου που θα απορρηφθεί από το φυτό και δε θα διασπασθεί όπως είδαμε προηγουμένως ή θα καταλγξει στο έδαφος στην περίπτωση που θα ενσωματωθούν σ' αυτό τα υπολείμματα της καλλιεργείας ή θα συγκομισθεί μαζί με τα φυτικά προϊόντα που θα πάνε για κατανάλωση. Η τελευταία αυτή πιθανότητα φαίνεται πως είναι μάλλον σπάνια, αποκτά όμως κάποια ιδιαίτερη σημασία για ορισμένα λαχανοκομικά φυτά στην περίπτωση που το διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ της εφαρμογής του ζιζανιοκτόνου και της συγκομιδής είναι σχετικά μικρό.

Εάν εξετάσουμε τώρα την πορεία ενός ζιζανιοκτόνου που θα πέσει στο έδαφος θα δούμε ότι και εδώ ένα μέρος του ζιζανιοκτόνου αυτού θα εξατμισθεί στην ατμόσφαιρα ενώ ένα άλλο μέρος θα διασπασθεί, όπως ακριβώς συμβαίνει και στο φυτό. Παράγοντες που υποδοθούν ή επιταχύνουν αυτή τη διάσπαση των ζιζανιοκτόνων στο έδαφος είναι: μεταξύ των πιο σπουδαίων το νερό, και η εδαφική υγρασία, το ηλιακό φως, οι μικροοργανισμοί του εδάφους δηλαδή ο μικροβιακός πληθυσμός, η θερμοκρασία, η περιεκτικότητά του σε οργανική ουσία, όπως επίσης και οι διάφορες καλλιεργητικές εργασίες που γίνονται στο έδαφος.

Έχει παρατηρηθεί ότι οι καλλιεργητικές φροντίδες και η μέθοδος εφαρμογής των ζιζανιοκτόνων επηρεάζουν σημαντικά τη διάρκεια παραμονής στο έδαφος των ζιζανιοκτόνων τριφλουραλίνη, προμετρένη, νιφαιναμίντ κ.α. Το γεγονός αυτό έχει τη μεγάλη πρακτική σημασία ότι οι καλλιεργητικές εργασίες και το πότισμα παρέχουν ένα

ισχυρό μέσο στα χέρια του παραγωγού για να περιορίσει σημαντικά την ανεπιθύμητη υπολειμματική δράση των ζιζανιοκτόνων, όπου τούτο είναι απαραίτητο.

Πέρα όμως από την εξάτμιση και τη διάσπαση που συμβαίνουν στα ζιζανιοκτόνα μέσα στο έδαφος, μια άλλη ποσότητα από αυτά μετακινείται από την αρχική θέση εφαρμογής τους. Η μετακίνηση αυτή είτε είναι κατακόρυφη δηλαδή το ζιζανιοκτόνο διηθείται προς τα κατώτερα στρώματα του εδάφους ή είναι πλευρική δηλαδή ακολουθεί την κλίση του εδάφους ή παρασύρεται με την επιφανειακή απορροή των νερών της βροχής ή της άρδευσης. Η κατακόρυφη μετακίνηση του ζιζανιοκτόνου μέσα στο έδαφος θα μπορούσε δέδοται να επφέρει μόλυνση των υπογείων υδάτων. Η κίνηση αυτή επηρεάζεται δραστικά από την ποσότητα του νερού, εξαρτάται όμως κυρίως από το είδος του εδάφους και από την περιεκτικότητά του σε οργανική ουσία. Από έρευνες πάντως που έχουν γίνει σε όλο τον κόσμο φαίνεται ότι με τις κατάλληλες καλλιεργητικές εργασίες και με κανονική βροχόπτωση οι πιθανότητες να μολυνθούν τα υπόγεια νερά από τέτοιες κατακόρυφες μετακινήσεις ή διηθήσεις ζιζανιοκτόνων είναι πολύ μικρές. Αντίθετα αυτό μπορεί να συμβεί πολύ πιο εύκολα στην περίπτωση των πλευρικών μετακινήσεων των ζιζανιοκτόνων.

Για να κλείσουμε τέλος αυτό το κεφάλαιο θα πρέπει να πούμε ακόμη ότι σε ορισμένες περιπτώσεις ένα μικρό μέρος των ζιζανιοκτόνων που βρίσκονται στο έδαφος μπορεί να απορροφηθεί από το ριζικό σύστημα των φυτών, είδαμε όμως πιο πριν ότι το ζιζανιοκτόνο που έχει δροθεί με οποιοδήποτε τρόπο μέσα στο φυτό ή θα διασπασθεί ή θα καταλήξει πάλι στο έδαφος, με την ενσωμάτωσή του σ' αυτό ή τέλος θα συγκομιστεί και θα πάει στην κατανάλωση.

Ας δούμε τώρα με λίγα ακόμη λόγια τον τρόπο με τον οποίο τα ζιζανιοκτόνα καταλήγουν στην υδροσφαίρα δηλαδή όπως είπαμε στα αρδευτικά κανάλια, ποτάμια, λίμνες, θάλασσες κ.λπ. Ηδη έχουμε μιλήσει για τη μετακίνηση των ζιζανιοκτόνων που παρασύρονται από την απορροή των επιφανειακών υδάτων. Άλλη πηγή μόλυνσης είναι τα λύματα των δημοτικών που παράγουν ζιζανιοκτόνα, διάφορα τυχαία περιστατικά ή ατυχήματα που μπορεί να συμβούν π.χ. κατά τη διάρκεια συσκευασίας ή της μεταφοράς των προϊόντων, η άμεση εφαρμογή ζιζανιοκτόνων για την καταπολέμηση π.χ. υδροχαρών ζιζανίων κ.α.

Τα ζιζανιοκτόνα που με οποιοδήποτε από τους πιο πάνω τρόπους εισέρχονται στους υδάτινους όγκους, ή θα εξατμισθούν προς την ατμόσφαιρα ή θα περαμαίνονται στο νερό σαν διαλύματα ή αιωρήματα ή θα αποθηκευτούν σαν ίζημα στο βυθό.

Όπως είπαμε και στην αρχή του άρθρου μας, όταν γνωρίζουμε την τύχη και τη συμπεριφορά του ζιζανιοκτόνου που πρόκειται να χρησιμοποιήσουμε θα μπορούσαμε να επωφεληθούμε από όλα τα πλεονεκτήματα που μας παρέχουν τα φάρμακα αυτά και να αποφύγουμε τυχόν προβλήματα που συνεπάγεται η κακή χρήση τους. Ανακαιφαλαιώνοντας λοιπόν τα όσα είπαμε μέχρι εδώ μπορούμε να θάλουμε μερικά χρήσιμα και πρακτικά συμπεράσματα, που καλό είναι να θυμόμαστε κάθε φορά που έχουμε να κάνουμε εφαρμογή ζιζανιοκτόνων.

Πρώτος λοιπόν, αλλά και απλούστατος κανόνας είναι ότι ποτέ δεν πρέπει να ψεκάζουμε με ζιζανιοκτόνα όταν φυσάει αέρας. Η πρότρηση αυτή γίνεται επιταγή όταν το ζιζανιοκτόνο είναι ορμονικό. Για τον ίδιο λόγο τα μπέκ πρέπει να κρατούνται κοντά στην επιφάνεια που ψεκάζουμε όχι ψηλότερα από

μισό μέτρο το πολύ και η πίεση ψεκασμού δεν πρέπει να ξεπερνάει τη 1,5 έως 2 ατμόσφαιρες. Όταν το ζιζανιοκτόνο που θα χρησιμοποιήσουμε είναι πτητικό θα πρέπει να ακολουθήσει ανατομιάτωση.

Αν και η οξεία τοξικότητα των ζιζανιοκτόνων στον άνθρωπο και τα ζώα είναι συνήθως μικρότερη από την τοξικότητα άλλων φαρμάκων όπως π.χ. των εντομοκτόνων, εν τούτοις δεν πρέπει με κανένα τρόπο να ψεκάζονται χωράφια στα οποία υπάρχουν φυτικά προϊόντα έτοιμα για κατανάλωση.

Να αποφεύγεται η χρήση των ιδίων ζιζανιοκτόνων επί πολλά χρόνια στο ίδιο χωράφι γιατί έτσι μπορεί να δημιουργήσουμε καινούργια ανθεκτικά ζιζάνια και διεσπόντια.

Η χρήση των ζιζανιοκτόνων να γίνεται με περισκέψη και μόνο εκεί που υπάρχει πραγματική ανάγκη για να προστατέψουμε τις καλλιέργειές μας και όχι οπουδήποτε αλλού απλώς και μόνο για να εξοντώσουμε τα αγριόχορτα τα οποία δεν πρέπει πάντα να βλέπουμε σαν εχθρούς.

Να μην εγκαταλήψουμε τελείως την ιδέα της καταστροφής των ζιζανίων με καλλιεργητικά μέσα, τουλάχιστον εκεί όπου η δουλειά αυτή δεν είναι πολύ κοπιαστική. Ο συνδυασμός χημικών και καλλιεργητικών μεθόδων είναι και οικονομικότερος αλλά και δεν μολύνουμε υπερβολικά και χωρίς λόγο το περιβάλλον.

Η κατεργασία του εδάφους που θα το εκθέσει περισσότερο στο ηλιακό φως, οι αρδεύσεις και ο εμπλουτισμός του σε οργανική ουσία, κοπριά, συντελούν σε μεγάλο βαθμό στην ταχύτερη διάσπαση του ζιζανιοκτόνου που βρίσκεται στο έδαφος. Η τακτική μπορεί να αποδειχθεί πολύτιμη σε πολλές περιπτώσεις όπως π.χ. σε περίπτωση αναγκαστικής επανασποράς κ.α.

Δεν πρέπει ποτέ να πλένονται, ή

Συνέχεια στην σελίδα 160

Η ιεροτελεστία της άνοιξης ή η αλλαγή

Στο χωριό που μεγάλωσα είχαμε ένα σπίτι με αυλή που δυστυχώς ήταν στρωμένη με τσιμέντο. Η μαμά μου όμως επειδή αγαπούσε πολύ τα λουλούδια την είχε γεμάτη μ' αυτά που τις περισσότερες φορές ήταν φυτεμένα σε τενεκέδες από τυρί ή από λάδι. Θυμάμαι λοιπόν που κάθε άνοιξη η αυλή γέμιζε με χώματα, καινούργιους τενεκέδες και καινούργια λουλούδια και όλα έμοιζαν με την προετοιμασία μιας γιορτής, τη γιορτή «της αλλαγής της γλάστρας».

Όπω όλοι οι ζωντανοί οργανισμοί έτσι και τα φυτά για να ζήσουν και να αναπτυχθούν έχουν ανάγκη από διάφορα θρεπτικά συστατικά που τα παίρνουν με τις ρίζες τους από το χώμα. Όταν τα φυτά αναπτύσσονται μέσα σε γλάστρες η ποσότητα του χώματος είναι περιορισμένη και τα θρεπτικά του συστατικά εξαντλούνται. Ακόμη, μεγαλώνοντας το φυτό έχει ανάγκη από περισσότερα θρεπτικά συστατικά και κατά συνέπεια από περισσότερο χώμα. Γι' αυτό και κατά τακτά χρονικά διαστήματα, που εξαρτώνται από το είδος του φυτού, πρέπει ν' αλλάζουμε τις γλάστρες και το χώμα του.

Γενικά πρέπει ν' αλλάζουμε τη γλάστρα όταν οι ρίζες του φυτού στρώσουν την εσωτερική της επιφάνεια, το φυτό δεν μεγαλώνει και τα καινούργια του φύλλα είναι μικρά. Τα βασικά υλικά που θα χρησιμοποιήσουμε στη διαδικασία αυτή είναι τα δοχεία ή γλάστρες και το χώμα.

Η καινούργια γλάστρα που θα διαλέξουμε θα πρέπει να είναι λίγο μεγαλύτερη (2 - 3 δάχτυλα) από εκείνη που θέλουμε ν' αλλάξουμε. Σήμερα στην αγορά υπάρχουν γλάστρες από διάφορα υλικά σπουδαιότερα από τα οποία είναι το πλαστικό και ο πηλός. Έτσι νά-

της γλάστρας

χετε ακούσει από συζητήσεις φίλων σας ότι τα πλαστικά δοχεία δεν είναι τόσο καλά όσο τα πήλινα και ότι τα φυτά καταστρέφονται στις πλαστικές γλάστρες. Εν μέρει είναι αλήθεια αυτό. Γιατί το πλαστικό είναι υλικό χωρίς πόρους κι έτσι από τη μια μεριά δεν επιτρέπει την σωστή αναπνοή των φυτών και από την άλλη κατακρατά:

Της Όλγας Ιακωβίδου Γεωπόνου

για μεγάλο χρονικό διάστημα το νερό στο χώμα με αποτέλεσμα πολλές φορές να τα δίνουμε περισσότερο απ' όσο χρειάζονται κι έτσι να καταστρέφεται το ριζικό τους σύστημα.

Παρ' όλα αυτά όμως, μπορείτε να χρησιμοποιείτε πλαστικές γλάστρες χωρίς πρόβλημα αν το μίγμα του χώματος είναι ελαφρύ κι αν σκαλίζουμε με προσοχή την επιφάνεια του χώματος, προσέχοντας να μην πειράζουμε τις ρίζες του.

Όσο αφορά το χώμα που θα χρησιμοποιήσουμε για να γεμίσουμε τα δοχεία θα πρέπει να είναι, τις περισσότερες φορές, μίγμα διαφόρων υλικών. Τα κυριότερα υλικά είναι η άμμος, ο περλίτης, η τύρφη, η κοπριά, και το φυλλόχωμα.

Η άμμος προσδίδει στα μίγματα χωριάτων καλή στράγγιση και υδατοπερατότητα. Πρέπει να είναι ποταμίσια και χοντρή. Για να καταλάβετε αν είναι κατάλληλη για τα φυτά σας ρίξτε λίγες σταγόνες λεμονιού κι αν αφρίζει σημαίνει ότι δεν πρέπει να την χρησιμοποιήσετε. Η άμμος μπορεί ν' αντικατασταθεί από τον περλίτη που είναι τεχνητό υλικό, βρίσκεται στο εμπό-

ριο κι έχει την επιπλέον ιδιότητα να δημιουργεί χαλαρό έδαφος.

Η τύρφη είναι υλικό που προστίθεται στα μίγματα εδάφους και λόγω της ιδιότητάς της να συγκρατεί το νερό τροφοδοτεί τα φυτά α' αυτό, για μεγάλο χρονικό διάστημα. Ακόμη προσδίδει στο έδαφος χαλαρή υφή. Είναι καλό να προστίθεται στα μίγματα εδάφους στα οποία θ' αναπτυχθούν φυτά εσωτερικών χώρων, όπως ο φίκος, ο πόθος, τα φυλλόδενδρα, η αράλια, η μαράντα κ.λπ.

Η κοπριά είναι ένα υλικό που όλοι μας το ξέρουμε. Όταν την χρησιμοποιούμε θα πρέπει να προσέξουμε ένα βασικό σημείο: το αν είναι καλά χωνεμένη ή όχι. Για να μην καταστρέψουμε τα φυτά μας η κοπριά πρέπει να είναι πολύ καλά χωνεμένη.

Τέλος, στην κατηγορία των φυλλόχωμάτων ανήκουν το καστανόχωμα, το κομιορόχωμα, το ερεϊκόχωμα και γενικά όλα τα χώματα που προέρχονται από την αποσύνθεση των φυτικών υπολειμάτων (φύλλα, κλαδιά κ.τ.λ.) στο έδαφος και τα χρησιμοποιούμε σε διάφορα μίγματα χωμάτων.

Οι απαιτήσεις των φυτών από τις ιδιότητες των εδαφικών μιγμάτων μέσα στα οποία θ' αναπτυχθούν είναι ποικίλες. Γι' αυτό καλό είναι να ξέρουμε τι θέλει το φυτό κι ανάλογα να το φροντίσουμε.

Έτσι λοιπόν το φυλλόδενδρο, ο πόθος, ο φίκος που είναι φυτά που καλλιεργούμε για το φύλλωμά τους και προέρχονται από τις τροπικές και υποτροπικές χώρες θ' αναπτυχθούν πολύ ωραία σ' ένα μίγμα που θ' αποτελείται από περλίτη ή άμμο, φυλλόχωμα, τύρφη και κοπριά σε αναλογίες 1: 1: 1:1.

Η γαρδένια, η αζαλέα, το ροδόδενδρο, η ορτανσία, η φτέρη κ.ά.,

που φοδούνται: πολύ τον ασθέστη, θα σας δώσουν άριστα αποτελέσματα αν τα καλλιεργήσετε σε καστανόχωμα ή ερεϊκόχωμα.

Οι κάκτοι και τα παχύφυτα που προέρχονται από τις ερημικές περιοχές χρειάζονται χώμα που δεν κρατάει το νερό. Έτσι, ένα μίγμα από χοντρή άμμο και καλό φυλλόχωμα σε ίση αναλογία θα σας δώσει: κάκτους που θα τους ζηλεύουν όλοι. Προσέξτε όμως να μην τους ποτίζετε: πολύ γιατί η μόνη υγρασία τους σαπίζει.

Οι περισσότεροι από μας αγαπάμε τις τριανταφυλλίες και θέλουμε να καικρώνουμε για τα όμορφα τριαντάφυλλά μας. Αυτό θα το πετύχουμε αν χρησιμοποιήσουμε ένα μίγμα που θ' αποτελεστεί: από 3 μέρη κοκκινόχωμα ή άλλο χώμα κήπου, 1 μέρος κοπριά και 1 μέρος τσιπουρόχωμα. Το ίδιο μίγμα θα χρησιμοποιήσουμε και για τα χρυσάνθεμα.

Για τα γαρύφαλλα μην ξεχάσετε να προσθέσετε λίγη άμμο στο

μίγμα που θα φτιάξετε με κοπριά και κηπόχωμα, (αναλογία 1: 1: 3).

Τα μίγματα εδάφους που σας έδωσα παραπάνω είναι ενδεικτικά και τα περισσότερα απ' αυτά τα έχω χρησιμοποιήσει με άριστα αποτελέσματα.

Πώς όμως θα γίνει η μεταφύτευση;

Και' αρχή δρέχουμε καλά το χώμα του φυτού που θέλουμε να μεταφτέψουμε. Έτσι θα ξεκολήσει πιο εύκολα από το δοχείο και θα διατηρήσει μια μπάλλα χώματος γύρω από τις ρίζες του που δεν πρέπει να καταστρέψουμε. Αν οι ρίζες έχουν σχηματίσει ένα στρώμα γύρω από την μπάλλα χώματος τότε μ' ένα μαχαίρι τις κόβουμε σε βάθος 1 εκατοστού

Στον πάτο της νέας μεγαλύτερης γλάστρας δάξουμε ένα στρώμα από σπασμένα κεραμίδια ή από τούβλα, ή από καπάκια μπουκαλιών ή από δώλους αλουμινόχαρτου ή από χαλίκια. Το στρώμα αυτό, που

δοηθεί: την αποστράγγιση, θα πρέπει να καλύπτει τουλάχιστον το 1/5 του δοχείου. Πάνω από αυτό δάξουμε λίγο χώμα έτσι ώστε να «καθήσει» το φυτό και στη συνέχεια τοποθετούμε το φυτό μαζί με τη μπάλλα χώματος και γεμίζουμε το δοχείο μας με το κατάλληλο μίγμα εδάφους. Το ανώτερο επίπεδο του χώματος πρέπει να είναι τουλάχιστον 2 εκατοστά κάτω από το χείλος της γλάστρας για να δημιουργηθεί μια λεκάνη ποτίσματος. Τέλος, πιέζουμε με τα δάχτυλά μας το χώμα και ποτίζουμε το φυτό μας.

Το φυτό μετά την μεταφύτευση είναι πολύ ευαίσθητο. Γι' αυτό ραντίζετε τα φύλλα του με νερό μέχρι να προσαρμοσθεί στο καινούργιο περιβάλλον, μην το εκθέτετε στον ήλιο και σε ρεύματα αέρος και μην του στεραίτε το σχετικό νερό.

Μην ξεχνάτε! Η άνοιξη σε λίγο έρχεται. Τα λουλούδια σας ίσως χρειάζονται καινούργια γλάστρα για να μεγαλώσουν.

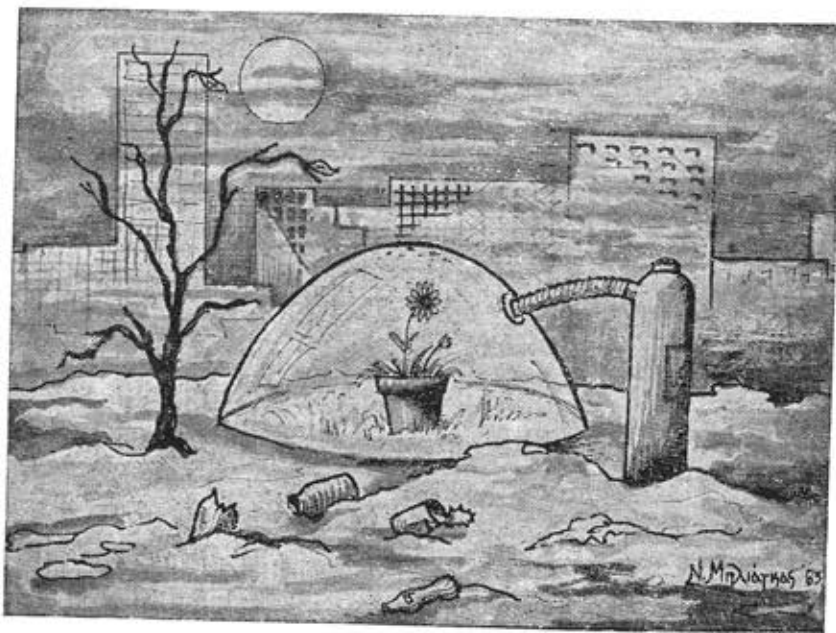
Ζιζανιοκτόνα

Συνέχεια από την σελ 158

ακόμη χειρότερα, να αδειάζονται: ψεκαστήρες που περιέχουν ζιζανιοκτόνα μέσα σε αρδευτικά δίκτυα ή κανάλια ή ακόμη και σε θρύες που τα νερά τους αποχετεύονται με αυλάκια.

Πρέπει τέλος να γίνει συνείδηση σε όλους μας ότι έχουμε υποχρέωση αλλά και συμφέρον να συμβάλλουμε με κάθε τρόπο και με όλες μας τις δυνάμεις στην επανόρθωση του μεγάλου κακού που εμείς οι άνθρωποι: εκάναμε στη φύση, αν δε θέλουμε οι συνέπειες του κακού αυτού να μας καταστρέψουν ακόμη περισσότερο από όσο μας κατέστρεψαν ήδη. Και δεν πρέπει ποτέ να ξεχνάμε ότι η επιτυχία κάθε συλλογικής προσπάθειας εξαρτάται από την προσπάθεια της κάθε μιας μονάδας που αποτελεί το σύνολο.

ΣΚΙΤΣΟ ΓΙΑ ΤΗ ΜΟΛΥΝΣΗ

1. Το «καλύτερο» αύριο...
2. ...Ο «πολιτισμός» μας

Ο Ε.Ο.Σ. Ναούσης στα πρώτα του βήματα

Όπως όλοι οι Έλληνες έτσι και οι παλιοί Ναουσαίοι έτρεφαν μια πολύ μεγάλη αγάπη για το βουνό τους, το αθάνατο Βέρμιο. Αυτό το βουνό που πάντα στάθηκε ο φίλος τους, το καταφύγιό τους, η ζωή τους. Το Βέρμιο είναι αυτός ο κληροδότης που άφησε στη Νάουστα την περιφάνεια των κορυφών του, το κελεύδημα των πουλιών του, τα άγρια νόστιμα φρούτα του, τα δροσερά νερά του, τα άφθονα χιόνια του, τους αγωνότιστους κλέφτες Νικουσιανούς, που ο ασίγηστος πόθος της Λευτεριάς και ο κχός του καρφυλιού τους γράφτηκε για πάντα στην Ιστορία.

Αυτό το βουνό εκτός από τη ζωτική πηγή του, την ξυλεία που έδανε και ήταν ατέλειωτη, στάθηκε και ένα γιατάκι ξεκούρασης για τους παλιούς, που κάτω απ' τον έσκιο των δένδρων του, το χτύπο της καρδιάς του εξωκλησιού και δίπλα στο ισοδύναμό του ατέλειωτα γλέντια. Για το λόγο αυτό και για το φύλαγμα από τις κακές καιρινές συνθήκες οι Ναουσαίοι εκτός από τη διατήρηση των ερημικών εκκλησιών τους φρόντιζαν να χτίζουν και ξεκώνες. Αυτό το φαινόμενο συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

Η σωστή όμως αξιοποίηση του ορεινού μας Τουρισμού και διασκέδασης αρχίζει για τον τόπο μας το 1932 χρονιά που ιδρύεται το τμήμα το Ε.Ο.Σ. Στο σπίτι του Φίλιππα Οικονόμου 7 άτομα κάνουν το πρώτο καταστατικό του Συνδέσμου που ανήκει στην Ομοσπονδία των Ελλήνων Ορειβατών και δέσπεται απ' τους κανονισμούς της. Σήμερα του Συνδέσμου ο Αιτός με τη σκαπάνη. Ιδρυτικά στελέχη είναι και έχουν τις αντίστοιχες θέσεις στην πρώτη διοίκηση οι Φίλιππος Οικονόμου πρόεδρος Χριστίδης Βασίλειος Γ. Γραμματέας Κούλης Σταύρος Ταμίας

Χιονοδρομικοί αγώνες Βερμίου 1936

Στον Ολυμπο σε σκηνόκι 1935

Του Τάκη Μπαΐτσου

Πλιατσούκας Γεώργιος Σύμβουλος
Σχημαράς Αναστάσιος
Λούσης Φίλιππος
Δούδος Αλκιβιάδης
Χριστίδης Κων)νος
και Χριστίδης Αντώνιος μέλη.

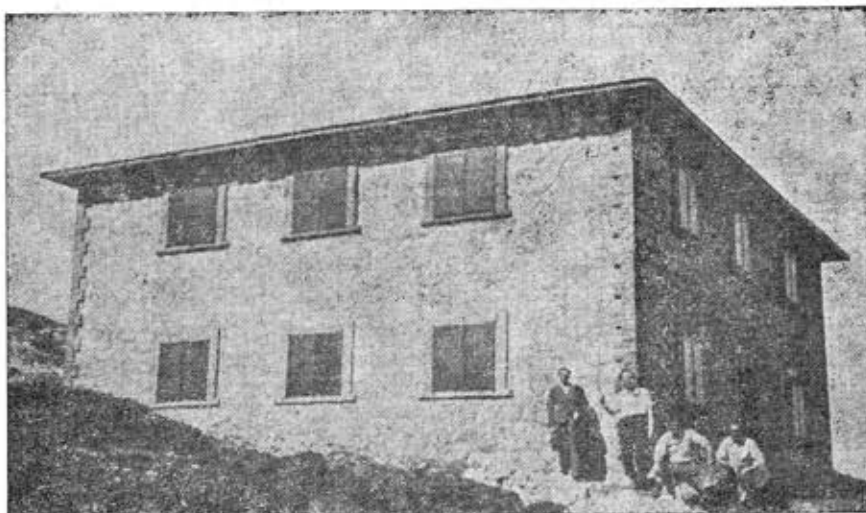
Με βάση το καταστατικό γίνονται κάθε χρόνο εκλογές. Πρόεδρος από το 1932 ως το 1940 εκλέγε-

ται συνεχώς ο Φ. Οικονόμου. Τα μέλη αριθμούν τα 100 περίπου.

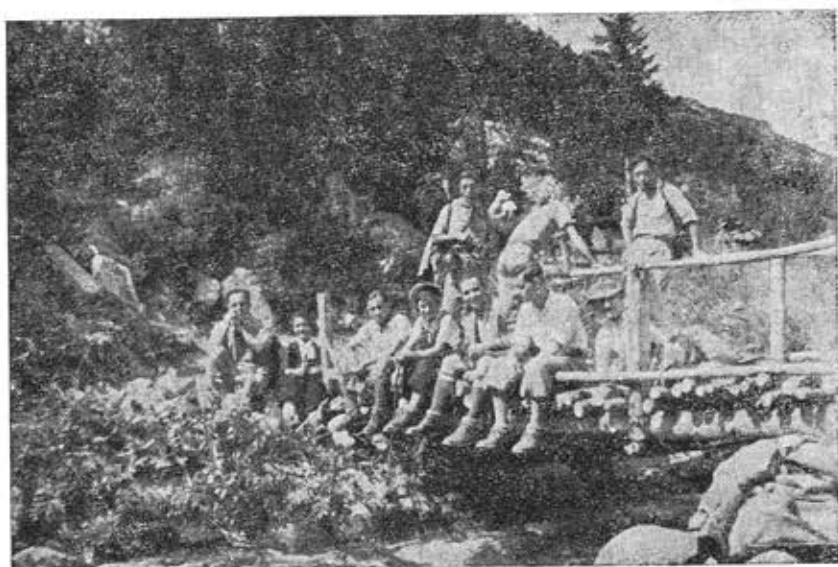
Για να γραφή ένα νέο μέλος πρέπει να δώσει τις ανάλογες εξετάσεις. Δηλαδή να ακολουθήσει σε εκδρομές, να δείξει ενδιαφέρον και ανάλογη δραστηριότητα. Στις υποχρεώσεις των μελών είναι και η συνδρομή του στο περιοδικό «ΒΟΥΝΟ», αυτό που αναφέρει τη δραστηριότητα και τους ορειβατικούς προγραμματισμούς όλης της Χώρας.

Είναι έκδοση μηνιαία και εκδίδεται από την Ομοσπονδία. Πρέπει να τονισθεί ότι η Νάουσα με ανταποκριτή τον Αντώνη Παπαδόπουλο έχει μια πολύ δυναμική θέση μέσα στο Βουνό, όλη την προπολεμική περίοδο.

— Αυτά τα χρόνια γίνονται αναβάσεις μεμονωμένα και σε συνεργασία με άλλα τμήματα σε όλη τη χώρα και το εξωτερικό. Υπάρχει μάλιστα και διαγωνισμός με απονομή επαίνου σ' όποιον έχει συμπληρώσει τις μεγαλύτερες πορείες. Από το τμήμα μας παίρνει το 2ο Βραβείο ο Φίλιππος Οικονόμου για τις αναβάσεις του 1937 και τιμάται ο Αντώνης Παπαδόπουλος για τις αναβάσεις του στον Όλυμπο. Κάθε μήνα το «ΒΟΥΝΟ» ανακοινώνει 4 περίπου εκδρομές με αρχηγούς διάφορα μέλη, στις κορφές του Βερμίου και στα χωριά καθώς και ξεκλήσια του. Χώροι ξεκλήματός η πλατεία Καμένη, το Τριώδι Λάκινα, το Ρελόγι και ο Γκουσιόγλαδος. Το 1934 γίνεται εκδρομή στη Μουσάλα της Βουλγαρίας, το 1935 στο Μύτηκα του Ολύμπου με δυσχεστεύσεις στα

Καταφύγιο Πέντε Πηγάδια περίοδος 1933

Εκδρομή στη Βουλγαρία 1934

Στη Ζωοδόχο Πηγή 1937

σκηνάκια. Τον Αύγουστο του ίδιου χρόνου Ναουσαίοι ορειβάτες παίρνουν το φαράγγι της Σαμαριάς στην Κρήτη.

Συγχρόνως αναπτύσσεται και ο Χειμερινός Τουρισμός. Το ΣΚΙ είναι στα σπάργαλα. Το 1936 γίνονται οι πρώτοι χιονοδρομικοί αγώνες Βερμίου. Μεγάλο ενδιαφέρον για τον τομέα αυτό δείχνει ο Δήμαρχος Φιλώτας Κόκκινος ο οποίος και καταφέρει με τις διασυνδέσεις του στην Αθήνα να κάνει το Σέλι ένα μεγάλο χιονοδρομικό κέντρο. Το 1937 ο ΕΟΣ διοργανώ-

νει στο Σέλι τους πρώτους χιονοδρομικούς αγώνες Πανελλήνιους στους οποίους παίρνει μέρος και ο διάδοχος Παύλος. Ήδη το βουνό μας γίνεται γνωστό σε όλο τον κόσμο.

Ορειβάτες μας παίρνουν μέρος κάθε χρόνο σε Πανελλήνιες συγκεντρώσεις, σε όλα τα βουνά της χώρας. Εκτός όμως των ορειβατικών το τμήμα οργανώνει και ευχάριστες εκδρομές όπως το 1937 στη Ζωοδόχο Πηγή - Τσεκούρα Βεροίας. Από τις εκδρομές αυτές δε λείπουν η μουσική, ο χορός, τ' α-

Πανελλήνιοι χιονοδρομικοί αγώνες 1937 διακρίνονται από δεξιά Γιώργος Πλαταιούκας, Χριστίδου, Αντώνης Παπαδόπουλος, Διάδοχος Παύλος, Φίλιππος Οικονόμου, Σταύρος Κούλης, Βασίλης Χριστίδης, υποσηπιστές.

στεία και κάθε διασκέδαση.

— Το 1938 η διοίκηση στρέφει το ενδιαφέρον της στη δημιουργία ενός ορεινού καταφυγίου. Το μέρος που επιλέγεται είναι τα Πέντε Πηγάδια. Στις 19.6.1938 μπαίνει ο θεμελιός λίθος. Την εργολαβία αναλαμβάνει ο Θανάσης Παπαδόπουλος, ο οποίος δουλεύει με πολύ φιλότιμο και φροντίζει ν' ανταποκριθεί σε κάθε επιθυμία των μελών για τη θεμελίωση. Με πολλές δωρεές Ναυσαίων και άλλων Ελλήνων το καταφύγιο τελειώνει τον Αύγουστο του 1938. Είναι αρκετά σύγχρονο για τις μέρες του, δίπλα το οίκημα των 140 τ.μ. με τζάκια, κουζίνες κ.τ.λ. Χωράει 100 άτομα. Η ξώπορτα που ζυγίζει 170 οκάδες καθώς και τα σιδερένια παράθυρα αναβίχκαν με ζώα, τα οποία

κάθε λίγο άλλαζαν λόγω του μεγάλου δάρου. Δυστυχώς όμως λόγω του Πολέμου του 1940 το καταφύγιο δε μπόρεσε να ζήσει. Οι Γερμανοί το κατέστρεψαν για να μη γίνει στέκη των Ανταρτών. Και στη συνέχεια οι χωρικοί των καταστραμμένων χωριών του Βερμίου έτρεξαν και ξήλωσαν ότι μπόρεσαν απ' αυτό για να στήσουν τα καλύδια τους πάνω στις στάχτες που άφινε ο τύρανός, έπρεπε να ζήσουν. Σήμερα το καταφύγιο των Πέντε Πηγαδιών έχει μείνει ένας σωρός πέτρες και μια μακρινή ανάμνηση.

Αυτή είναι με λίγα λόγια, με πολύ λίγα, η δραστηριότητα του ΕΟΣ ΝΑΟΥΣΗΣ πριν απ' το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Ίσως αν εξι-

Θεμελίωση καταφυγίου Πέντε Πηγαδιών

Στο φαράγγι της Σαμαριάς Κρήτης 1935

στορούνταν αναλυτικά θα πρέπει να γεμίσουν διθλία, τόσο μεγάλα όσες είναι και οι φυχές των ιδρυτών του.

Το συμπόσιον της Νάουσας

—Από 30 Σεπτεμβρίου μέχρι 2 Οκτώβρη 1983 πραγματοποιήθηκε στη Νάουσα πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Συμπόσιο. Θέμα είχε τη νομισματική εκπαιδευτική αποκέντρωση.

Οργανωτές ήταν ο «ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ» Νάουσας και η «ΤΕΧΝΗ» Θεσσαλονίκης. Την προσπάθεια στήριξε οικονομικά ο Δήμος της Νάουσας. Το συμπόσιο είχε σκοπό να μελετήσει αποκεντρωτικά σχήματα για τρεις βασικούς τομείς της Γενικής Εκπαίδευσης. Τα προγράμματα, τα βιβλία και τη διοικητική διάρθρωση. Ξ

—Οι οργανωτές φρόντισαν να κληθούν όλες οι παιδαγωγικές έδρες των πανεπιστημίων της χώρας καθώς επίσης και συλλογικοί φορείς αρμόδιοι για θέματα εκπαίδευσης, τόσο από τα κέντρα της έρευνας, όσο και από το χώρο της διδακτικής πρακτικής.

Τις εισηγήσεις έκαναν οι Αλέξης Δημαράς, ιστορικός της εκπαίδευσης, Διευθυντής της Σχολής Μωραΐτη, Μαρία Ηλιού κοινωνιολόγος, ειδική επιστήμων στο πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Αλέκος Μπάμπας, φυσικός, Μιχάλης Κασωτάκης, καθηγητής στο πανεπιστήμιο Κρήτης, Βάσω Τοκατλίδου, καθηγήτρια στο πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης.

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

Οι συζητήσεις και οι ανταλλαγές απόψεων που πρόβλεπε το Συμπόσιο πάνω στα τρία ειδικά θέματα «Διοίκηση», «Προγράμματα», «Βιβλία», οδήγησαν στα παρακάτω συμπεράσματα:

Η συγκεντρωτική δομή του εκπαιδευτικού μας συστήματος με τα παρεπόμενα της δημιουργούν ως σήμερα πολλά προβλήματα — θεωρητικά και πρακτικά — που επισημάνθηκαν στις γενικές εισηγήσεις και κατά τις συζητήσεις που ακολούθησαν.

Το Συμπόσιο πιστεύει ότι διοίκηση, προγράμματα, βιβλία εί-

Επιμέλεια του Π. Παναγιωτίδου

ναι αδιαίρετα και ότι επομένως πρέπει να αντιμετωπίζονται ενιαία.

Πιστεύει ακόμη ότι, σε οποιοδήποτε επίπεδο λήψης και εφαρμογής αποφάσεων, καμία διαδικασία δεν πρέπει να ακολουθείται χωρίς την ουσιαστική συμμετοχή όλων των παραγόντων της (εκπαιδευτικών, μαθητών, γονέων, τοπικής αυτοδιοίκησης, ερευνητικών και επιστημονικών κέντρων, συνδικαλιστικών και κοινωνικών φορέων).

Σχετικά με τις αρμοδιότητες των διαφόρων οργάνων τα οποία θα συγκροτηθούν σύμφωνα με το παραπάνω πνεύμα, το Συμπόσιο πιστεύει ότι αυτές δεν περιορίζονται μόνο στην επίλυση πρακτικών προβλημάτων, αλλά εκτείνονται και στη συμμετοχή σε όλες τις διαδικασίες που προϋποθέτει η χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής, καθώς και στη διαμόρφωση των συγκεκριμένων λύσεων που θα υλοποιούν την εκπαιδευτική πολιτική.

Πιο συγκεκριμένα και ειδικά για το καθένα από τα τρία αυτά θέματα το Συμπόσιο κατέλη-

ξε στις εξής διαπιστώσεις και προτάσεις:

1. Για τη διοικητική διάρθρωση

Ι.Ι Διαπιστώσεις: Η διοίκηση της Εκπαίδευσης είναι ως σήμερα ένας μηχανισμός μεταφοράς εντολών από τα ανώτερα προς τα κατώτερα κλιμάκια, με κύριο γνώρισμα την αφαίρεση της δυνατότητας επίλυσης των προβλημάτων από τα όργανα στο επίπεδο των οποίων εμφανίζονται τα προβλήματα, και ανάθεση της επιλογής λύσης τους στα ιεραρχικά ανώτερα κλιμάκια. Το κύριο αυτό γνώρισμα της διοικητικής διάρθρωσης της Γενικής Εκπαίδευσης ερμηνεύει τις επιμέρους διαπιστώσεις που ακολουθούν.

Ι.Ι.Ι Χαρακτηριστικά της λειτουργίας του μηχανισμού είναι:

α) ο συγκεντρωτισμός στη λήψη των αποφάσεων, β) η υιοθεσία λύσεων που δεν λαμβάνουν υπόψη τις τοπικές ιδιαιτερότητες και γι' αυτό δεν προσφέρονται για προσαρμογή σε ειδικές κάθε φορά συνθήκες, γ) ο έλεγχος εφαρμογής με κυρώσεις, δ) η αδυναμία ουσιαστικής πρόωθης λύσεων των προβλημάτων.

Ι.Ι.2 Χαρακτηριστικά των στελεχών του μηχανισμού είναι:

α) η υποταγή στους ανωτέρους και η αναπαραγωγή της αυταρχικής συμπεριφοράς προς τους κατωτέρους, β) η ευθυνοφοβία.

Ι.Ι.3 Χαρακτηριστικά του τύπου του πολίτη, που παράγει τελικά ο μηχανισμός, είναι: α) η

αδυναμία ανάληψης πρωτοβουλιών, β) η παραίτηση από το δικαίωμα της κριτικής, γ) η αποχή από τα κοινά, δ) ο φόβος μπροστά στην εξουσία.

1.2 Προτάσεις: Απάντηση στο διοικητικό πρόβλημα της εκπαίδευσης είναι η οικοδόμηση ενός αποκεντρωμένου συστήματος. Επισημαίνεται η αναγκαιότητα δημιουργίας και λειτουργίας οργάνων σε επίπεδο σχολικής μονάδας, σε τοπικό επίπεδο και σε επίπεδο νομού ή νομαρχιακού διαμερίσματος. Για την υλοποίηση αυτού του αιτήματος, που διατυπώνεται ομόφωνα, γίνονται δύο προτάσεις.

1.2.1 Η πρώτη πρόταση δέχεται ως βασική αρχή μιας αποκεντρωτικής αντίληψης ότι «τα προβλήματα επιλύονται στο επίπεδο και στο χώρο που εμφανίζονται. Ευρύτερα όργανα συμμετέχουν συμβουλευτικά, όταν τους ζητηθεί». Η αρχή αυτή μπορεί να κατοχυρώσει τα νέα χαρακτηριστικά μιας αποκεντρωμένης δομής, δηλαδή:

α) τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων στην επιλογή και εφαρμογή λύσεων, β) τη συνειδητοποίηση των ορίων των δυνατοτήτων κάθε οργάνου και την αποκατάσταση δυναμικής ισορροπίας ανάμεσα στα επάλληλα όργανα, γ) την ισότητα, όχι ιεραρχημένη σχέση μεταξύ των οργάνων, δ) το άνοιγμα του μηχανισμού στις κοινωνικές αντιφάσεις και την ανάπτυξη συνθετικών διεργασιών στο κοινωνικό επίπεδο, ε) την ενίσχυση της κοινωνικής παρέμβασης και τον περιορισμό του κρατικού ελέγχου.

Η μετάβαση από το σημερινό συγκεντρωτικό σύστημα στο προτεινόμενο αποκεντρωμένο πρέπει να είναι μια δυναμική διαδικασία· το πλέγμα αλληλοεξαρτή-

σεων, που θα αποκαθίσταται σε κάθε φάση της, θα περιέχει στοιχεία του παλιού και του καινούριου. Επομένως είναι απαραίτητη η διερεύνηση μοντέλων αποκεντρωμένης λειτουργίας, που να υλοποιούν και συγχρόνως να προωθούν αυτή τη μετάβαση, χωρίς να παραβιάζεται η βασική αρχή της νέας δομής· οι ενδιαφερόμενοι υιοθετούν και προωθούν τις νέες σχέσεις στην πολλαπλότητα και την ποικιλία που επιβάλλει κάθε φορά η πραγματικότητα.

1.2.2. Η δεύτερη πρόταση δέχεται ότι βασική αρχή του μοντέλου της διοικητικής αποκέντρωσης είναι η ευρύτερη συμμετοχή του λαού στη λήψη των αποφάσεων που αναφέρονται σε προβλήματα εκπαίδευσης σε όλα τα επίπεδα. Ακόμη δέχεται την ύπαρξη «κάποιας ιεραρχικής σχέσης» μεταξύ των διαφόρων οργάνων και μιας «κάποιας πυραμίδας», την οποία κρίνει επιβεβλημένη για τη λειτουργία των οργάνων που προτείνονται, αν και στο σημείο αυτό διατυπώνεται παράλληλα και η αποψη που δέχεται την ύπαρξη οργάνων με διαφορετικές αρμοδιότητες.

2. Για τα προγράμματα

2.1 Διαπιστώσεις: Ο απόλυτος συγκεντρωτισμός και η δυσκαμψία της καθιερωμένης μορφής των Αναλυτικών προγραμμάτων αποκλείουν πρωτοβουλίες και πειραματικές προσπάθειες που θεωρούνται στοιχείο απολύτως αναγκαίο και αναπόσπαστο οποιουδήποτε δημοκρατικού εκπαιδευτικού συστήματος.

2.2 Προτάσεις: Οι αρχές που ορίζονται από τα εξής: α) είναι απαραίτητο να εφαρμόζεται η μεθοδολογία του CURRICULUM, δηλαδή η διαμόρφωση Αναλυτι-

κών Προγραμμάτων με βασικά γνωρίσματα τους στόχους διδασκαλίας και μάθησης, τη διαδικασία ελέγχου επίτευξής τους και την πρόταση μεθοδολογικών επιλογών

β) γίνεται αποδεκτό ότι ο καθορισμός του γενικού σκοπού της Εκπαίδευσης καθώς και των επιμέρους βαθμίδων της ανήκει τελικά στην ευθύνη της Πολιτείας·

γ) υπογραμμίζει ότι η ανάγκη ύπαρξης ενός κοινού κορμού μαθημάτων δεν πρέπει να εμποδίζει διαφοροποιήσεις και παραλλαγές που θα ικανοποιούσαν επιμέρους απαιτήσεις, ιδιαιτερότητες και ανάγκες σε όλα τα επίπεδα (τάξη, σχολείο, περιφέρεια).

δ) είναι αυτονόητο ότι, σ' ένα τέτοιο σχήμα, ο εκπαιδευτικός έχει μεγάλα περιθώρια συσαστικής παιδευτικής πρωτοβουλίας.

Τα σημεία αυτά ορίζουν τις αρχές για τη μεταρρύθμιση των Σχολικών Προγραμμάτων. Επειδή όμως το Συμπόσιο δε δέχεται ότι οι οπωσδήποτε χρονοβόρες διαδικασίες που απαιτούνται για την ολοκληρωμένη εφαρμογή των παραπάνω αρχών μπορεί να αποτελέσουν ανασταλτικό παράγοντα, για τη βραχυπρόθεσμη εφαρμογή ορισμένων μέτρων προς αυτή την κατεύθυνση, προτείνει:

α) Να αρχίσει αμέσως η διαδικασία εκπόνησης προγραμμάτων με βάση τις παραπάνω αρχές για όλες τις βαθμίδες της Εκπαίδευσης· αναγνωρίζει βέβαια ότι το Λύκειο σήμερα συνδέεται στενά με ένα συγκεκριμένο σύστημα επιλογής για τα Α.Ε.Ι., το οποίο διαμορφώνει καθοριστικά την αντίστοιχη σχολική βαθμίδα. Ωστόσο, η αποδέσμευση του Λυκείου από το σημερινό σύ-

στημα επιλογής για τα Α.Ε.Ι. είναι προϋπόθεση για τη γενίκευσή της αποκεντρωτικής διαδικασίας.

6) Το άμεσο πρώτο δήμα προς την κατεύθυνση, που περιγράφεται στις παραπάνω παραγράφους πρέπει και μπορεί να είναι η παροχή του δικαιώματος παραλλαγών στο σημερινό αναλυτικό πρόγραμμα, των οποίων το εύρος και το βάθος θα ποικίλει κατά επίπεδο εφαρμογής, αλλά θα καλύπτει οπωσδήποτε ολόκληρο το φάσμα τάξη - σχολείο - περιφέρεια.

Τονίζεται τέλος ότι ο πειραματισμός καθώς και ο αδιάκοπος έλεγχος με στόχο τη βελτίωση και διαρκή ανανέωση των σχολικών προγραμμάτων είναι αναπόσπαστο στοιχείο κάθε φάσης στη διαδικασία αυτή. Κι ακόμη: παράλληλα με την υιοθέτηση του αποκεντρωτικού μοντέλου εκπόνησης και εφαρμογής των προγραμμάτων απαιτείται η σταδιακή εξασφάλιση της συνεχούς ενημέρωσης των εκπαιδευτικών με παιδαγωγικά, μεθοδολογικά και επιστημονικής ειδικότητας θέματα, για να γίνει αποτελεσματική η συμμετοχή τους.

3. Για τα διδακτικά βιβλία

3.1 Διαπιστώσεις: Το σχολικό βιβλίο, λειτούργησε ως σήμερα ως όργανο κρατικού ελέγχου. Πέρα από αυτό, τα προβλήματα που δημιουργεί το ένα και μοναδικό βιβλίο στο επίπεδο της επικοινωνίας είναι, για λόγους θεωρητικούς αλλά και πρακτικούς, αξιόπεραστα.

Συμπληρωματικά υπενθυμίζεται η στάση των μαθητών απέναντι στο σχολικό βιβλίο, για να υπογραμμιστεί η κακή σχέση των μαθητών με τη γνώση, που συνεπάγεται η αποστροφή τους

προς το σχολικό βιβλίο.

Διαπιστώνεται τέλος η ανάγκη άμεσης αλλαγής στο καθεστώς των σχολικών βιβλίων.

3.2 Προτάσεις: Μέσα σε μια αντιαυταρχική εκπαιδευτική ιδεολογία, τελικός στόχος του σχολικού βιβλίου είναι να στηρίζει την ανάπτυξη της δυνατότητας στον κάθε μαθητή να κατακτήσει μόνος του τη γνώση. Ο μακροπρόθεσμος αυτός στόχος συνδέεται στην πράξη από μια σχολική αίθουσα - βιβλιοθήκη - που δαστήριε, από την οποία και υπηρετείται. Μέσα σ' αυτό το χώρο το διδακτικό εγχειρίδιο γίνεται πια περιττό, γιατί οι διαδικασίες μάθησης διαφοροποιούνται τελείως από τις σημερινές, ο δάσκαλος δεν είναι πια η αυθεντία αλλά ο συντονιστής της δουλειάς των παιδιών, που ανατρέχουν στις πηγές, για να αντλήσουν τις πληροφορίες που χρειάζονται κατά περίπτωση.

Προϋπόθεση για την επίτευξη του τελικού αυτού στόχου είναι η αποκέντρωση της διοικητικής διάρθρωσης της Εκπαίδευσης και η αντικατάσταση των σημερινών Αναλυτικών Προγραμμάτων από άλλα, «ανοιχτά» προγράμματα.

Ο άμεσος στόχος όμως, που μπορεί να επιτευχθεί μέσα στα παρόντα πλαίσια του πρακτικά δυνατού, για όσα βιβλία θα γραφούν αυτή τη χρονιά, είναι:

α) Τα βιβλία να γραφούν από ομάδες συγγραφέων, ειδικών επιστημόνων και εκπαιδευτικών, που θα υποδειχθούν αντίστοιχα από τα επιστημονικά σωματεία και τον οργανωμένο κλάδο.

β) Οι ομάδες αυτές να είναι αποκεντρωμένες, για να δοθεί η δυνατότητα να αξιοποιηθεί παραγωγικά και μέσα σε ένα πνεύμα αποκέντρωσης, και το επιστημονικό δυναμικό που εργάζεται και

ζει εκτός Αθηνών.

γ) Οι ομάδες των συγγραφέων θα παρουσιάζουν τη δουλειά τους τμηματικά για εφαρμογή στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές της περιοχής, ώστε να μπορεί να γίνεται ο απαραίτητος πειραματισμός, η αξιολόγηση, η αναπροσαρμογή κλπ. Έτσι θα προκύπτουν περισσότερα από ένα διδακτικά βιβλία για το ίδιο μάθημα από τα οποία οι εκπαιδευτικοί θα έχουν τη δυνατότητα να διαλέγουν.

δ) Αυτό σημαίνει ότι οι ομάδες της συγγραφής λειτουργούν ταυτόχρονα και συνεχώς και ως αποκεντρωμένες ομάδες συνεχίζόμενης έρευνας, για την παρακολούθηση και τη συνεχή αναπροσαρμογή του βιβλίου, που παίρνει μορφή εύκαμπτη και ευπροσάρμοστη.

ε) Οι ομάδες αυτές να μπορούν, στο βαθμό που το κρίνουν απαραίτητο, να μεθοδεύουν ερευνητικά και ενημερωτικά προγράμματα, τα οποία το ΥΠ.Ε.Π.Θ. θα πρέπει να στηρίζει.

Σημειώνεται ότι τα πορίσματα αυτά είναι προϊόν συλλογικής αναζήτησης και υποστηρίζονται ομόφωνα.

4. Ευχή

Οι Σύεδροι διατυπώνουν θερμά την ευχή να γίνει η Νάουσα τόπος πειραματικής εφαρμογής αποκεντρωτικών προτάσεων στο επίπεδο και στο μέτρο που θα αποφάσιζαν οι ενδιαφερόμενοι παράγοντες της Νάουσας. Οι ίδιοι οι Σύεδροι δηλώνουν ότι είναι πρόθυμοι να βοηθήσουν με τα μέσα και τους τρόπους που ο καθένας διαθέτει για τη στήριξη και την επιτυχία της πρωτοβουλίας.

Νάουσα 2 Οκτωβρίου 1983

Η Οργανωτική Επιτροπή

Η ίδρυση του Ιοναφίου των Μπαταντζιδών

Συνέχεια από την σελίδα 141

σαίοι (των οποίων τα ονόματα είναι γραμμένα κάτω π' αυτό), «αφού συνέδεσαν προς αλλήλους συναφικά τις συμφωνίας κατά το ανά χείρας των ιδιαίτερον έγγραφο» δημιουργήσαν το ιονάφι των μπαταντζιδών.

Το ιονάφι αυτό ιδρύθηκε το 1855 και οι ιδιαίτερες συμφωνίες τους θεωρήθηκαν από το μητροπολίτη Βέροιας, Θεόκλητο «προς διατήρησιν της αυθαιρέτου αυτών αποφάσεως συναφικώς, και αποφυγήν πάσης ενδεχομένης μεταξύ των διχονοίας».

Ακόμη το ιονάφι των μπαταντζιδών αποφάσισε «να εκτελώσι κατά την ημέραν του Τιμίου και ζωοποιού Σταυρού κατ' έτος αρχιερατικήν λειτουργίαν... δια να μνημονεύονται τα ονόματα του συναφίου ζώντων τε και τεθνεώτων».

Το ιονάφι των μπαταντζιδών της

Νάουσας πρέπει να γνώριζε μεγάλες δόξες και να ήταν από τα πιο σπουδαία ιονάφια, γιατί εδώ ήταν ανεπτυγμένη η υφαντική και περίφημα ήταν τα σιχαράκια (μάλλινα μεταξωτά και λινά υφάσματα), ιδιαίτερα τα προσόφια (χαδλιά)».

Το μπαταντζισμα γινόταν για να μαζέψει το σαγιάκι: ώστε, όταν ραφτεί και πλυθεί μετά, να μη μαζέψει, και για να μαλακώσει το ύφασμα.

Οπωσδήποτε η προσφορά τους θα ήταν μεγάλη. Συνεπώς αναπόκειται στον ειδικό ιστορικό να ασχοληθεί ευρύτερα με το θέμα αυτό και να παρουσιάζει ολοκληρωμένα σ' όλη την έκτασή τους ό,τι αφορά τα ιονάφια της Νάουσας.

Σημειώσεις

1. Ο κώδικας αυτός (ανέκδοτος)

έχει διαστάσεις 33X24 και φέρει τον τίτλο: «Κώδιξ της Μητροπόλεως Βεροίας, Ναούσης 1835 -1887». Περιέχει δεκαεπτά γράμματα, εκτιμήσεις προϊόντων, συμφωνητικά, θεωρήσεις λογαριασμών των εκκλησιών κ.α.

2. Βλ. Εκπολιτιστικό περιοδικό «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» αρ. τεύχ. 22, 23 και 24.
3. Ο Θεόκλητος ήταν μητροπολίτης Βέροιας από το 1848 έως 1863. Περισσότερες πληροφορίες γι' αυτόν δλ.: Παύλου Πυρινού, «Η συμβολή της Μητροπόλεως Βέροιας στην Παίδεια κατά τον 19ο αιώνα, Θεσσαλονίκη 1983, 6, 18.
4. Ευσταθίου Ι. Στουγιαννάκη, Ιστορία της Πόλεως Ναούσης, Θεσσαλονίκη 1976, 6, 56.

Τό συμπόσιον της Νάουσας

ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ

■ Από την πλευρά του Υπουργείου Παιδείας δεν υπήρξε επίσημη εκπροσώπηση. Τους συνέδρους χαιρετίσει ο Νομάρχης Ημαθίας κ. Ν. Πινακίδης, ο Δήμαρχος της Νάουσας κ. Δ. Βλάχος και ο εκπρόσωπος του Δήμου Θεσσαλονίκης κ. Μπαλλής.

■ Το βράδυ της πρώτης μέρας ο Δήμαρχος δεξιώθηκε τους συνέδρους. Σε μία άλλη ευκαιρία οι Σύεδροι γνώρισαν το Ναου-

σαίικο γλέντι.

■ Οι διοργανωτές (πού πήραν άριστα σ' όλες τις φάσεις του συμποσίου) φέρονται πρόθυμοι να καθιερώσουν την εκδήλωσή σαν το ετήσιο εκπαιδευτικό συμπόσιο της Νάουσας. Ευχόμαστε να βρουν την ανταπόκριση και το κουράγιο να το πετύχουν. Γιατί ήταν μια από τις λίγες εκδηλώσεις υψηλού επιπέδου που έγιναν στην πόλη μας και η μοναδική στο είδος της που έγινε στην

Ελλάδα.

■ Ο «εκπαιδευτικός όμιλος» είναι μια πρωτοβουλία ρομαντικών εκπαιδευτικών από όλα τα σχολεία και τις βαθμίδες εκπαίδευσης της περιοχής με δραστηρότητα θεατρικές, μουσικές, προβολές ταινιών, εκθέσεις βιβλίου, προώθηση του προβληματισμού σε θέματα παιδείας κλπ. Τα μέλη του, νέοι στην πλειοψηφία, αγωνίζονται αθόρυβα αλλά δημιουργικά τρία χρόνια περίπου και πέτυχαν την αναγνώριση των παραγόντων της περιοχής.

X. X.

Ο «ΠΥΡΣΟΣ» ΣΤΗ DIZON

1ο βραβείο αυθεντικών παραδοσιακών στολών

Ιστορίες παλιές...

Αναφέρουμε στη συμμετοχή του ΠΥΡΣΟΥ στο Φεστιβάλ της DIZON για το χατήρι του προέδρου του συλλόγου αποφοίτων «Αναστάσιος Μ:χαήλ ο Λόγιος».

Και λέγω για το χατήρι του γιατί και η παράκλησή του έχει θάρρος, ένα θάρρος που αντισταθμίζει την προσφορά του, αλλά και γιατί η συμμετοχή του ΠΥΡΣΟΥ στο Φεστιβάλ της DIZON ήταν μια προσπάθεια για ξεκαθάρισμα παλιών λογαριασμών με το Φεστιβάλ, μια υπόθετη περισσότερο εσωτερική.

Το ίδιο ισχύει και για μένα. Σαν αρχηγός της αποστολής δεν θα έκανα σε καμία περίπτωση αυτά που έκανα, αν ήταν να τα διαλαλήσουμε. Μερικά πράγματα γίνονται για προσωπική ικανοποίηση από ανάγκη.

Με τα παραπάνω μη θεωρηθεί ότι η υπόθεση DIZON ήταν προσωπική υπόθεση και πιο πολύ μη θεωρηθεί πως η αποστολή της DIZON ήταν δικό μου έργο. Δούλεψαν πολλοί και δούλεψαν πολλοί.

* * *

Οι λογαριασμοί μας με τη DIZON άνοιξαν το 1976.

Μετά μια πολύ μεγάλη εμφάνιση στην ANECY, που εντυπωσίασε το Γαλλικό Τύπο, πέσαμε στην αρένα της DIZON, σένα Φεστιβάλ εξοντωτικό, όπου στο τέλος έφτανε να λες: «Να μπορέσω να μείνω όρθιος και δεν πάνε στον Κόρακα τα βραδεία». Κι είχες πανωγόμι και τα μέλη της Κομιτέας να σου λέγουν: «FATIGUES!» — Μπα, καθόλου!

Άπειροι και σχετικά απροετοίμαστοι κάναμε λάθη, όχι πολλά,

που όμως μπορούσαμε να αποφύγουμε. Εγνώ λάθη τακτικής.

Όταν φτάσαμε στην ώρα της ανακήρυξης των νικητών (η μέτρηση αντιστροφή) πολλοί από μας δεν είχαν ελπίδες για διάκριση του ΠΥΡΣΟΥ. Άλλοι αγωνιούσαν ν' ακούσουν το όνομα της Ελλάδος. Άλλοι που γνώριζαν τη διαδικασία εύχονταν να ακουστούντε τελευταίοι.

Πήραμε το τρίτο βραβείο και

Του Εμμ. Βαλσαμίδη Γυμνασιάρχη

ήταν μια μεγάλη επιτυχία. Γυρίσαμε λοιπόν με το «COLLIER DE BRONZE», αλλά και με μια εμπειρία που μπορούσε να δοθηθεί για κάτι καλύτερο στο μέλλον.

Θα ξαναρθούμε... Αυτό είχαμε πει τότε όλοι.

Ο αγαπητός φίλος Οδυσσέας Ντινέπουλος ήταν μέτοχος στην αγωνία του πρώτου αγώνα.

Και επίσης χαρακτηριστικό πως ο φίλος και συμπολίτης Κώστας Τσιώμης, όταν έμαθε την επιτυχία μας, μας έστειλε από τη Θεσσαλονίκη, όπου διαμένει, διθυραμβικό γράμμα. Ήταν κι αυτός μαζί μας στον πρώτο αγώνα.

Για να ξαναπάει όμως ο «ΠΥΡΣΟΣ» έπρεπε να περάσουν έξι χρόνια και να προσκληθεί... Στη DIZON δεν πας αν δεν σε θέλουν.

Η πρόσκληση μας ήρθε. Το Υπουργείο ενέκρινε. Και ο «ΠΥΡΣΟΣ»;

* * *

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Πυρσού αποφάσισε τη συμμετοχή μας στο Φεστιβάλ της DIZON και καθόρισε μια προς μια τις ενέργειες στις οποίες έπρεπε να προδούν

συγκεκριμένα μέλη του. Στόχος η κατάλληλη προετοιμασία για μια ευπρόσωπη εκπροσώπηση της χώρας μας στη DIZON.

Μια απόφαση ήταν η ομάδα να είναι αμιγής. Δεν θα είχαμε μαζί μας και εκδρομείς. Αυτή η απόφαση δυνάμωνε τη συνοχή της ομάδας.

Άλλη απόφαση ήταν να προσεχθεί το μοναδικό τμήμα του ΠΥΡΣΟΥ.

Ένας ζουρνάς και ένα νταούλι δεν αντιπροσωπεύει τη μουσική μας παράδοση και δεν καλύπτει τις απαιτήσεις του Φεστιβάλ.

Άλλη απόφαση αφορούσε τους χορούς. Αποφασίστηκε να καλύψουν με το πρόγραμμά μας με χορούς τεσσάρων κατηγοριών.

1. Χοροί με ευδιάκριτες τις ρίζες στην αρχαιότητα.
2. Γαμήλιοι χοροί.
3. Μνημειακοί χοροί.
4. Χοροί της Ελληνικής Λεβεντιάς.
5. Σύγχρονοι λαϊκοί χοροί.

Άλλη απόφαση αναφέρονταν στο Βεστιάλιο. Έπρεπε να ξεχωρίσουμε ποιές στολές θα πάρουμε μαζί μας. Ποιών κατηγοριών. Να μη τις λείπει τίποτα. Για τις ελλείψεις αποφασίστηκε να καλυφθούν με κάθε θυσία.

Άλλη απόφαση αφορούσε τον καθορισμό των μελών που θα συγκροτούσαν τη χορευτική ομάδα και τον αριθμό των μελών του Δ. Σ. που για διευκόλυνσή τους επιτράπηκε να πάρουν μέρος στην αποστολή και όποιες κυρίες ήθελαν καταβάλλοντας όμως, κατά πάγια τακτική του ΠΥΡΣΟΥ, τα έξοδά τους, που υπολογίστηκαν σε 11.000 δραχ. το άτομο. Βέβαια έγινε γνωστό στις κυρίες πως δεν έρχον-

(Συνέχεια στη σελ. 174)

Ο μααρασμός της αχλαδιάς (Pear decline)

Η ασθένεια PEAR DECLINE, που στα ελληνικά θα μπορούσε να αποδοθεί με τον όρο «μααρασμός της αχλαδιάς», πιστεύω ότι οφείλεται σε σωματίδια που μοιάζουν με μυκοπλάσματα και τα οποία μεταδίδονται με το έντομο φύλλα, PSYLLA PYRICOLLA (6). Σχετίζεται στενά με το υποκαίμενο του δενδρυλλίου (1,2,7) γι' αυτό και η επιλογή του κατάλληλου υποκαίμενου παίζει σπουδαίο ρόλο στην πρόληψή της. Σε περιοχές όπου εκδηλώνεται ο μααρασμός της αχλαδιάς θα πρέπει να επιλέγονται μόνον τα υποκαίμενα εκείνα που είναι ανθεκτικά σ' αυτόν (5).

Ο μααρασμός της αχλαδιάς εκδηλώθηκε για πρώτη φορά στην Ιταλία στα τέλη της δεκαετίας του 1940 (8) και αργότερα παρουσιάστηκε στις Δυτικές περιοχές της Βορείου Αμερικής. Στη χώρα μας παρουσιάστηκε από το έτος 1979 και μετά, οπότε έγιναν φυτεύσεις της ποικιλίας Ουίλλιαμς και Χάιλαντ εμβολιασμένων κυρίως στο υποκαίμενο κυδωνιάς BA 29. Τα συμπτώματα του μααρασμού που παρατηρούνται πιο έντονα στην ποικιλία Ουίλλιαμς είναι: η πολύ πτωχή και επιβραδυνόμενη αύξηση με μέση ετήσια θλάση 30—40 εκ., η απώλεια του πράσινου χρώματος των θλαστών που γίνονται κιτρινοκαστανοί, η πρόωρη είσοδος στην καρποφορία και η ξήρανση των δένδρων κατά κανόνα από το τρίτο έτος και μετά από την φύτευσή των. Λεπτομερές και ακριβές περιγραφή των συμπτωμάτων του μααρασμού της αχλαδιάς γίνεται από τον Καθηγητή της Φυτοπαθολογίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης κ. Ε. Ε. Ψαρρό, ο οποίος χρησιμοποιεί τον όρο «φθορά της αχλαδιάς». (11).

Μεταξύ των ειδικών στην Ελλά-

δα επικρατεί η άποψη ότι ο μααρασμός της αχλαδιάς για την ποικιλία Ουίλλιαμς οφείλεται στην έλαιοψη συγγενείας - συμφωνίας με τα χρησιμοποιούμενα υποκαίμενα. Η άποψη αυτή ενισχύεται από το ότι μέχρι στιγμής δεν αποδείχθηκε η ύπαρξη παθογόνων (πιθανόν μυκοπλάσμάτων) σε δενδρύλλια που δεικνύουν έντονα τα συμπτώματα του μααρασμού και από το γεγονός ότι η ποικιλία Ουίλλιαμς δείχνει: 1) πολύ μικρή συγγένεια με την κυδωνιά και 2) δεν συμφωνεί με όλες τις ποικιλίες ή κλώνους της αχλαδιάς όπως θα αναμένονταν αλλά με ποικιλίες ή κλώνους που έχουν επίλεγει (5).

Για την πρόληψη του μααρασμού της αχλαδιάς χρησιμοποιήθηκαν διάφοροι τρόποι οι οποίοι συνοψίζονται ως εξής: 1) Χρησιμοποίηση ενδολιμνίου εμβολιασμού. Χρησιμοπο-

**Υπό Αθαν. Κ. Ρούμπου
Δρος γεωπόνου της
Διευθύνσεως Γεωργίας
Ημαθίας, Βέροια**

είται κυρίως για την ποικιλία Ουίλλιαμς επί κυδωνιάς. Το ενδιάμεσο εμβόλιο αχλαδιάς γεφυρώνει την έλαιοψη συμφωνίας μεταξύ της ποικιλίας Ουίλλιαμς και του υποκαίμενου της κυδωνιάς. Στην Ιταλία και την Αμερική χρησιμοποιήθηκαν με επιτυχία ενδιάμεσα εμβόλια από τις ποικιλίες B. P. MORETTINI BUTYRA HAROY αντίστοιχα. Στο Νομό Ημαθίας από ωρισμένους φυτωριόχους χρησιμοποιήθηκαν ενδιάμεσα εμβόλια ποικιλίας PASSE CRASSANE και μελετάται η συμπεριφορά των δενδρυλλίων στον αγρό. 2) Με αυτόρριζα δένδρα. Μοσχεύματα σκληρού ξύλου ή φυλλοφόρα μοσχεύματα της ποικιλίας

Ουίλλιαμς ριζοδελούν υπό την επίδραση ινδόλυλο - δουτυρικού οξέος (3,4,9). Αυτόρριζα δενδρύλλια της ποικιλίας Ουίλλιαμς είναι ανθεκτικά στον μααρασμό της αχλαδιάς (3) έχουν εξαιρετική παραγωγή και με την πάροδο του χρόνου αποκτούν μέτριο μέγεθος γεγονός που είναι επιθυμητό για πυκνές φυτεύσεις (5). 3) Χρησιμοποίηση ως υποκαίμενου σποροφύτων από σπόρο αχλαδιάς ποικιλίας Ουίλλιαμς (3). Τα σπορόφυτα αυτού του είδους είναι φυσικό να δεικνύουν περισσότερη συγγένεια - συμφωνία με την ποικιλία Ουίλλιαμς σε σύγκριση με άλλες ποικιλίες ή κλώνους αχλαδιάς. 4) Επιλογή κατάλληλων υποκαίμενων που δεικνύουν καλή συγγένεια - συμφωνία με τις εμβολιαζόμενες ποικιλίες και αντοχή στον μααρασμό της αχλαδιάς. Οι WESTWOOD και LOMBARD (10) κατήρτισαν ένα πίνακα με τα καταλληλότερα υποκαίμενα για την αντιμετώπιση του μααρασμού της αχλαδιάς σε συνδυασμό με αντοχή στη φυτόφθορα, νηματώδεις δακτυριακό κάψιμο, συνεντικότητα εδάφους, συμβατικότητα με ποικιλίες και άλλα χαρακτηριστικά. Τα υποκαίμενα αυτά είναι: Σπορόφυτα των ποικιλιών Ουίλλιαμς, NELIS PYRUS CALLERYANA, PYRUS BE TULAEFOLIA, γαλλικά σπορόφυτα, ποικιλία OLD HOME (επιλεγείς κλώνος), ποικιλία Ουίλλιαμς (επιλεγείς κλώνος), κυδωνιά προδηγίας, κυδωνιά EM κλώνος Α, κυδωνιά EMLA γλώνος C και υβρίδια των ποικιλιών OLD HOME X FARMING-DALE. Χαρακτηριστικό είναι ότι το υποκαίμενο κυδωνιάς BA 29 που χρησιμοποιήθηκε και χρησιμοποιείται ευρύτατα στην περιοχή μας ως υποκαίμενο αχλαδιάς δεν συγκαταλέγεται μεταξύ των ανωτέρω υποκαίμενων.

(Συνέχεια στη σελ. 171)

ΔΕΝΤΡΟΚΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Η παρθενοκαρπία της αχλαδιάς Ουϊλιαμς (WILLIAMS)

Οι σπόροι των γνωστών οπωροφόρων δέντρων όπως και πολλών άλλων φυτών, σχηματίζονται εφόσον γονιμοποιηθεί το ωκύτταρο της ωοθήκης. Είναι αυτονόητο, οι καρποί που περιέχουν σπόρους (σπέρματα) προέρχονται από γονιμοποίηση (αυτογονιμοποίηση ή σταυρογονιμοποίηση). Και θα μιλάμε για αυτογονιμοποίηση, όταν το ωκύτταρο γονιμοποιείται από γυρεόκκοκους (γύρη κίτρηση σκόνη) ανθέων της ίδιας ποικιλίας και για σταυρογονιμοποίηση όταν το ωκύτταρο γονιμοποιείται από γυρεόκκοκους ανθέων άλλης ποικιλίας, (οι γυρεόκκοκοι και τα ωκύτταρα των φυτών παίζουν τον ίδιο ρόλο που παίζουν αντίστοιχα τα σπέρματα-τοξώρια και τα ωάρια στο ανθρώπινο είδος).

Αυτογονιμοποιούμενα είδη είναι: οι ροδακινιές, θυμαρινιές, θερυκοκινιές κλπ. Ελάχιστες ποικιλίες αποκλείουν από τον κανόνα. Σταυρογονιμοποιούμενα είδη είναι: οι μηλιές, αμυγδιές, κερασιές κλπ. Εδώ η παρουσία του «επικονιστή» είναι αναγκαία για να εξασφαλισθεί η γονιμοποίηση των ανθέων και φυσικά τη καρποφορία των δέντρων.

— Στη φύση συναντά κανείς επίσης καρπούς που προήλθαν χωρίς γονιμοποίηση του ωκυττάρου. Αυτοί οι καρποί λέγονται: «παρθενοκαρπικοί». Οι καρποί αυτής της κατηγορίας φυσικά δεν έχουν σπόρους (σπέρματα). Αναφέρουμε μερικές περιπτώσεις. Τα ομφαλόφορα πορτοκάλια, πολλές ποικιλίες σύκων, οι περισσότερες ποικιλίες λωτών και αρκετές ποικιλίες αμυγδιών, όπου η καρπόδεση γί-

νεται παρθενοκαρπικώς χωρίς δηλαδή να γίνει επικονίαση.

Η Ουϊλιαμς είναι μια ποικιλία που έχει μεγάλη τάση να παράγει καρπούς χωρίς γονιμοποίηση. Η παρθενοκαρπική παραγωγή καρπών της Ουϊλιαμς μελετήθηκε ιδιαίτερα στις Η.Π.Α. Ο Αμερικανός W.H.

Του Οδυσσέα Ντινόπουλου Γεωπόνου

CHANDLER στο βιβλίο του «ΤΑ ΦΥΛΛΟΒΟΛΑ ΟΠΩΡΟΦΟΡΑ ΔΕΝΔΡΑ» (μετάφραση Διτ. Λαζάρου γεωπόνου και Γρ. Καραγιάννου γεωπόνου σελ. 479 - 480) γράφει: τα εξής ενδιαφέροντα γύρω από το παραπάνω θέμα. Στη Καλιφόρνια, στις μεν παραθαλάσσιες περιοχές, τα δέντρα της Ουϊλιαμς (BARTLETT Αμερ.) έχουν ανάγκη από σταυροεπικονίαση και η παρουσία του επικονιστή είναι επιβεβλημένη και απαραίτητη, στις δε περιοχές του εσωτερικού η επικονιάστρια ποικιλία δεν είναι αναγκαία διότι

τα δέντρα Ουϊλιαμς εξασφαλίζουν αρκετή παραγωγή προσερχόμενης σχεδόν από αχλάδια παρθενοκαρπικά.

— Όπως φάνηκε τουλάχιστο στο εσωτερικό της Καλιφόρνιας επικρατούν ειδικές κλιματικές συνθήκες όπου η παρθενοκαρπία είναι αξιόλογη για να υπολογίζει ο δεντροκαλλιεργητής, ένα εισόδημα ικανοποιητικό. Θα έλεγα κανείς ότι η παρθενοκαρπική παραγωγή γενικώς επηρεάζεται πρωτίστως από τις ειδικές καιρικές συνθήκες της χρονιάς στην υπόψη περιοχή και την ζωηρότητα του δέντρου.

— Πολλές ποικιλίες αχλαδιάς παράγουν αχλάδια παρθενοκαρπικά άλλες σε μεγαλύτερο και άλλες σε μικρότερο ποσοστό. Για την χώρα μας, επειδή δεν έχουμε πειραματικά δεδομένα και συγκεκριμένες παρατηρήσεις το τι συμβαίνει για κάθε περιοχή καλόν είναι να φυτεύονται οι συνιστώμενοι επικονιστές σ' όλους τους αχλαδεώνες. Το ίδιο ισχύει και για την Ουϊλιαμς. Έστω και εάν μερικές χρονιές πιθανό να έχουμε αυξημένη καρπόδεση προσερχόμενη από μια ευνοϊκή σταυρογονιμοποίηση σε συνδυασμό με την παρθενοκαρπία.

Ο ψευδάργυρος και ο ρόλος του

Τα τελευταία χρόνια επισημάνθηκε ο ευεργετικός ρόλος του ψευδαργύρου στην ανάπτυξη του δέντρου. Η απαιτούμενη ποσότητα για τις ανάγκες των δέντρων είναι περίπου όση και του βορίου.

Από αναλύσεις που έγιναν διαπιστώθηκε ότι ένα στρέμμα οπωρώνα με μεγάλα και ζωνηρά δέντρα καταναλώνει ετησίως περίπου 8 - 10 γραμμάρια ψευδάργυρο.

— Σήμερα πιστεύεται ότι ο ψευδάργυρος ενεργοποιεί τα ένζυμα που ρυθμίζουν τις λειτουργίες του

δέντρου. Ο ψευδάργυρος φαίνεται ότι συντελεί στον σχηματισμό της τρυπτοφάνης ήτοι της ουσίας εκείνης από την οποία σχηματίζεται η αυξίνη. Η αυξίνη είναι εκείνη που συντελεί στο κανονικό ξεκίνημα της νέας βλάστησης των φυτών κατά την Άνοιξη και γενικά στην κανονική ανάπτυξη των φύλλων και των βλαστών. Η έλλειψη της αυξίνης συντελεί στην ανθόπτωση και την μικροκαρπία. Την μικροκαρπία την συναντά κανείς στις κορυφές ασθενικών κλάδων όπου παρα-

τηρείται τροφοπενία ψευδαργύρου υπεύθυνη για την απουσία της αν-
ξίνης.

— Τα συμπτώματα τρο-
φοπενίας ψευδαργύρου
επιστημαίνονται ενωρίς
την Άνοιξη. Στις ήπιες μορ-
φές τροφοπενίας ψευδαργύρου πα-
ρατηρεί κανείς στα φύλλα να πα-
ρουσιάζουν διακεκομμένη χλώρωση
ή να εμφανίζουν κιτρίνες λωρίδες
και ακανόνιστες κηλίδες μεταξύ
των νεύρων τα οποία παραμένουν
πράσινα. Πάντως η διακεκομμένη
χλώρωση δεν οφείλεται πάντοτε
σε τροφοπενία ψευδαργύρου. Σε πολ-
λά είδη οπωροφόρων το πιο ασφα-
λές γνώρισμα τροφοπενίας ψευδαρ-
γύρου είναι οι ρόδακες (τούφες
φύλλων) που περιβάλλουν σε πυ-
κνή ή αραιά διάταξη τους δλασ-
τούς και τους κλαδίσκους του άρ-
ρωστου δέντρου. Αυτό συμβαίνει ε-
πειδή οι οφθαλμοί αντί να δώσουν
κανονικούς νέους δλαστούς, δίνουν
τούφες φύλλων τους γνωστούς «ρό-
δακες» που αποτελούνται από φύλ-
λα ανώμαλα στενά και δύσκαμπτα
και πάντοτε μικρότερα σε μέγεθος
από τα φυσιολογικά. Τα συμπτώ-
ματα αυτά όσο πλησιάζει το θέ-
ρος δεν γίνονται ορατά. Αυτό εξη-
γείται επειδή είναι δυνατό να α-
ναπτυχθούν υγιείς δλαστοί από ο-
φθαλμούς του κλαδίσκου οι οποίοι
δρίσκονται πιο κάτω απ' εκείνους
από τους οποίους εκπύχθηκαν οι
ρόδακες των μικρών φύλλων, και
έτσι λοιπόν οι υγιείς δλαστοί απο-
κρύπτουν τις κορυφές των κλάδων
που φέρουν τα μικρά φύλλα κλπ.

— Εάν το κατώτερο τμήμα του
δέντρου έχει υγιείς δλαστούς μπο-
ρεί να καρποφορεί κανονικά, ενώ
το ανώτερο τμήμα δεν φέρει καρ-
πούς ή οι καρποί του δεν είναι κα-
νονικοί. Η τροφοπενία ψευδαργύ-
ρου μειώνει το μέγεθος των καρ-
πών παντός είδους, ιδίως των ευ-
ρισκομένων προς την κορυφή των
κλάδων. Επίσης επηρεάζει δυσμε-
νώς την ποιότητα και την συντη-

ρησιμότητα των καρπών (ροδάκινα
δερύκοκκα μήλα κλπ.). Έτσι λοι-
πόν τα ροδάκινα όταν ωριμάσουν
και συλλεγούν παρουσιάζουν μαλα-
κές και κασιτανές θέσεις στην σάρ-
κα με αποτέλεσμα να γίνουν ακα-
τάλληλα για την αγορά ή την κον-
σερβοποίηση.

— Επίσης η φυλλοδιαγνωστική
μπορεί να μας δώσει χρήσιμες πλη-
ροφορίες σχετικά με τον βαθμό της
τροφοπενίας του ψευδαργύρου.

Θεραπεία

— Η πιο ικανοποιητική μέθοδος
εφαρμογής του ψευδαργύρου φαίνε-
ται να είναι η διενέργεια ψεκασμού
κατά την περίοδο του ληθάργου
πριν διογκωθούν οι οφθαλμοί χρη-
σιμοποιώντας πυκνό διάλυμα θει-
κού ψευδαργύρου. Εάν τα δέντρα
υποφέρουν πολύ και οι νέοι δλα-
στοί ξεραίνονται στις κορυφές τους,
συνιστάται διάλυμα περίπου 5%,
σε ηπιότερες περιπτώσεις αρκεί διά-
λυμα 3%. Μπορεί κανείς να χρη-
σιμοποιεί διάλυμα 1 - 2% εφόσον
γίνεται εφαρμογή κάθε έτος ή 3%
εφόσον εφαρμόζεται ο ψεκασμός κά-
θε δεύτερο έτος. Ο ψεκασμός γίνε-
ται στο «ξύλο» τουλάχιστο 15 μέ-
ρες πριν ή μετά από το κλάδεμα
και οπωσδήποτε ένα μήνα μετά α-
πό ψεκασμό με χειμερινούς πολ-
τούς.

— Μπορεί να χρησιμοποιήσει
κανείς και άλλες ενώσεις ψευδαρ-
γύρου ανάλογα με την εποχή το εί-
δος του δέντρου κλπ. Ακόμα μπο-
ρεί να χορηγήσει στο έδαφος τις
διάφορες χημικές ουσίες που περιέ-
χουν ψευδάργυρο.

— Κατά την Άνοιξη όταν το
δέντρο έχει αποκτήσει αρκετό φύλ-
λωμα και οι χυμοί κυκλοφορούν
εντατικά, συνιστάται οι ψεκασμοί
με χηλικές μορφές ψευδαργύρου
(σεκατρέν) ακολουθώντας πάντο-
τε τις οδηγίες των παρασκευαστών
οίκων.

Ο μαρασμός της ακλαδιάς

(Συνέχεια από τη σελ. 169)

Οι WESTWOOD και LOM-
BARD επίσης κατήρτισαν ένα πί-
νακα που περιλαμβάνει διάφορα εί-
δη που ανήκουν στα γένη PURUS,
AMELANCHIER, CRATAEGUS
και τα οποία ήδη ερευνώνται για
την καλύτερη αντιμετώπιση των
προβλημάτων της ακλαδιάς συμπε-
ριλαμβανόμενου και του μαρασμού.

Βιβλιογραφία

1. Batjer, L.P. and H. Schneider 1960
Proc. Amer. Soc. Hort. Sci. 76: 85-97.
2. Blodgett, E.C., H. Schneider and
M.D. Aichele 1962: Phytopathology 52:
679 - 684.
3. Hartmann H.T., W.H. Griggs and
C.J. Hansen 1963: Proc. Amer. Soc.
Hort. Sci. 82: 92 - 102.
4. Hartmann H.T. and C.J. Hansen
1958: Calif. Agr. 12(10): 14-15.
5. Hartmann H.T. and Kester D.E.
1975: In. Plant Propagation Principles
and Practices, Prentice Hall, Inc. En-
glewood Cliffs New Jersey, pp. 533 -
585.
6. Hibino, H.G., H. Kaloostian and
H. Schneider 1971: Virology 43: 34 -
40.
7. Schneider H. 1970: Phytopathology
60: 204 - 207.
8. Shalla T. and L. Chiarappa 1961:
Bul. Calif. Dept. Agr. 50: 213 - 217.
9. Westwood M.N. and L.A. Brooks
1963: Proc. Inter. Plant Prop. Soc. 13:
261 - 268.
10. Westwood and P.B. Lombard 1983
Fruit Varieties Journal 37: 24 - 27.
11. Ψορρός ΕΕ 1981: Ασθένειες των
Καρποφόρων δέντρων σελ

Αγροτική πολιτική στα πλαίσια σοσιαλιστικής

κυβέρνησης

— Τον περασμένο Μάιο είδε το φως της δημοσιότητας το γεωργικό βιβλίο με τίτλο «Αγροτική Πολιτική στα πλαίσια σοσιαλιστικής κυβέρνησης» του σκιπολίτη μας κ. Νίκου Μούγκρη δικηγόρου και πολιτευτή του ΠΑΣΟΚ. Ο συγγραφέας ζώντας τα προβλήματα του αγρότη και ιδιαίτερα του δεντροκαλλιεργητή από κοντά, γνωρίζει από «πρώτο χέρι» το κύκλωμα και τις διαδοχικές φάσεις της δεντροκαλλιεργείας από την στιγμή που θα εγκατασταθεί ένας οπωρώνας ως την στιγμή που θα πουληθούν τα φρούτα δηλαδή από την παραγωγή ως την κατανάλωση. Καρπός της αγάπης και του ενδιαφέροντος για τον αγρότη είναι το αναφερόμενο βιβλίο.

— Το βιβλίο χωρίζεται στα εξής πέντε κεφάλαια: 1) «Αγροτική πολιτική των ως τώρα Κυβερνήσεων», 2) «Μεθόδευση υλοποίησης του προγράμματος», 3) Κόστος υλοποίησης της μεθόδευσης, 4) είναι δυνατή η υλοποίηση της μεθόδευσης και 5) κοινός φορέας συνεταιριστικών οργανώσεων. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το πέμπτο κεφάλαιο που αφορά τον τρόπο λειτουργίας του «κοινού φορέα» συνεταιριστικών οργανώσεων εμπορίας αγροτικών προϊόντων και προμήθειας εφοδίων. Η ιδέα του «κοινού φορέα» εμπορίας φρούτων και λαχανικών δεν είναι καινούργια για την περιοχή μας. Από το 1965 απασχόλησε πολλά προοδευτικά στελέχη, ενώσεις συν- μών και κοινοπραξιών παραγωγών των Νομών Ημαθίας και Πέλλης και φυσικά και τον συγγραφέα.

— Ο συγγραφέας υπεύθυνα και

με ρεαλισμό εκθέτει τις απόψεις και προτείνει λύσεις για την μορφή που πρέπει να πάρει ο «κοινός φορέας εμπορίου φρούτων» για να σημειώσει επιτυχία.

— Για τους αναγνώστες της «Νέας Αύρας» επιλέξαμε μερικές σελίδες σχετικά με την σύσταση και λειτουργία του κοινού φορέα επειδή

του ΝΙΚΟΥ Δ. ΜΟΥΓΚΡΗ

το θέμα αυτό είναι πάντοτε «απονεύσιμο και καινό» και δεν χάνει καμία φορά την επικαιρότητα.

Α' Σύσταση κοινωνικών φορέων για ένα αγροτικό προϊόν ή ομοειδή

Προτιμώ τη σύσταση κοινού φορέα για ένα προϊόν ή ομοειδή, γιατί θα έχουμε έτσι: ένωση πολλών ενώσεων συνεταιρισμών σε ένα ευέλικτο φορέα με συγκεκριμένη δραστηριότητα. Τα όργανα του κοινού φορέα θα έχουν άμεσο ενδιαφέρον και θα γίνεται κυρίως γνήσια αυτοδιαχείριση. Αντίθετα στην περίπτωση που θα γίνει κοινός φορέας διάθεσης διάφορων γεωργικών προϊόντων, όπως για παράδειγμα πορτοκαλών, σταριών, κηπευτών, ψαριών κλπ. Θα έχει μεγάλο πλάτος στις δραστηριότητές του ο φορέας. Τα όργανά του θα εκπροσωπούνται από παραγωγούς, διάφορων προϊόντων και ένα τέτοιο μωσαϊκό θα είναι αδύ-

νατο να λύσει τα προβλήματα της ποικίλης παραγωγής.

Β' Σύσταση κοινωνικών φορέων άμεσα μόνον από Ενώσεις με πείρα

Η διάθεση γεωργικών προϊόντων κι η αγορά γεωργικών εφοδίων και μηχανημάτων, είναι πράξεις εμπορικές. Πράξεις που χρειάζονται τη γνώση της αγοράς, ειδικές γνώσεις και πείρα εμπορική, επομένως σωστά στελεχωμένους φορείς. Εμείς τώρα κάνουμε το πρώτο ξεκίνημα. Ζωντανεύουμε τους συνεταιρισμούς, κάνουμε νέες ενώσεις συνεταιρισμών. Πρέπει: πρώτα να μάθουν και να μάθουν πολλά και μάλιστα όχι σε δάρος της τσέπης των παραγωγών. Πρέπει: να στελεχωθούν και να δομηθούν σαν πρωτοβάθμιες οργανώσεις και δευτεροβάθμιες. Δεν είναι: λογικό και δεν επιτρέπεται μαζιές να στήσουμε κοινό φορέα.

Είναι: επικίνδυνο. Μπορεί δέσποια να μπουν σαν μέλη μια ή δυο ενώσεις γεωδυστάτες σε φορέα με πολύ περισσότερες ενώσεις έμπειρες, ώριμες, ικανές.

Οι ενώσεις που έχουν κάθε εξαγωγές, που δραστηριοποιήθηκαν στην εσωτερική αγορά, είναι: έτοιμες να ανέδουν στο σκαλοπάτι του κοινού φορέα και να πετύχουν. Αυτές θα αποδείξουν τη μεγάλη σημασία και προσφορά του κοινού φορέα. Αυτές θα γίνουν οι δάσκαλοι που θα διδάξουν και θα φωτίσουν το συνεταιριστικό κίνημα. Πολύ σύντομα θα ακολουθήσουν όλες, σταδιακά, από το δεύτερο κύμα.

χρόνο. Οι κοινοί φορείς θα καταλάβουν την Ελλάδα.

Γ' Γιατί προτείνω άμεση συνεργασία των κοινωνικών φορέων μεταξύ τους και μακροπρόθεσμα σύσταση εθνικών κεντρικών φορέων

Οι κοινοί φορείς, σαν γίνουν, θα αποτελούν ισχυρές δυνάμεις στην αγορά. Γρήγορα οι διοικήσεις τους και τα στελέχη τους θα νοιώσουν τη δύναμη αυτή.

Φυσικό είναι κι ανθρώπινο ν' αρχίσει ένας καλοπροαίρετος ανταγωνισμός μεταξύ τους. Ποιός θα πληρώσει με καλλίτερες τιμές τα προϊόντα στους παραγωγούς και ποιός θα διαθέσει σε μικρότερες τιμές τα εφόδια. Όσο όμως κι αν είναι καλοπροαίρετος ο ανταγωνισμός κι όσο κι αν φαίνεται πω θα ωφεληθεί τους παραγωγούς, οι κίνδυνοι είναι πολύ μεγάλοι. Θα τροφοδοτούν τις αγορές με ποσότητες άσχετες με τη δυνατότητα που θα έχουν για απορρόφηση, με τον βέδαιο κίνδυνο να υποδιώξουν οι ίδιοι τι τιμές των προϊόντων τους. Θα δημιουργούν ζήτηση στα εφόδια που θα θέλουν να αγοράσουν με αποτέλεσμα το ανέδρασμα των τιμών τους. Θα καταλάβουν βέβαια τελικά πως το χρυσό κλειδί της επιτυχίας είναι η συνεργασία μεταξύ τους. Αντί όμως να περιμένουμε να δρουν αυτοί το κλειδί της επιτυχίας, φρόνιμο είναι να το δώσουμε απ' την αρχή. Ο καλλίτερος τρόπος συνεργασίας είναι η σύσταση μιας κοινής επιτροπής για ρύθμιση της διάθεσης των αγροτικών προϊόντων και αγοράς εφοδίων κ.λ.π. Σ' αυτή την κοινή επιτροπή, πρέπει να το ξέρουμε α-

πό τώρα πως θα δημιουργούνται προβλήματα, γιατί θα συσκέπτονται άνθρωποι με τις αδυναμίες τους. Μια προτιμότερα είναι τα προβλήματα στην κοινή επιτροπή από τα προβλήματα στους κοινούς φορείς και στη τσέπη των παραγωγών. Γρήγορα, με τη λειτουργία κοινών φορέων και επιτροπών, θα συνειδητοποιηθεί η ανάγκη να συσταθεί ένας κεντρικός φορέας για κάθε προϊόν ή ομοειδή προϊόντα, που θα παράγονται, όπως και παραπάνω γράφω, πανελλαδικά, σε μεγάλες ποσότητες. Για παράδειγμα, στην Πελοπόννησο για το πορτοκάλι και το λεμόνι νομίζω πως ένας ή δυο φορείς με συνεργασία είναι αρκετοί. Για την Άρτα μια μόνο ένωση ή ένας κοινός φορέας σε συνεργασία με τους κοινούς φορείς της Πελοποννήσου. Για το σιτάρι όμως ή τον καπνό κ.λ.π., είναι απαραίτητος ο κεντρικός φορέας. Ο φορέας αυτός θα στηρίζεται στη βασική αρχή του κινήματος της αυτοδιαχείρισης, μέλη του θα είναι οι κοινοί φορείς. Όργανά τους όπως και στους κοινούς φορείς, η γενική

συνέλευση - διοίκηση - εποπτικό. Η

Γενική Συνέλευση θα αποτελείται από εκπροσώπους των κοινών φορέων. Τα μέλη της διοίκησης και του εποπτικού συμβουλίου θα εκλέγονται μόνον από μέλη της συνέλευσης. Θα έχουμε έτσι μια ολόκληρη καθαρή αυτοδιαχείριση από το συνεταιρισμό ως τον κεντρικό φορέα. Βέβαια δεν αποκλείονται οι επιστήμονες, οι τεχνοκράτες. Θα έχουν κι αυτοί τη θέση τους και τη συμμετοχή τους. Είναι απαραίτητοι. Θα είναι πολύτιμοι δογηθοί. Όμως δεν θα διαχειρίζονται αυτοί την παραγωγή. Σ' όλο αυτό το σύμπλεγμα παραγωγής, επεξεργασίας, μεταποίησης, διάθεσης, η διαχείριση ανήκει στον παραγωγό. Αυτός θα παράγει, αυτός θα μεταποιεί αυτός θα πουλάει. Αυτός με άλλα λόγια θα είναι αφεντικό στη παραγωγή του και υπεύθυνος γι' αυτή. Εδώ πρέπει να προσθέσω ότι χρειάζομαστε γεωπόνους, γεωπόνους, γεωπόνους και πάλι γεωπόνους. Χωρίς αυτούς δεν έχει ευθύνη καμιά για την παραγωγή ο παραγωγός.

ΜΗ ΞΕΧΑΣΕΤΕ:

Το καλύτερο δώρο για τις γιορτές

ένα χρήσιμο βιβλίο:

1) ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ

2) ΜΝΗΜΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΣΑΜΗ ΚΑΡΑΤΑΣΙΟΥ

(Συνέχεια από τη σελ. 168)

ται εκδρομή. Είναι μέλη της αποστολής και θα τους ανατεθούν ευθύνες. (Σιδέρωμα - ράψιμο - επιμέλεια στο ντύσιμο και όποια δουλειά τους ανατεθεί).

Σχετικά με τον προϋπολογισμό αποφασίστηκε να διατεθούν 210.000 δρχ. για αυτοκίνητο, 250.000 για έξοδα της αποστολής καθ' οδόν (μετάβαση - επιστροφή), 140.000 για μουσικούς, 30.000 για συμμετοχή στο Φεστιβάλ, 20.000 για ασφάλεια και 100.000 για το δεσφίο. Σύνολο 750.000 δραχμές!

Το Υπουργείο Πολιτισμού ανέκρινε επιχορήγηση 350.000 δραχμών. Τις πήραμε με πολλή καθυστέρηση μετά μια περιέργη περιπέτεια του εντάλματος πληρωμής. Πάντως τις υπολογίσαμε και ήταν μια ανακούφιση. Τα υπόλοιπα τα δρίκαμε από δω και από κει και από το ταμειακό αποθεματικό μας, προΐον διαφόρων εκδηλώσεων. Βέβαια δεν έλλειψαν και τα γραμμάτια. Κάπου 250.000. Τις γράψαμε στη μερίδα του Προέδρου του συλλόγου κ. Άλκη Παπαδόπουλου με εγγυητή τον υποφαινόμενο.

Γεγονός είναι ότι την Νάουσα δεν την επιδαύναμε. Όσοι θέλησαν να μας δοθήσουν τους αφήσαμε για άλλη φορά.

Θα πρέπει να πω πως για τις παραπάνω αποφάσεις και όποιες άλλες πάρθηκαν σωστές όλες, όπως αποδείχτηκε από τα πράγματα αξίζει ένα εύγε στο Δ. Σ. και μάλιστα στα καινούργια του μέλη που αποτελούν την συντριπτική πλειοψηφία. Παλιοί είμαστε δυο.

Αρχηγός της αποστολής ορίστηκε η αφεντιά μου. Διαχειριστής, ο Ταμίας του συλλόγου συνάδελφος κ. Αντώνιος Τσιώνας. Ενώ συμμετείχαν στην αποστολή ο Πρόεδρος κ. Άλκης Παπαδόπουλος και το μέλος Καρκαμπίνης Ζαφείριος.

Αλληλογραφία

Του Κ. Καπνιστή

SCATNHOSTSR 37
D — 62 WIESBADEN

Γερμανία

Προς το περιοδικό Νιάουσα

Αξιότιμοι κύριοι,

Από την «Φωνή της Νάουσας» πληροφορήθηκα για την κυκλοφορία του νέου τεύχους του περιοδικού «Νιάουσα».

Παρακαλώ όπως με εγράψης συνδρομητή του περιοδικού, αποστέλοντάς το εις την ανωτέρω μου διεύθυνση εις Δ. Γερμανίαν.

Θα χαίρομαι εάν με προμηθεύατε και τα ήδη κυκλοφορήσαντα εις το παρελθόν τεύχη.

Τον λογαριασμόν παρακαλώ όπως τον στείλετε στην ανωτέρω μου διεύθυνση ή στον αδελφόν μου Κύριον Θωμάν Καπνιστήν 17ης Οκτωβρίου 13 εις Νάουσαν.

Μετά τιμής

Κ. ΚΑΠΝΙΣΤΗΣ

Του Φ.Λ. Λάππα

Καρνατέδου 23

Αθήνα

Αγαπητοί Φίλοι,

Έλαβα προ ημερών τα τρία τεύχη (αρ. 17 του 1981, 22 του 1983 και 23 του 1988) του περιοδικού σας η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» και σας ευχαριστώ.

Ήταν για μένα μια εξαιρετικά ευχάρστη έκπληξη. Η έκδοση του περιοδικού είναι πολύ επιμελημένη κι αξιόλογη. Το περιεχόμενό του θαυμάσιο. Τα άρθρα του, ιστορικά, λαογραφικά, επιστημονικά, λογοτεχνικά, κατατοπιστικά για την παλαιότερη και σύγχρονη Νάουσα, είναι ένα - ένα διαλεγμένα με πολύ προσοχή.

Λυπούμαι που δεν γνώριζα την έκδοση του περιοδικού σας από καιρό. Σας παρακαλώ να μου στείλετε αν είναι δυνατόν όλα τα τεύ-

χη σας από το 1980 μέχρι σήμερα καθώς και τιμολόγός σας. Παράλληλα συνεχίζετε να μου στέλνετε κάθε νέο τεύχος. Θα τα περιμένω με χαρά.

Με την ευκαιρία θα ήθελα ν' αναφερθώ σε μια ανακρίβεια (σφειλόμενη προφών σε ελλειπή πληροφόρηση, λόγω του περάσματος του χρόνου) στο τεύχος αριθμ. 17 Οκτωβρίου - Νοεμβρίου 1981 (σελ. 155) περί Λαμπρίου Γυμνασίου. Εκεί αναφέρετε ότι το 1922 μετά την κηδεία του Γρηγορίου Λάππα οι αδελφοί του Κωνσταντίνος και Γεώργιος που θέλησαν να κάνουν ένα μεγάλο ευεργέτημα στην Νάουσα για να τιμήσουν καλύτερα τη μνήμη του αδελφού τους, επίστηκαν από τον λόγιο και διδάσκαλο Σταύρο Χωνό να αναγκάσουν ένα σύγχρονο εξατάξιο Γυμνάσιο αντί της εκκλησίας που σκέπτονταν να χτίσουν.

Η πραγματικότητα είναι η εξής: Ο Γρηγόριος Λάππας δεν απέθανε ούτε κηδεύθηκε στη Νάουσα το 1922, αλλά στο Κάιρο το 1919.

Ο Κωνσταντίνος Λάππας και ο πατέρας μου Γεώργιος ήλθαν από την Αίγυπτο στη Νάουσα το 1920 οπότε και αποφάσισαν ν' αναγκάσουν το Γυμνάσιο παρά τις αντιδράσεις πολλών τότε τοπικών παραγόντων. Ασφαλώς όπως γράφετε ένας λόγιος και διδάσκαλος σαν τον Σταύρο Χωνό θα συνέβαλε οπωσδήποτε στο να ξεπεραστούν οι αντιδράσεις.

Αγοράστηκαν μερικά κτήματα η μελέτη ανέγερσης ανατέθηκε στο διακεκριμένο τότε αρχιτέκτονα της Θεσ) νίκης Γάκα και το Λάππειο Γυμνάσιο εγκαινιάστηκε το 1922.

Αυτά για την αποκατάσταση της ιστορικής ακρίβειας και σας ευχαριστώ και πάλι.

Φιλικάτάτα

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΛΑΠΠΑΣ

Κυκλοφόρησε ένα γεωργικό βιβλίο
"Ένα βιβλίο κατατοπιστικό επιστημονικό με χρωματιστές εικόνες
Τι είναι τὰ κοκκοειδῆ (ψῶρες) καὶ πῶς καταπολεμοῦνται
Δὲν πρέπει νὰ λείπει ἀπὸ κανένα ἀγροτικὸ σπίτι

ΣΤΕΛΙΟΥ ΠΑΛΟΥΚΗ

Μπορείτε νὰ τὸ προμηθευθεῖτε ἀπὸ τὰ γραφεῖα
τοῦ Ἀγροτικοῦ Συλλόγου Ναούσης
ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΕΩΣ 400 ΔΡΑΧΜΕΣ

Μόλις κυκλοφόρησε ένα γεωργικό βιβλίο μοναδικό στο είδος του
«ΤΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΦΑΡΜΑΚΑ ΠΟΥ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ»

ΣΤΕΡΓΙΟΥ ΠΑΛΟΥΚΗ ΧΡΗΣΤΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

- Τι περιέχει κάθε «φάρμακο» και πως ταξινομούνται
 - Πίνακες κατατοπιστικοί χρήσιμοι και διαφωτιστικοί
 - Ένα βιβλίο απαραίτητο για κάθε αγροτική βιβλιοθήκη
- ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ 600 Δραχμές

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «ΓΙΑΝΙΤΣΑΡΟΙ ΚΑΙ ΜΠΟΥΛΕΣ»

1. ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ
2. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΥΛΗΣ - Ο ΛΑΪΚΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ
ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ
Του Τάκη Μπάϊτον

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΚΑΙ
ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ